

SUOMALAINEN TIEDEAKATEMIA
FINNISH ACADEMY OF SCIENCE AND LETTERS
ACADEMIA SCIENTARIUM FENNICA

*Yhteiskunnallisen
vaikuttamisen avaimet:*

Tutkijan käsikirja

Yhteiskunnallisen vaikuttamisen avaimet: Tutkijan käsikirja
Työ on toteutettu osana Jane ja Aatos Erkon säätiön rahoittamaa
Ilmiökartta -hanketta Suomalaisessa Tiedeakatemiassa.

Suomalainen Tiedeakatemia
Mariankatu 5 A,
00170 Helsinki
tp@acadsci.fi | <https://acadsci.fi/tiede-ja-paatoksenteko/>

Teksti: Tommi Kärkkäinen ja Linda Lammensalo
Editointi: Vaula Helin
Taitto: Eveliina Sillanpää
Paino: Picaset
Tämä käsikirja on painettu kierrätyspaperille.

Helsinki, 2023

ISBN 978-951-41-1187-7 (pdf)
ISBN 978-951-41-1188-4 (painettu)

*Yhteiskunnallisen
vaikuttamisen avaimet:*

Tutkijan käsikirja

Sisällys

Tietopohjaisen päätöksenteon termit tutuksi	6
1 Kompleksisten yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseen tarvitaan entistä vahvempaa tietopohjaa	8
2 Vaikuttamisen pääperiaatteet: onnistunut vaikuttaminen edellyttää suunnittelua	12
2.1 Oman osaamisen ja sopivien vaikuttamistapojen tunnistaminen	15
2.2 Vaikuttavuutta luodaan yhdessä	17
2.3 Tavoitteiden asettaminen auttaa priorisoimaan vaikuttamisen keinoja	21
2.4 Vaikuttaminen on pitkäjänteistä toimintaa	21
3 Tutkijan roolit yhteiskunnallisena vaikuttajana	24
3.1 Tutkijan kolme roolia: syntetisoija, kommentoija ja advokaatti	26
3.1.1 Syntetisoija viestii tutkimustuloksista	28
3.1.2 Kommentoija soveltaa tutkimustuloksia ja välittää asiantuntijanäkemyksiä	29
3.1.3 Advokaatti puhuu tärkeänä pitämänsä asian puolesta tutkimusta hyödyntäen	30
3.2 Tutkijan roolin määräytyminen on useiden tekijöiden summa	30
4 Päätöksenteon toimintakenttä Suomessa: kuinka tunnistaa vaikuttamisen paikat?	36
4.1 Poliittisen päätöksentekoprosessin vaiheet	38
4.2 Tieteellinen tieto on osa poliittista kokonaisharkintaa	40
4.3 Poliitikot ja virkahenkilöt ovat päätöksentekijöinä erilaisia	43
4.4 Missä vaiheessa politiikkaprosessiin kannattaa vaikuttaa?	46
4.4.1 Tutkijoiden välittämän tiedon merkitys korostuu päätöksenteon alkuvaiheissa	46
4.4.2 Tutkijan kuuleminen päätöksenteon valmisteluvaiheessa	47
4.4.3 Tutkijan rooli politiikkatoimien jälkiarvioinnissa	49

5	Vaikuttamisen keinoja on monia – tunnista itsellesi sopivat	52
5.1	Tutkimuksen yleistajuistaminen ja yhteistyö muiden toimijoiden kanssa	54
5.2	Kirjallisiin tietosynteeseihin koostetaan tietoa päätöksenteon tueksi	55
5.1.1	<i>Kenen aloitteesta ja millä ehdoilla? Tietosynteesien kokoamiseen on monia polkuja</i>	56
5.1.2	<i>Tietosynteesien menetelmät: perinteisestä kirjallisuuskatsauksesta politiikkasuositukseen</i>	58
5.1.3	<i>Sopivan tietosynteesin valitseminen</i>	61
5.3	Dialogeilla luodaan jaettua tilannekuvaa ja parempaa vuorovaikutusta	61
5.4	Keinoja vaikuttavuuden edistämiseen löytyy myös tämän käsikirjan ulkopuolelta	66

6	Vaikuttamisen hyvät käytännöt	68
6.1	Luotettava vaikuttavuustyö on riippumaton ja avointa	70
6.2	Tiedon laadusta viestiminen kuuluu läpinäkyvään vaikuttavuustyöhön	73
6.3	Tiedevälittämisen luotettavuutta rakennetaan yhdessä	74

7	Vaikuttamisen ymmärrys ja taidot kasvavat vähitellen: työkaluja osaamisen kartoittamiseen	76
7.1	Euroopan unionin osaamiskehys	77
7.2	Suomalaisen Tiedeakatemian vuorovaikutussuunnitelma	77
7.3	ETH Zürichin työkirjat tieteen ja politiikan väliseen vuoropuheluun osallistumisesta	77

	Lähdeluettelo	78
--	---------------	----

Tietopohjaisen päätöksenteon termit tutuksi

Poliittinen päätöksenteko ymmärretään yleisesti arvopohjaisten päämäärien tavoitteluksi. Edustuksellisessa demokratiassa poliittinen päätöksenteko tarkoittaa käytännössä vaaleilla valittujen kansanedustajien muodostaman hallituksen poliittisia päätöksiä ja niiden toteuttamista eli politiikkatoimia.

Politiikkatoimet ovat toimenpiteiden kokonaisuuksia. Esimerkiksi hallitusohjelma, valtion budjettipäätökset, ministeriöiden tiekartat, strategiat ja ohjelmat sekä hallituksen lakiesitykset ovat politiikkatoimia.

Politiikkaprosessi tarkoittaa politiikkatoimen toteuttamisen monivaiheista kokonaisuutta. Politiikkaprosessiin vaikuttaa suuri joukko toimijoita prosessin virallisen etenemisen aikana ja myös sitä ennen.

Tiedeviestinnässä on kyse tutkimuksen popularisoinnista esimerkiksi blogikirjoitusten, sosiaalisen median tai mediaesiintymisten kautta. Tiedeviestintä on yksi keino edistää tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Sen työkalut ovat kuitenkin vain osa yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen kentän kokonaisuutta ja mahdollisuuksia.

Tiedepolitiikka on hyvä erottaa tiedevälittämisestä tai tieteen ja päätöksenteon vuorovaikutuksesta. Tiedepolitiikassa on kyse tutkimuksen organisoimisesta ja poliittisesta vaikuttamisesta tutkimuksen rahoitukseen. Tiedepolitiikalla pyritään siis edistämään tieteen ja tutkimustyön asemaa yhteiskunnassa sekä vaikuttamaan näihin liittyviin poliittisiin päätöksiin, kuten rahoitukseen.

Tiedevälittämisellä tarkoitetaan tutkijoiden ja päättäjien välisen sujuvan vuoropuhelun helpottamista. Tiedevälittämisen keinoin voidaan luoda tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välistä mielekästä keskustelukulttuuria ja rakentaa yhteisymmärrystä osapuolten välille. Vuoropuhelua voidaan käytännössä tukea esimerkiksi järjestämällä tutkijoille ja päättäjille tarkoitettuja fasilitoituja työpajoja, sekä muotoilemalla ja välittämällä yleistajuistettua tutkimustietoa päätöksentekoprosessin eri vaiheisiin.

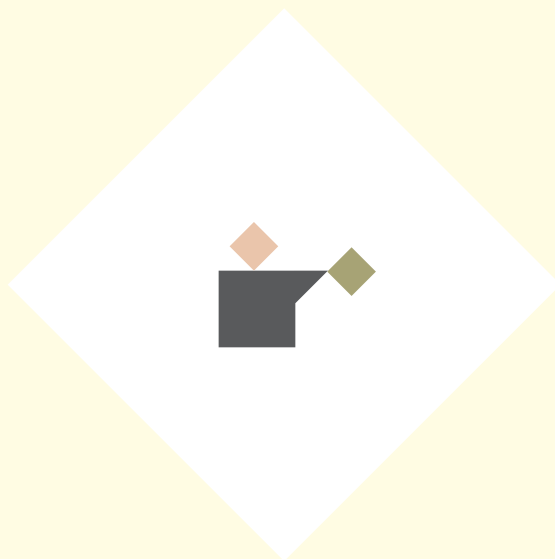
Tiedevälittäjät ovat tiedevälittämiseen erikoistuneita asiantuntijoita tai asiantuntijaorganisaatioita.

Tiedon hyödyntäjät ovat tietopohjaisen päätöksenteon kontekstissa julkishallinnollisia instituutioita, jotka tekevät tai valmistelevat poliittisia päätöksiä tai osallistuvat niiden tekemiseen muilla tavoin.

Tiedon tuottajat ovat toimijoita, joiden päätehtäviin kuuluu tutkitun tiedon tuottaminen. Tiedon tuottajiin voidaan sisällyttää myös toimijat, joiden toiminnassa tiedon tuotanto on toissijaisessa roolissa, eikä tuotettu tieto välttämättä ole tutkittua tietoa.

Tietopohjainen päätöksenteko on tasapainon hakemista tieteellisen tiedon, muun tiedon sekä poliittisten tavoitteiden välillä. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimustieto ja muut tiedon lajit voidaan huomioida päätöksenteossa järjestelmällisesti, mutta tutkimustieto ei suoraan ohjaa päättäjiä tiettyyn lopputulokseen.

Tietosynteesi on katsaus, joka sisältää tiiviiseen muotoon koostettua tutkimustietoa.

1

Kompleksisten
yhteiskunnallisten
ongelmien
ratkaisemiseen
tarvitaan entistä
vahvempaa
tietopohjaa

Tutkimuksen ja poliittisen päätöksenteon välinen suhde kehittyi, kun maailma muuttuu.

Nykyiset yhteiskunnalliset ongelmat ovat laajoja ja monitahoisia. Myös tiedon määrä kasvaa, mukaan lukien mis- ja disinformaatio eri muodoissaan. Päätöksenteon tueksi tarvitaan entistä kipeämmin luotettavaa ja laadukasta tutkimukseen perustuvaa tietoa, joka on paketoitu selkeästi, ymmärrettävästi ja tiedon käyttötarkoitus huomioiden.

Tutkitun tiedon merkitys päätöksenteossa korostuu monimutkaisessa maailmassa

Kompleksiset ilmiöt ja viheliäiset ongelmat haastavat päätöksentekoa nyky-yhteiskunnissa. Tällaisten ongelmien ratkaiseminen edellyttää usein paitsi nopeutta, myös laaja-alaista ymmärrystä ongelmien luonteesta ja taustoista. Laadukas ja monialainen tutkimustieto voi auttaa päättäjiä ratkomaan toisiinsa kytkeytyneiden yhteiskunnallisten haasteiden kokonaisuutta.

Hankalien päätösten tueksi on tarjolla runsaasti tutkittua tietoa – jopa siinä määrin, että tutkimustiedon valtava määrä voi muodostua haasteeksi, kun tietoa tarvitaan päätöksenteossa.

Tutkimustiedon välittyminen päätöksentekoon vaatii usein sitä, että tietoa koostetaan ja jäsennetään helposti omaksuttavaan muotoon.

Tutkitun tiedon välittämiseen on perinteisesti suhtauduttu lineaarisesti. Tällä tarkoitetaan

kysymys-vastaus -malliin perustuvaa toimintaa, esimerkiksi tilaustutkimuksia, joiden kautta tutkijat vastaavat päättäjien esittämään rajattuun kysymykseen. Kysymys-vastaus -malliin perustuvat tiedevälittämisen keinot soveltuvat huonosti monimutkaisten yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisuun, sillä niiden avulla voidaan vain rajallisesti luoda ymmärrystä kompleksisten ilmiöiden kytkeytyneisyydestä.

Tutkimustiedon välittämiseen tarvitaan siis uudenlaisia keinoja. Lineaaristen toimintamallien rinnalle onkin noussut dynaamisempia tiedevälittämisen malleja, joissa korostuvat päättäjien ja tutkijoiden välinen yhteistyö sekä pidemmällä aikavälillä jatkuva vuorovaikutus.

Käsikirja tarjoaa strategisia työkaluja tutkimuksen vaikuttavuuden vahvistamiseen

Tämä käsikirja on tarkoitettu tutkijalle, joka on kiinnostunut päätöksenteon tietopohjaisesta tukemisesta sekä vuorovaikutuksen vahvistamisesta erilaisten sidosryhmien kanssa. Käsikirjassa kerromme tutkimuksen ja päätöksenteon vuorovaikutuksen keinoista, tutkijan rooleista päätöksenteon tukemisessa sekä erilaisista reiteistä, joiden kautta tutkimustietoa voidaan välittää päätöksentekoon.

Käsikirja tarjoaa työkaluja päätöksenteon ja tutkimuksen vuorovaikutuksen vasta-alkajille, mutta sisältö antaa pohdittavaa myös kokeneemmille tutkijoille sekä muille tutkimuksella vaikuttamisesta kiinnostuneille. Käsikirjan esimerkit sijoittuvat erityisesti Suomen kansallisen

tason päätöksentekoon, mutta monet esittämistämme keinoista ovat sovellettavissa myös muille päätöksenteon tasoille.

Painotamme käsikirjassa strategista suhtautumista tieteen vaikuttavuuteen. Tällä haluamme korostaa sitä, että tutkijan ei tarvitse tehdä kaikkea yksin tai kokea paineita vaikuttavuustyöstä.

Tutkijan työ on itsessään vaativaa, ja tieteellisen uran edistämiseen voi liittyä paljon paineita. Paineiden ristiaallokossa oman tutkimuksen vaikuttavuuden ja päätöksenteon tukemisen pohtiminen voi tuntua raskaalta tai jopa ylimääräiseltä työltä. Haluamme painottaa, että tutkimuksen vaikuttavuuden pohtiminen ei ole

välttämättömyys – tutkijalla on lupa keskittyä ydintehtäväänsä, eli tutkimuksen tekemiseen.

Tämän oppaan tarkoitus on joka tapauksessa helpottaa niiden tutkijoiden työtä, jotka haluavat ottaa haltuun yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen kokonaisuuden. Avaamme käsikirjan lukijalle selkeästi päätöksenteon tukemisen monimutkaista kokonaisuutta. Palastelemme teemaa helposti lähestyttäviin osiin, ja tarjoamme lukijalle työkaluja omien vahvuuksien, kiinnostuksen kohteiden ja tavoitteiden tunnistamiseen. Kerromme esimerkkejä toimijoista, joiden kanssa tehty yhteistyö voi tuoda vaikuttamiseen mielekkyyttä. Esittelemme vuorovaikutuksen erilaisia keinoja, joista lukija voi valita itselleen sopivimmat.

Käsikirja sisältää erityyppisiä tiedollisia ja interaktiivisia kokonaisuuksia, joiden kuvaukset ja symbolit ovat seuraavanlaiset:

Reflektio auttaa lukijaa pohtimaan tekstissä käsiteltyjä asioita omasta näkökulmastaan. Osiossa on reflektioon johdattavia kysymyksiä sekä tilaa omien ajatusten kirjaamiselle.

Syventävä osio pureutuu tarkemmin käsiteltävään aiheeseen. Voit perehtyä näissä kohdissa teemaan tarkemmin tai kenties löytää uutta ajateltavaa, jos vaikuttavuustyö on jo entuudestaan tuttua.

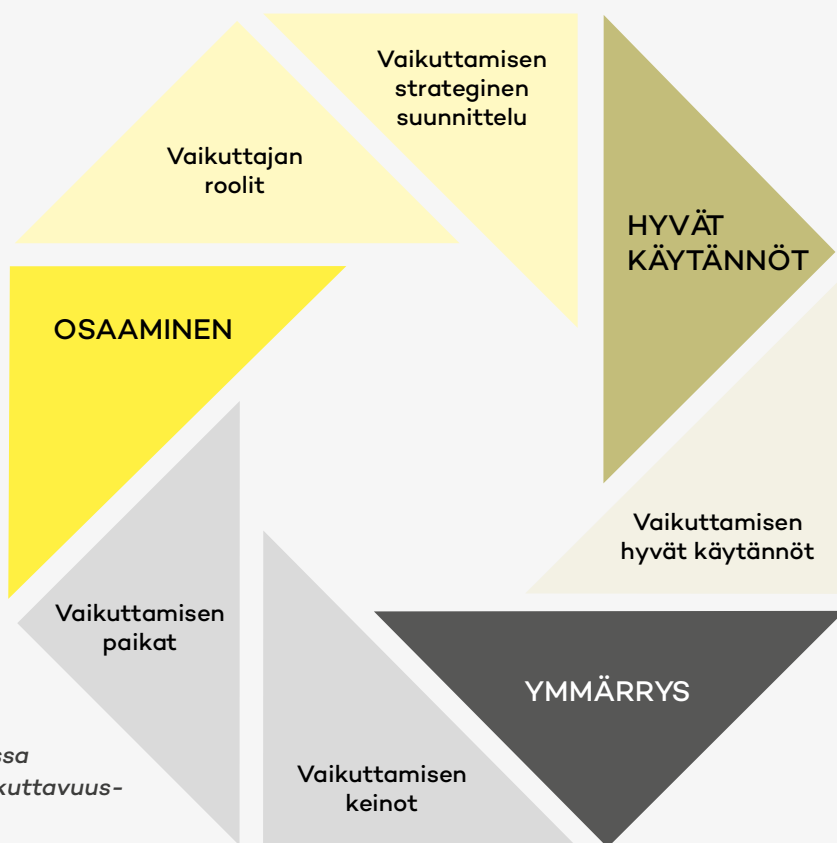

Työkalu sisältää käytännönläheisiä vinkkejä tekstissä kerrottujen asioiden testamiseen, harjoitteluun ja jalkauttamiseen.

Esimerkit ovat konkreettisia esimerkkejä vaikuttavuustyöstä tutkijoilta tai tutkijoiden kanssa yhteistyössä työskennelleiltä ministeriöiden asiantuntijoilta.

Kuva 1. Käsikirjassa hyödynnetyn vaikuttavuustyön viitekehys

Käsikirjan jäsentely perustuu ohessa näkyvään **vaikuttavuustyön kompetenssien viitekehykseen**. Viitekehys koostuu kolmesta ulottuvuudesta: osaaminen, ymmärrys ja hyvät käytännöt sekä ulottuvuuksiin kytkeytyvistä alateemoista. Olemme jäsenneleet käsikirjaa näiden kolmen ulottuvuuden mukaisesti. Käsikirjan sisällöt etenevät osaamisesta ymmärrykseen ja päättyvät lopuksi hyviin käytäntöihin.

Tämä käsikirja ei ole kaikenkattava kuvaus tutkimuksella vaikuttamisen kentästä. Käsikirja tarjoaa syötteitä tutkimuksen yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ajatteluun ja välineitä sen edistämiseen. Toivomme, että käsikirja inspiroi tutkijoita pohtimaan omaa rooliaan tutkimuksen vaikuttavuuden edistämässä.

Työssä esitetyt huomioit tukeutuvat monin paikoin tutkimuskirjallisuuteen ja tiedevälittämisen asiantuntijatahojen näkemyksiin, mutta myös Suomalaisen Tiedeakatemian omiin kokemuksiin tiedevälittämisen kentällä.

Tavoitteenamme on, että Suomessa tehdään maailman viisaimmat yhteiskunnalliset päätökset. Kutsumme sinut mukaan näihin talkoisiin ja kannustamme olemaan yhteydessä!

*Yhteistyöterveisin,
Suomalaisen Tiedeakatemian
tiede- ja päätöksenteko -tiimi*

2

Vaikuttamisen
pääperiaatteet:
onnistunut
vaikuttaminen
edellyttää
suunnittelua

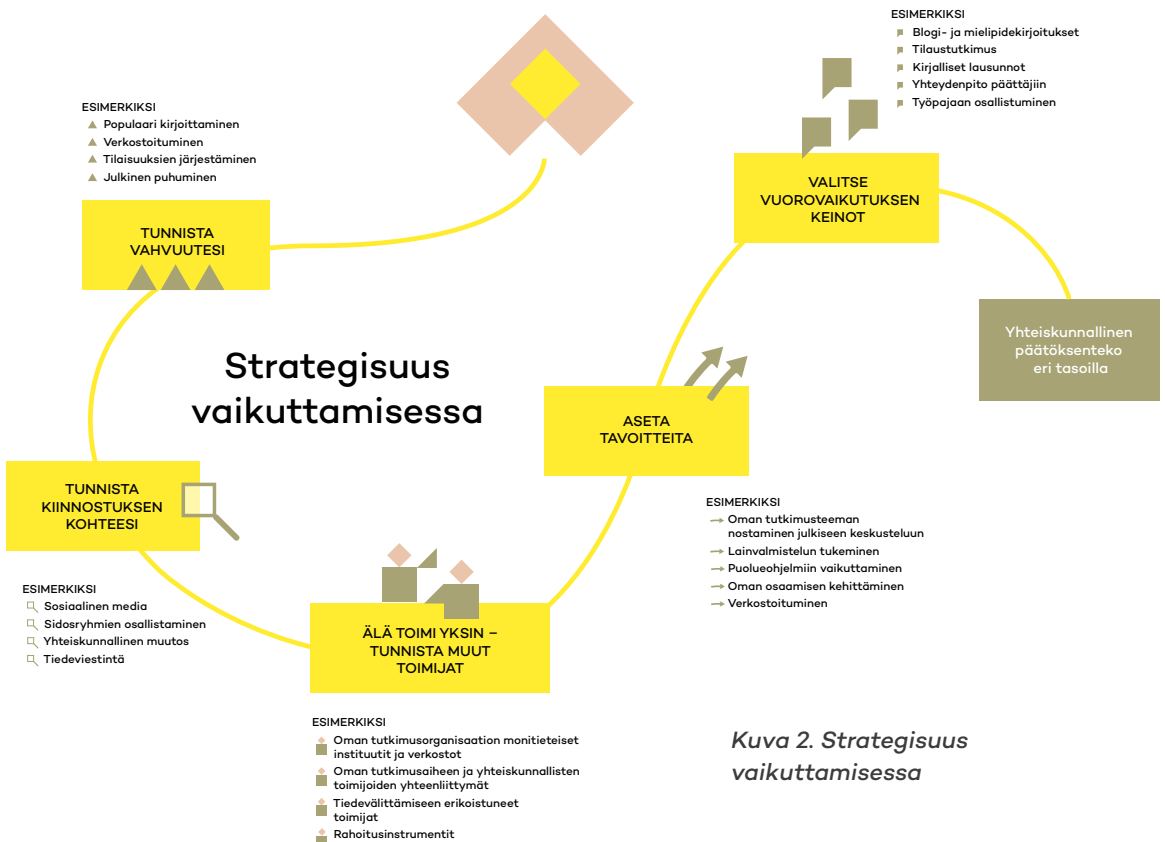

Monimutkaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden maailmassa päättäjät tarvitsevat tutkimustietoa ja tutkijoiden asiantuntemusta entistä enemmän. Yhteiskunnallinen vuorovaikutus ymmärretään usein osaksi tutkijoiden työtä.

Ajan ja resurssien löytäminen yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen tieteellisen tutkimustyön ohella voi kuitenkin olla haastavaa. Tutkija saattaa pohtia, miten ylipäänsä löytää yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen soveltuvia kanavia ja keinoja. Vaikka kanavat ja keinot olisivat jo tuttuja, voi navigointi vuorovaikutuksen kentällä tuntua monimutkaiselta.

Tutkijan ei tarvitse jäädä vuorovaikutustyön kanssa yksin. Tässä luvussa pureudumme tarkemmin siihen, miten yhteiskunnallista vuorovaikutusta voi tehdä yhdessä muiden kanssa.

Ymmärrämme vaikuttamisen tässä käsikirjassa perinteistä tiedeviestintää laajemmaksi kentäksi. **Yhteiskunnallisella vuorovaikutuksella** tarkoitamme tutkijoiden vuorovaikutusta päättäjien ja muun yhteiskunnan kanssa tutkimustulosten yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämiseksi.¹

Kuva 2. Strategisuus vaikuttamisessa

1 Yliopistolaki, 2009/1367 § 2

Strategisella suhtautumisella vaikuttavuustyöhön (Kuva 2) tarkoitamme sitä, että tutkija voi pyrkiä löytämään vaikuttavuustyön tavan, joka on paitsi itselle mielekäs, myös tuloksekas. Oleellista on tunnistaa, että vaikuttaminen vaatii pitkäjänteisyyttä. Itselle sopivien keinojen löytyessä vaikuttavuustyö voi kuitenkin olla hyvin palkitsevaa.

Strateginen suhtautuminen vaikuttamiseen muodostuu käytännössä erilaisten toimintatapojen ja keinojen summana, joita ovat:

1. oman osaamisen ja itselle sopivien vaikuttamisen tapojen tunnistaminen,
2. yhdessä muiden kanssa ja verkostoissa toimiminen sekä olemassaolevien alustojen hyödyntäminen,
3. tavoitteiden asettaminen ja itselle hyödyllisten vaikuttamisen tapojen priorisointi.

Seuraavaksi avaamme tarkemmin näitä näkökulmia vaikuttamiseen.

2.1 Oman osaamisen ja sopivien vaikuttamistapojen tunnistaminen

Vaikuttavuustyön suunnittelussa on hyvä lähteä liikkeelle tunnistamalla asioita, joita jo tekee ja joilla on vaikuttavuutta. Samalla voi pyrkiä tunnistamaan omia vahvuuksiaan sekä pohtia, millaisiin teemoihin, kysymyksiin ja toimijoihin oma tutkimus ja osaaminen kytkeytyvät.

Seuraava harjoitus auttaa pohtimaan omaa asemaa yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen kentällä. Mieti ensin nykytilannetta ja tämänhetkistä osaamistasi. Sen jälkeen pohdi, missä toivoisit olevasi tulevaisuudessa.

TYÖKALU

Tunnista vahvuutesi ja kiinnostuksen kohteesi

Seuraavan harjoituksen tarkoituksena on auttaa sinua pohtimaan osaamistasi sekä tunnistamaan, millaisia resursseja, osaamista, taitoja ja verkostoja sinulla on.

Nykytilanne

Pohdi ensin seuraavia kysymyksiä: Mihin yhteiskunnallisiin teemoihin, kysymyksiin ja toimijoihin tutkimuksesi ja osaamisesi kytkeytyvät? Millaisia vuorovaikutuksellisia taitoja sinulla on? Entä millaisiin verkostoihin tai ryhmiin kuulut? Voit kirjata havaintosi seuraavalla sivulla olevan taulukon yläosaan.

Tulevaisuus

Kun olet määritellyt nykytilanteen, siirry pohtimaan tulevaisuutta. Missä toivoisit olevasi tulevaisuudessa? Millaista osaamista tai resursseja haluaisit kartuttaa? Millaisiin verkostoihin haluaisit kuulua, ja miten näiden verkostojen piiriin pääseminen olisi mahdollista? Kirjaa havaintosi taulukon alaosaan.

Voit itse määritellä tulevaisuuden aikajänteeksi esimerkiksi kaksi, kolme tai viisi vuotta.

	Resurssit	Osaaminen	Vuorovaiku- tukselliset taidot
Nykytilanne: Missä olen nyt?			
Tulevaisuus: Miten haluaisit kehittyä?			

2.2 Vaikuttavuutta luodaan yhdessä

Tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta lähestytään tiedekentällä yleisesti varsin yksilö- ja tiedeviestintälähtöisesti. Esimerkiksi yliopistoissa tutkijoiden odotetaan pitkälti itse viestivän tutkimustuloksistaan, kun tutkimus on valmistunut.

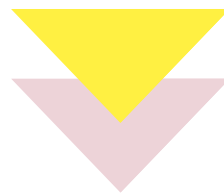
Tutkijat eivät toimi vaikuttavuuden kentällä yksin, vaikka vaikuttavuuden edistämisen parissa puurtaminen voi siltä usein tuntua. Jokainen tutkija nimittäin kytkeytyy jollain tavalla vaikuttavuuden edistämisen verkostoon.

Verkostossa on mukana erilaisia toimijoita: tutkijoita, korkeakouluja, tutkimuslaitoksia, päätöksentekijöitä ja heidän taustaorganisaatioitaan sekä tiedevälittäjiä. Toimijoiden välillä on kytköksiä, joiden kautta tutkimustieto ja päätöksenteko kohtaavat toimijoiden työn arjessa eri tavoin.

Tutkijoita kutsutaan esimerkiksi ministeriöiden ja eduskunnan asiantuntijakuulemisiin kuvaamaan ymmärrystään päätöksenteon valmistelun aiheesta. Tiedevälittäjät puolestaan järjestävät tilaisuuksia, osallistavat tutkijoita tietosynteesien tuottamiseen, kouluttavat tutkijoita vaikuttamisen teemoista sekä tukevat avoimen ilmapiirin ja yhteisymmärryksen muodostumista tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välisessä vuorovaikutuksessa.

Verkostojen hyödyntäminen

Oman vaikuttavuustyön suunnittelu voi alkuun tuntua haastavalta tai jopa hankalalta. Kaikkea ei kuitenkaan tarvitse tehdä yksin: verkostojen ja yhteisöjen hyödyntäminen voi tehdä työstä sekä vaikuttavampaa että mielekkäämpää.

SYVENNY

Tutkijalle potentiaalisesti hyödyllisiä yhteistyöverkostoja ovat esimerkiksi:

- Oman tutkimusorganisaation monitieteiset instituutit ja verkostot (esimerkiksi Helsingin yliopiston kestävyystieteen instituutti HELSUS)
- Tiedeyhteisön temaattiset verkostot ja tapahtumat (esim. Sosiologipäivät, Ympäristökulttuurin verkosto)
- Oman tutkimusaiheen ja yhteiskunnallisten toimijoiden yhteenliittymät (esimerkiksi Kaupunkiakatemiat)
- Tiedevälittämiseen erikoistuneet toimijat (esimerkiksi Suomalainen Tiedeakatemia)
- Rahoitusinstrumenttien mahdollistamat tutkijaverkostot (esimerkiksi Strategisen tutkimuksen neuvoston hankkeet)

Onnistuneen vaikuttamisen taustalla on yhteistyötä

Vaikuttavuustyön onnistuminen tarkoittaa kapeasti ajateltuna sitä, että tutkijan päätöksentekoon välittämä tieto on vaikuttanut siihen, miten päätöksentekoprosessi on edennyt ja millaisia päätöksiä on tehty.

Laajemmin ymmärrettynä onnistumista on myös se, että päätöksenteon prosessissa mukana olleiden toimijoiden ymmärrys on tutkimustiedon avulla lisääntynyt, vaikka uusi tieto ei konkreettisesti vaikuttaisikaan tehtävään päätökseen. Onnistumiseksi voidaan lukea myös vuorovaikutuksen ja yhteistyömahdollisuuksien lisääntyminen.

Tunnusomaista onnistumiselle vaikuttavuustyössä on se, että onnistuminen syntyy yhteistyöllä. Yhteistyö voi tarkoittaa eri tilanteissa oleville tutkijoille eri asioita. Samaan aiheeseen keskittyvät tutkijat voivat löytää vaikuttavuustyössä tukea toisistaan. Yhteistyötä voidaan tehdä myös tutkimusryhmien tai konsortioiden välillä.

Joka tapauksessa rajallisten aikaresurssien maailmassa vaikuttaminen on helpompaa ja tehokkaampaa, jos siihen liittyviä vastuita voidaan jakaa. Keskeisten viestien terävöittäminen toisten tutkijoiden kanssa voi tehostaa vaikuttavuustyötä ja parantaa sen tuloksia. Useiden tutkijoiden yhteinen näkemys tai

yhteenvedo, joka kiteyttää laadukkaimpien tutkimusten tulokset, voi olla yhden tutkijan yksittäiseen tutkimustulokseen perustuvaa viestiä painavampi vaikuttamisen väline.

2.3 Tavoitteiden asettaminen auttaa priorisoimaan vaikuttamisen keinoja

Tavoitteet vaikuttavuustyössä voivat koskea:

- vaikutusten aikaansaamista (esim. kvantititeknologiaa koskevan ymmärryksen lisääminen poliitikkojen keskuudessa),
- uusien ammatillisten verkostojen luomista (esim. paremmat yhteydet ympäristöministeriön virkahenkilöihin) tai
- oman osaamisen lisäämistä (esim. kokemus tutkijoiden ja järjestötoimijoiden pyöreän pöydän järjestämisestä).

Erilaisten tavoitteiden saavuttamiseen tarvittava aika vaihtelee. Oman työajan puitteissa tavoitteita voi asettaa lyhyelle tai pitkälle aikavälille.

Tavoitteiden kautta vuorovaikutuksen monista keinoista on helpompi valita yksi tai useampi sopiva. Kerromme vaikuttamisen keinoista tarkemmin luvussa viisi.

2.4 Vaikuttaminen on pitkäjänteistä toimintaa

Vaikka tutkija toimisi aktiivisesti tutkimustiedon välittämiseksi päätöksentekoon, voi vaikuttavuustyön tulosten osoittaminen ja havaitseminen osoittautua vaikeaksi. Aiheeseen liittyvät tutkimuksetkin osoittavat, että päätöksentekoon vaikuttaminen on pitkäjänteistä toimintaa, jossa tulokset saattavat näkyä vasta pitkän ajan kuluttua.²

Yksi osatekijä tässä on tiedon ajan-kohtaisuus: tutkimuksen aihe voi olla päätöksenteon näkökulmasta kiinnostava ja hyödyllinen erityisesti sillä hetkellä, kun aiheeseen liittyviä päätöksiä prosoidaan. Tämä kannattaa muistaa, kun suunnittelee omaa vaikuttavuustyötään ja pohtii sen potentiaalisia tuloksia.

Lisäksi on hyvä pitää mielessä se, että vaikka tutkijat pyrkisivät välittämään tutkimustietoa monin tavoin päätöksentekoon politiikkaprosessin eri vaiheissa, lopulta päättäjät – poliitikot ja virkahenkilöt – käyttävät valtaa siinä, missä määrin ja millä tavoin tutkimustieto vaikuttaa politiikkatoimiin. Tästä kerromme tarkemmin luvussa neljä.

Professori Carol H. Weiss on osuvasti todennut:

Tutkimustietoa hyödynnetään usein tavoilla, joita emme osaa ennakoida. Oletamme, että päättäjät ottavat tarjotun tiedon ja suositukset annettuina ja alkavat soveltamaan niitä. Odotamme, että tutkimustulokset ja suositukset muovaavat maailmaa konkreettisilla ja näkyvillä tavoilla. Mutta enimmäkseen tutkimustiedon hyödyntäminen ei ole näin suoraviivaista tai välineellistä. (Weiss 1980: 70, Suomalaisen Tiedeakatemian käännös).³

Vaikuttavuustyö voi muuttaa päättäjien käsityksiä ja osaamista

Tutkijoiden välittämän tiedon vaikutukset perustuvat pitkälti muutoksiin päätöksentekijöiden käsityksissä ja osaamisessa.⁴ Muutokset päättäjien käsityksissä voivat koskea tiettyä päätöksenteossa käsiteltävää aihepiiriä tai yleisesti tiedettä, kuten tieteellisen tiedon tuottamisen käytäntöjä ja aineistoja. Tällainen käsitteellinen

² Nutley, Walter & Davies, 2009; Sarkki ym., 2015; SAM, 2019

³ Weiss, 1980

⁴ Weiss, 1979; Nutley, Walter & Davies, 2009

vaikuttavuus voi ilmetä nopeasti ja suoraan tiedon välityksen yhteydessä ja tuottaa uutta ymmärrystä yhteiskunnan ongelmien luonteesta tai ratkaisuvaihtoehdoista.

Päätöksentekijöiden käsitysten ja osaamisen kautta tutkijoiden välittämä tieto voi vaikuttaa myös päätöksenteon konkreettisiin toimenpiteisiin, kuten lain valmisteluun tai hyväksymiseen.⁵ Tällöin vaikutuksia voi nähdä myös esimerkiksi lakiesitysdokumenteissa ja hyväksytyn lain sisällöissä. Tällainen instrumentaalinen vaikuttavuus saattaa olla helpompi todentaa kuin käsitteellinen vaikuttavuus, sillä kyse on päättäjän ajattelua konkreettisemmista muutoksista.

Tietyissä päätöksenteon vaiheissa välitetty tutkimustieto tai asiantuntijankäymykset saattavat olla hyödyllisiä päätöksentekijöille myös tulevaisuissa politiikkatoimissa.⁶ Tutkijan välittämä tieto esimerkiksi politiikkatoimen vaikuttavuuden arvioinnin yhteydessä voi olla hyödyllistä myöhemmissä agendan määrittämisen tai valmistelun vaiheissa, jotka liittyvät samaan teemaan (ks. luku 4). Samoin päätöksenteon valmisteluvaiheessa tutkijoilta pyydettyä tutkimuskirjallisuuteen perustuvaa yleiskuvaa voidaan hyödyntää myöhemmin, esimerkiksi uusien valmistelujen pohjana.

Vaikuttavuustyön tulos voi olla myös esimerkiksi se, että tutkimustieto välittyy ensin muiden toimijoiden, kuten yritysten tai järjestöjen, toimintaan ja näkyy vasta pitkällä aikavälillä muuttuneina käsityksinä päätöksenteossa.

Tiedolla voi olla monia vaikutuksia, joista kaikkia ei voi suoraan havaita
Muutokset päätöksentekijöiden käsityksissä ja osaamisessa eivät ole välttämätön ehto

tiedon aikaansaamille toiminnallisille vaikutuksille.⁷ Tutkimustietoa voidaan käyttää päätöksenteossa myös strategisesti.

Tiedon strategisessa hyödyntämisessä korostuu informaation sisällön sijaan tiedon symbolinen arvo, ja tiedon käyttötarkoitus määräytyy tiedon hyödyntäjien intressien ja arvojen mukaisesti. Tietoa voidaan hyödyntää esimerkiksi pönkittämään oman puolueen näkökantaa tai signaloimaan, että päätöksentekijät ylipäänsä hyödyntävät tieteellistä tietoa. Tutkijoiden välittämä tieto ei näin hyödynnettyinä uudista päätöksentekijöiden käsityksiä tai osaamista, vaikka se vaikuttaakin toimintaan.

Joskus päätöksenteon tueksi välitetty tieto saattaa näkyä suoraan päätöksenteon prosessiin liittyvissä asiakirjoissa, vaikka välitettyä tutkimusta ei ole kirjattu asiakirjan lähteeksi. Suomessa ministeriöiden käytäntöihin ei kuulu sen kirjaaminen, millä tavoin ja mihin lainvalmistelun dokumenttien kohtiin tutkijoilla on ollut vaikutusta. Käytännössä tämä tarkoittaa, ettei toiminnan vaikutuksia välttämättä voida suoraviivaisesti havainnoida huolimatta siitä, että tutkijat osallistuvat päätöksenteon suunnitteluun, valmisteluvaiheen kuulemiseen tai työryhmään.

5 Weiss, 1979; Boswell & Smith, 2017

6 Cariney, 2016: 16–18

7 Weiss, 1979

Vaikuttavuustyö on pitkäjänteistä, mutta palkitsevaa

Tutkijana olen ollut erityisen kiinnostunut kaupunkisegregaatiosta ja kouluista, eli yhteiskunnallisen ja alueellisen eriytymisen vaikutuksista oppimiseen ja lasten koulutuspolkuihin. Huomasin jo varsin varhain omalla tutkimuspolullani, että maailmaa muuttaakseen tutkimustieto on saatava osaksi yhteiskunnallista keskustelua ja päätöksentekoa. Päädyinkin tekemään Helsingin yliopistolta käsin hyvin laajaa yhteistyötä etenkin kuntien kanssa. Olen työskennellyt erityisesti pääkaupunkiseudun kuntien kanssa esimerkiksi tutkimusaineistojen ja tulosten sekä tutkimuskysymysten ja tutkimuksellisen ymmärryksen muotoilussa. Yhteistyö on toisin sanoen rikastanut ja syventänyt tutkimuskysymysten suuntaamisen ohella myös tutkimustulosten tulkintaa.

Yhteistyö on ollut äärimmäisen motivoivaa. Olen voinut tarjota tutkimuskentällä syntyvää tietoa koulutuksellisen tasa-arvon sekä lasten ja nuorten positiivisten tulevaisuusmahdollisuuksien tukemiseen. Yhteistyöstä on syntynyt esimerkiksi Helsingin kaupungilla käytössä oleva koulujen tasa-arvorahoituksen laskentamalli, jolla haastavissa naapurustoissa toimivia kouluja voidaan tukea. Näin tutkimuksen tulokset eivät jää vain tutkimusyhteisön käyttöön, vaan niillä voidaan hyödyttää yhteiskuntaa.

Koen saaneeni ja oppineeni itse aivan valtavasti. Tärkein oppi on ollut, ettei oikotietä vaikuttavuuteen käytännössä ole, vaan vaikuttavuus syntyy sinnikkäällä ihmisiin tutustumisella, avuksi olemisella, avun pyytämisellä ja vilpittömällä halulla työskennellä yhdessä ymmärryksen ja yhteiskunnallisten ratkaisujen eteen. Kaikki yhteistyö ei myöskään organisoitu virallisia reittejä, vaan keskeistä

on olla yhteydessä ihmisiin erilaisissa verkostoissa ja vaikkapa seminaarien tauoilla – tai vastata kaupunginvaltuutetun tietopyyntöön sosiaalisessa mediassa.

Samalla olen oppinut, että ollakseen vaikuttava täytyy pystyä kommunikoimaan oma tutkimuksensa erilaisille yleisöille ymmärrettävällä tavalla. Vaikuttavuus on usein «tiedottamisen» sijaan aitoa keskustelua, jossa pyritään myös tunnistamaan erilaiset tietämisen tavat. Esimerkiksi akateeminen tutkimustieto ja asiantuntijan käytännön kokemus täydentävät toisiaan usein tärkeällä tavalla, kun keskusteluun löydetään sopivat käsitteet. Omaan osaamiseen olen oppinut suhtautumaan yhtäältä nöyrästi, sen rajat tunnistaen. Toisaalta olen uskaltanut keskusteluun, jossa olen joutunut luopumaan kaikkein tiukimmista tutkijan varauksista ja vain itse tutkimaani ydinsisältöön rajautumisesta. Yhteiskunnallisten kysymysten ratkomisessa tarvitaan usein uskallusta spekuloida yhdessä.

Sinnikäs verkostoituminen, eri tahoille avuksi oleminen, yhteydenpito virkahenkilöihin, päättäjiin ja asiantuntijoihin on tuottanut monenlaista tulosta. Suurimpana niistä pidän koulu- ja naapurustosegregaatiota koskevan keskustelun nousemista yleiseen tietoisuuteen kunnissa ja valtakunnan mediassa. Monet tutkimustulokseni ovat myös päätyneet suoraan toimenpiteiden pohjaksi kuten koulujen tukimallien ja naapurustojen suunnittelun kehittämiseen.

Venla Bernelius

erityisasiantuntija, Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä kaupunkimaantieteen dosentti Helsingin yliopistossa. Kirjoittaja on työskennellyt vuosina 2005–2022 Helsingin yliopistolla, ja siirtynyt vuonna 2023 Opetus- ja kulttuuriministeriöön.

3

Tutkijan roolit
yhteiskunnallisena
vaikuttajana

Tutkijoiden toimintaa päätöksenteon tukemisessa voidaan tarkastella erilaisten roolien näkökulmasta.

Tässä luvussa kuvatut tutkijan eri roolit voivat auttaa ymmärtämään asiantuntijuuden erilaisia merkityksiä päätöksenteossa. Roolien tunnistaminen ja reflektointi suhteessa omaan toimintaan voi myös tuoda uusia näkökulmia oman vaikuttamistoiminnan suunnitteluun.

Tutkija voi esimerkiksi esitellä tutkimushankkeen päätösseminaarissa tutkimustuloksia (syntetisoija) ja sen jälkeen antaa toimenpidesuosituksia (kommentoija) tai jopa puhua tietyn ratkaisun puolesta (advokaatti). Poliittikasuositusten yhteydessä tutkija voi puolestaan välittää tutkimustietoa ja sen lisäksi antaa suosituksia.

3.1 Tutkijan kolme roolia: syntetisoija, kommentoija ja advokaatti

Tutkija voi tukea päätöksentekoa pääsääntöisesti:

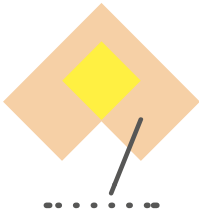
- viestimällä tutkimustuloksista,
- soveltamalla tutkimustuloksia ja niihin liittyviä asiantuntijanäkemyksiä, tai
- puhumalla tärkeänä pitämänsä asian puolesta tutkimusta hyödyntäen.

Alla kuvaamissamme rooleissa (ks. Taulukko 1) tutkijan suhde tutkimustietoon vaihtelee roolikohtaisesti, samoin kuin se, missä muodossa tutkimustietoa välitetään.

Taulukossa kuvattu roolijaottelu on yksinkertaistus, sillä todellisuudessa roolien rajat ovat häilyviä. Tutkijan vaikuttavuustyötä voi harvoin kuvata selkeästi vain yhden roolin kautta, sillä käytännössä sama tutkija toimii usein monissa rooleissa. Tähän vaikuttavat paitsi päätöksentekijöiden tietotarpeet, myös tutkijan omat tavoitteet.⁸

⁸ Turnhout ym., 2013; Sucha & Sienkiewicz, 2020; Ojanen ym., 2021

Taulukko 1. Tutkijan roolit vaikuttajana

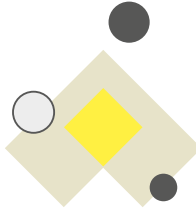
Syntetisoija

Syntetisoija viestii tutkimustuloksia, eli välittää tutkimustietoon liittyviä tuoreimpia havaintoja ja näkökulmia.

Lähestymistapa on erityisen hyödyllinen, kun tietoa on saatavilla etukäteen tunnistettuun tarpeeseen.

Syntetisoija tiivistää ja koostaa tutkimuksissa tehtyjä havaintoja blogikirjoituksiin, tiedotteisiin ja tilaustutkimusten raportteihin.

Esimerkiksi Valtioneuvoston kanslian Kettu-tiimi tuottaa yleistajuisia tutkimuskatsauksia hallituksen päätöksenteon tueksi.

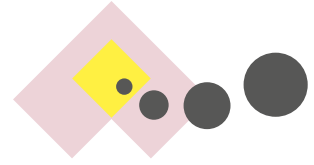
Kommentoija

Kommentoija soveltaa tutkimustuloksia, eli välittää tutkimustiedosta johdettuja asiantuntijanäkemyksiä.

Lähestymistapa on erityisen hyödyllinen, kun päätöksen tekijöillä on tarpeita, joihin tutkimustuloksilla ei voida suoraan antaa vastauksia.

Kommentoija tulkitsee tutkimuksia muun muassa yhden valtion kontekstista toiseen, ja voi antaa suosituksia lausunnoissa, työpajatyöskentelyn yhteydessä tai erilaisissa politiikkadokumenteissa.

Esimerkiksi Kestävyyspaneelin asiantuntijat kommentoivat hallitusohjelmaa ja vastaavat valtionhallinnon lausuntopyyntöihin. Myös Suomalaisen Tiedakatemian työpajoihin osallistuvat tutkijat soveltavat ymmärrystään keskusteluissa ministeriöiden virkahenkilöiden kanssa.

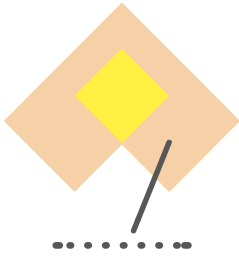
Advokaatti

Advokaatti puhuu tärkeänä pitämänsä asian puolesta tutkimustuloksia hyödyntäen. Hän pyrkii edistämään esimerkiksi ilmastonmuutoksen liittyvää päätöksentekoa ja tukeutuu argumentaatioon saan tutkimustietoon.

Lähestymistapa on erityisen hyödyllinen, kun tutkija on tunnistanut tärkeän tavoitteen ja vaikuttavat toimenpiteet, joita tutkimustieto tukee.

Advokaatti hyödyntää tutkimusta julkisissa esiintymisissä ja kannanotoissa edistääkseen jonkin päämäärän saavuttamista tai toimenpiteen käyttöönottamista.

Esimerkiksi Scientist Rebellion on tutkijoista muodostuva liike, joka vaatii päätöksentekijöiltä ilmastonmuutokseen ja ympäristötuhoon puuttumista. Liike pyrkii lisäämään tietoisuutta tilanteen kiireellisyydestä ja käyttää apunaan muun muassa kansalaistottelemattomuutta.

3.1.1 Syntetisoija viestii tutkimustuloksista

Kun tutkija keskittyy kommunikoimaan tutkimuksissa tehtyjä havaintoja päätöksentekijöille, hän toimii tutkimustulosten välittäjänä. **Syntetisoijan rooli** sopii erityisesti tilanteisiin, joissa politiikkatoimen aiheeseen liittyvää tietoa tai päätöksenteon tarpeita vastaavia tutkimustuloksia on valmiiksi saatavilla. Tutkija voi tällöin viestiä tutkimustuloksista yleistajuisessa muodossa. Syntetisoijan rooliin voi kuulua myös tutkimuskohtaisen tiedon välittämistä aineistosta ja menetelmistä.

Tutkimustulosten välittämistä tarvitaan erityisesti silloin, kun uusi laki tai strategia otetaan valmisteluun päätöksentekoa varten, tai jos uusi aihe nousee osaksi politiikkakeskusteluita. Valmistelun alkuvaiheessa tutkija voi tukea valmistelijoiden yleistä ymmärrystä käsitellystä aiheesta, esimerkiksi tuottamalla tutkimuskirjallisuudesta kartoittavan katsauksen.

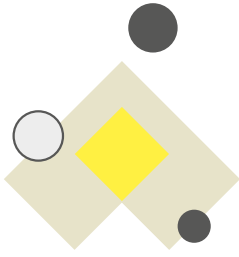
Uuden aiheen noustessa yhteiskunnalliseen keskusteluun tutkijalla on mahdollisuus esimerkiksi korjata esitettyjä väitteitä ja/tai monipuolistaa käytettyä termistöä tutkimushavaintojen avulla. Tutkijan kommentoinnin kanavia voivat olla esimerkiksi uutismediat, sosiaalisen median kanavat tai blogit.

Syntetisoijan rooli liittyy tilanteisiin, joissa

- esitetään tai julkaistaan tilaustutkimuksen tuloksia yleistajuisesti.
- on tarvetta viestiä tarkasti tutkimustuloksista.
- politiikkaprosessi on alkuvaiheessa, ja uusi laki tai strategia otetaan valmisteluun.
- uusi aihe nousee osaksi politiikkaa tai julkista keskustelua.

Huomioi syntetisoijan rooliin liittyen:

- Tutkijoilta toivotaan usein kommentteja asiakokonaisuuksiin, joihin tutkimustulokset eivät välttämättä anna suoria vastauksia. Esitettyihin kysymyksiin vastaaminen vaatii usein ainakin jossain määrin tutkimustulosten soveltamista.
- Esimerkiksi valiokuntakuulemisessa tutkija saattaa joutua soveltamaan esittelemiään tutkimustuloksia, jotta voi vastata valiokunnan jäsenten kuulemistilanteessa esittämiin kysymyksiin.

3.1.2 Kommentoija soveltaa tutkimustuloksia ja välittää asiantuntijanäkemyksiä

Kun tutkija kommunikoi tutkimustiedon pohjalta muodostuneita tulkintoja päätöksentekijöille, hän toimii asiantuntijanäkemyksen välittäjänä. **Kommentoijan rooli** liittyy tyypillisesti tilanteisiin, joissa päätöksenteon valmistelun tai strategian muodostamisen prosessin aikana halutaan löytää tutkimukseen perustuvia vastauksia tarkkarajaisiin kysymyksiin.

Kommentoijan roolissa tutkija käyttää asiantuntemustaan, eli soveltaa kokemuksen, tutkimuskirjallisuuden ja laajemman tieteenalan ymmärrystään, ja tekee harkittuja tulkintoja päätöksenteon kohteena olevasta aiheesta. Tässä roolissa tutkijan asiantuntemusta voidaan tarvita myös liittyen siihen, millaisessa tiedontuotannon järjestelmässä tutkittu tieto syntyy.

Tutkijoiden asiantuntijanäkemyksiä kaivataan esimerkiksi silloin, kun päätöksenteon tarpeita vastaavaa vertaisarvioitua tutkimusta ei ole riittävästi saatavilla. Tällöin päättäjät saattavat tarvita tulkintoja päätöksenteon aihepiiriin liittyvästä tutkimuksesta.

Käytännössä asiantuntijanäkemys voi olla esimerkiksi politiikkatoimien vaihtoehtojen arvioita, joita tutkijat

tuottavat lainvalmistelun vaikuttavuuden arvioinnin vaiheeseen.⁹ Tutkijat voivat myös arvioida päättäjien kiinnostuksen kohteena olevan ilmiön kehityssuuntaa tai ennakoita tutkimustietoon perustuen toimenpiteiden mahdollisia vaikutuksia.

Soveltavalle asiantuntemukselle on käyttöä usein myös kuulemistilaisuuksissa tai muissa tilanteissa, joissa tiedon soveltamiseen liittyvää osaamista arvostetaan. Joskus päättäjien intressinä olevasta aiheesta on saatavilla tutkimustietoa esimerkiksi vain toisesta kontekstista, vaikkapa eri valtiosta. Tällöin tutkija voi auttaa päättäjiä ymmärtämään tutkimustulosten kontekstia sekä hyödyntämään saatavilla olevaa tietoa sen rajoitusten puitteissa.

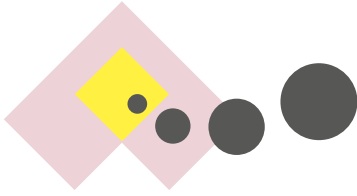
Kommentoijan rooli liittyy tilanteisiin, joissa

- luodaan jatkokeskustelun ja yhteisen keskustelun avulla ymmärrystä tietyistä aiheista (esimerkiksi kuulemistilaisuudet ja työpajat).
- arvioidaan politiikkatoimien vaihtoehtoja, esimerkiksi lainvalmistelun vaikuttavuuden arvioinnin yhteydessä.
- tutkimusta päätöksenteon kannalta relevantista aiheesta on toisesta kontekstista.

Huomioi kommentoijan rooliin liittyen:

- Kun välität asiantuntijanäkemyksiä kommentoijan roolissa, näkemysten perusteista ja epävarmuuksista on hyvä viestiä erittäin selkeästi (ks. luku 6.2).

⁹ Sofi, 2020

3.1.3 Advokaatti puhuu tärkeänä pitämänsä asian puolesta tutkimusta hyödyntäen

Tutkija voi myös välittää päätöksentekoon neuvoja liittyen päämäärään, jonka hän kokee henkilökohtaisesti hyväksi. **Advokaatin rooli** liittyy tyypillisesti tilanteisiin, joissa tutkija ottaa kantaa ajankohtaiseen asiaan ja puhuu samalla tietyn tavoitteen saavuttamisen puolesta. Advokaatin rooli on mahdollinen, jos tutkijalla on selkeä näkemys siitä, miten yhteiskuntaa tulisi kehittää ja hän on valmis ottamaan kantaa siihen, miten tiedon tulisi vaikuttaa yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaamiseen.

Advokaatin rooli liittyy tilanteisiin, joissa: on tunnistettavissa selkeä yhteiskunnallinen kehitystarve, johon tutkijalla on kehitysehdotus tai näkemys.

Huomioi advokaatin rooliin liittyen:

- Kun tutkija puhuu tietyn tavoitteen puolesta, kietoutuvat tutkimustieto ja muut näkökulmat toisiinsa. Advokaatin roolissa toimiessaan tutkijan on tärkeää ilmaista avoimesti omien näkökulmiensa ja tutkimustiedon mahdollinen ero.
- Avoimuus vahvistaa tutkijan luotettavuutta!

3.2 Tutkijan roolin määräytyminen on useiden tekijöiden summa

Tutkijoiden roolin määräytyminen riippuu tilanteesta, jossa tutkija välittää tutkimustietoa. Tutkijan oman intressien lisäksi tiedon roolin määräytymiseen vaikuttavat myös tiedon hyödyntäjän tarpeet. Joissain tilanteissa tiedevälittäjäorganisaatiot voivat myös tukea tutkijan roolin määrittelyä.

Tutkijan rooli **voi olla valmiiksi määritelty** joissain tapauksissa, esimerkiksi tarkkarajaisessa tilaustutkimuksessa tai valiokunnan asiantuntijakuulemisessa. Rooli voidaan osoittaa tutkijalle sen perusteella, millaista tietoa esimerkiksi virkahenkilöstö tai tiedevälittäjät tarvitsevat päätöksentekoprosessia varten. Tutkijan roolin määräytymiseen vaikuttaa siis se, millaiseen tietotarpeeseen tutkija vastaa ja mitä viesteissä päättäjille halutaan korostaa.¹⁰

Tutkija **voi itse valita oman roolinsa** esimerkiksi kirjoittaessaan tutkimuksensa pohjalta tiivistelmää tai politiikkasuositusta. Tutkijan on tällöin hyvä pohtia etukäteen vaikuttavuustyötään, siinä käytettäviä keinoja ja toiminnan tavoitteita.

Tutkijan **rooli voi määräytyä yhteisessä keskustelussa** päättäjien kanssa esimerkiksi silloin, kun tutkijat ja päättäjät kohtaavat keskusteleavassa työpajassa tai yhteisessä tutkimusprojektissa.

¹⁰ Turnhout ym., 2013; Sucha & Sienkiewicz, 2020; Ojanen ym., 2021

Mikä tutkijan rooleista sopii sinulle?

Tässä luvussa esitetyt tutkijan roolit ovat viitteellisiä kuvauksia, joihin kytkeytyy erilaisia tiedon ilmaisun tapoja.¹¹

Millaiset roolit ja vaikuttamisen tavat ovat sinulle tutkijana luontaisia, entä missä voisit kehittyä?

Voit pohtia itsellesi sopivia rooleja esimerkiksi seuraavien kysymysten avulla:

- Millaisia arvoja sinulla on ja miten ne ohjaavat toimintaasi?
- Millaisia positioita tai rooleja tunnistat toiminnassasi tutkimustietoa välittävänä tutkijana?
- Missä roolissa toimit tai toimisit kaikista mieluiten?
- Mikä on sinulle vähiten mieluisa rooli ja miksi?

Kuten edellä kuvasimme, tutkijan rooli voi vaihdella tilannekohtaisesti. Tiettyyn tilanteeseen sopivan roolin määrittelyssä voit hyödyntää seuraavia kysymyksiä:

- Oletko kokoamassa tutkimustuloksia päättäjien havaitsemiin tietotarpeisiin?
- Oletko tuottamassa neuvoja, kuten politiikkasuosituksia?
- Oletko ottamassa tutkimustuloksia hyödyntäen kantaa tietyn asian huomioimiseksi päätöksenteossa?¹²

¹¹ Pielke ym., 2007

¹² Suldovsky ym., 2018; Karhunmaa, 2020; Ojanen ym., 2021

Valtioneuvoston kanslian vinkit tietotarpeisiin vastaamiseen

Valtioneuvoston kanslia teettää tutkijoilla toimeksi-
antoja, joiden tarkoituksena on saattaa tietoa päätöksen-
teon tueksi. Tällaisen toimeksiannon onnistunut
toteutus edellyttää sitä, että tutkija tuntee mahdollisimman
hyvin toimeksiannon taustalla olevia tavoitteita ja
ymmärtää toimeksiannon rajauksen.

Seuraavassa listaamme keskeisiä asioita, jotka kannattaa
pitää mielessä, kun suunnittelet ja toteutat toimeksiantoa.

1. Varmista jaettu ymmärrys toimeksiannon sisällöstä, tavoitteista ja laajuudesta

Ennen toimeksiannon toteuttamista
on tärkeää, että sinulla on selkeä
ymmärrys toimeksiannon sisällöstä ja
tavoitteista. Yleensä tämä tarkoittaa
avointa keskustelua toimeksiantajan
kanssa siitä, millaisiin kysymyksiin sinulta
odotetaan vastauksia ja millä tavoin.

Kun saat toimeksiannon, sinun on
mahdollista keskustella toimeksiantajan
kanssa ja vaikuttaa proaktiivisesti
tietopyynnön sisältöön. Näissä keskus-
teluissa on tärkeää myös selventää,
minkälaiselle tiedolle on toimeksiantajalla
tarvetta (tarkemmin kohdassa 2).

Kun yhteisymmärrys toimeksiannon
sisällöstä ja tavoitteista on syntynyt,
on olennaista täsmentää taustoi-
tuksen mittakaavaa, toisin sanoen
sitä, kuinka laajaa tutkimustiedon
avaamista toimeksiannon teemasta
tarvitaan. Samalla on myös hyvä

keskustella siitä, missä kontekstissa
toimeksiantoa hyödynnetään.

Yleisesti laaja, yleiskuvaa antava
taustoittaminen kannattaa pitää niin
minimissään kuin mahdollista. Taustaa on
hyvä tuoda esille siis vain sen verran, kuin
toimeksiantoon vastaamiseksi välttä-
mättä tarvitaan. Tietotarpeen rajattu
aihe tai toimeksiantajan esittämä spesifi
kysymys on se, mistä tietoa erityisesti
tarvitaan.

2. Sovi tiedon lajeista ja lähteistämisen tavoista

Toimeksiannon onnistumisen kannalta
on keskeistä, että toimeksiantaja ja
tiedon tuottaja jakavat ymmärryksen
siitä, millaista tietoa toimeksiannon
toteuttamisessa tulisi hyödyntää.
Tiedon lajeista sovittaessa on myös
hyvä täsmentää, millaista lähteis-
tämistä toimeksiantaja toivoo.

Toimeksiantoon liittyvän työn alkaessa tutkijan on hyvä olla selvillä siitä, halu-aako toimeksiantaja tietoa esimerkiksi vertaisarvioituista tutkimuksista vai toivotaanko tutkijalta tutkimustiedon soveltamista ja asiantuntija-arviota aiheesta, josta vertaisarvioitua tutkimusta ei ole saatavilla. Entä halu-aako toimeksiantaja tietoa ilmiöstä myös tilastojen kautta, tai vaikkapa kansainvälisen esimerkin soveltamista kansalliseen kontekstiin?

Joskus tutkijalta saatetaan odottaa myös tarkkoja toimenpidesuosituksia. Tällöin on erityisen tärkeää pyytää toimeksiantajaa täsmentämään suositusten muotoa. Esimerkiksi toivotaanko tutkijalta useita toimenpidevaihtoehtoja vai toimenpiteiden priorisointia tutkimustiedon valossa?

Suosituksien antaminen voi olla tutkijalle hankalaa, sillä suosituksiin usein liittyy monitahoisia eettisiä kysymyksiä. Toimeksiannon luonnetta koskevan jaetun ymmärryksen luominen toimeksiantajan ja tutkijan välisissä keskusteluissa lisää todennäköisyyttä sille, että molemmat osapuolet ovat tyytyväisiä toimeksiantoon ja sen tuloksiin.

3. Kirjoita selkeästi ja yleistajuisesti

Tutkijan kokoaman tiedon loppukäyttäjä luovii valtavassa tietotulvassa, jossa erilaiset raportit, tutkimustieto ja mediasisällöt kuuluvat työn arkeen.

Jotta toimeksiantoon koottu tieto tulisi mahdollisimman hyvin ymmärretyksi ja hyödynnetyksi, on lopputuotteen sisällön tärkeää olla mahdollisimman

yleistajuinen. Toimeksiannon rajauksen kannalta tärkeimmät pääkohdat on hyvä tuoda esille erittäin selkeästi, ja lopputuotteen pituuden tulee olla sovitun mukainen. Myös tutkijoiden omat johtopäätökset tai politiikkasuositukset on hyvä selkeästi erottaa muusta sisällöstä.

Tutkijan on hyvä sisällyttää toimeksiannon lopputuotteen alkuun erillinen yhden sivun tiivistelmä, jossa vastataan tiiviisti toimeksiannossa asetettuun kysymykseen. Jos lopputuotteeseen sisältyy visuaalisia elementtejä, on hyvä varmistaa, että ne ovat ensisilmäyksellä selkeästi ymmärrettäviä ja yksiselitteisiä.

4. Pyydä palautetta toimeksiannon toteutuksesta

Toimeksiannon jälkeen tutkijalla voi olla kiinnostusta selvittää, millainen vaikutus hänen tuottamallaan tietokoosteella on ollut päätöksentekoprosessiin. Usein tiedon vaikutukset näkyvät kuitenkin vasta pitkällä aikavälillä.

Toimeksiannon onnistumisesta voi pyytää palautetta toimeksiantajalta. On hyvä muistaa, että toimeksiannon tuottamiseksi tehty yhteistyö voi jo itsessään olla onnistuminen.

ESIMERKKI TIETOPYYNNÖSTÄ: valtionneuvoston kanslian toimeksianto

Seuraava esimerkki on kuvitteellinen ideaalitapaus, vaikka se pohjautuukin todellisuuteen. Todellisessa elämässä tietotarpeet, tilanteet ja niissä toimivat ihmiset sekä toimeksiantoon liittyvä aikapaine vaihtelevat ja vaikuttavat eri tavoin prosessiin sekä lopputulokseen.

Jaetun ymmärryksen muodostaminen: toimeksiannon sisältö ja laajuus

Venäjän hyökkäys Ukrainaan vuoden 2022 keväällä tuotti tarpeen tarkastella hyökkäyssodan vaikutuksia laajasti suomalaisessa yhteiskunnassa. Tarpeen pohjalta käynnistettiin hanke, jossa pyrittiin nopealla aikataululla kokoamaan yhteen usean tutkijan näkemyksiä tilanteesta. Valtioneuvoston kanslian toimesta kontaktoitiin monialainen tutkijoiden ryhmä. Toimeksiannosta sovittiin tutkijoiden kanssa palaverissa, joissa tilaajapuolella oli jo suhteellisen tarkka käsitys siitä, mihin tietoa tarvitaan. Toimeksiannossa tietopyyntö oli muotoiltu spesifiksi kysymykseksi: Millaista päätöksentekopainetta Suomen yhteiskuntapolitiikassa on Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan seurauksena? Lisäksi toimeksiantaja oli rajannut tarkemmin, miltä aloilta asiantuntemusta haluttiin. Jokainen tutkija vastasi oman asiantuntemuksensa alaan liittyvän tiedon tuottamisesta.

Tutkijoille painotettiin tietopyynnön kiireellisyyttä ja heitä pyydettiin keskittymään erityisesti näkökulmiin, joihin lähitulevaisuudessa mahdollisesti kohdistuu päätöksentekopainetta.

Lopputuotteen tarkkaa käyttötapaa ei ollut mahdollista määritellä, mutta sen yhtenä tarkoituksena oli toimia lähestyvien hallitusneuvotteluiden taustamateriaalina.

Tutkijoiden kanssa todettiin, että hyökkäyssodan vaikutuksista ei vielä ollut olemassa vertaisarvioitua tieteellistä tietoa. Näin ollen tuotettavan tekstin tyyli olisi lähtökohtaisesti arvioivaa. Tutkijoita pyydettiin pitämään taustoitusta hyvin rajattuna ja painottamaan asioita, joihin ainakin kannattaa kiinnittää huomiota päätöksiä tehdessä, eli esittämään näkemyksiään priorisoitavista kysymyksistä.

Tiedon lajit ja lähteistäminen

Tutkijoiden kanssa sovittiin, että lopputuotteessa erotetaan toisistaan faktat, kuten jo käytettävissä olevat tilastot tai muu todennettu tieto, sekä asiantuntijanäkemyksistä koostuva arvioiva tieto. Lopputuotteessa sisällön jäsenyyksen avulla eroteltiin toisistaan faktapohjaiset tilannekuvat sekä tutkijoiden arviot lähitulevaisuuden kehityskulusta.

Kolmantena elementtinä lopputuotteen päätettiin rakentaa ”must win battles” -osio, joka sisälsi tutkijoiden arvioista koostuvan tiedon siitä, millaisiin asioihin tilanteen johdosta olisi ainakin syytä varautua (priorisointi).

Kirjoittamalla tuotettu sisältö

Jokainen tutkija työsti lopputuotetta varten sisältöä oman alansa näkökulmasta kirjoittamalla

maksimissaan kolmen liuskan mittaisen koosteen teemasta.

Tämän lisäksi tutkijoilta pyydettiin kansisivu, jossa sisällön pääkohdat esitettäisiin maksimissaan viiden luetelmaviivan avulla sekä lyhyenä yhden kappaleen tiivistelmänä. Kansilehden oli tarkoitus toimia myös muista sivuista irrotettuna itsenäisenä tietotuotteena.

Valtioneuvoston kanslia otti vastuun yksittäisten tutkijoiden laatimien raporttien yhdistämisestä.

Toimeksiannon onnistuminen

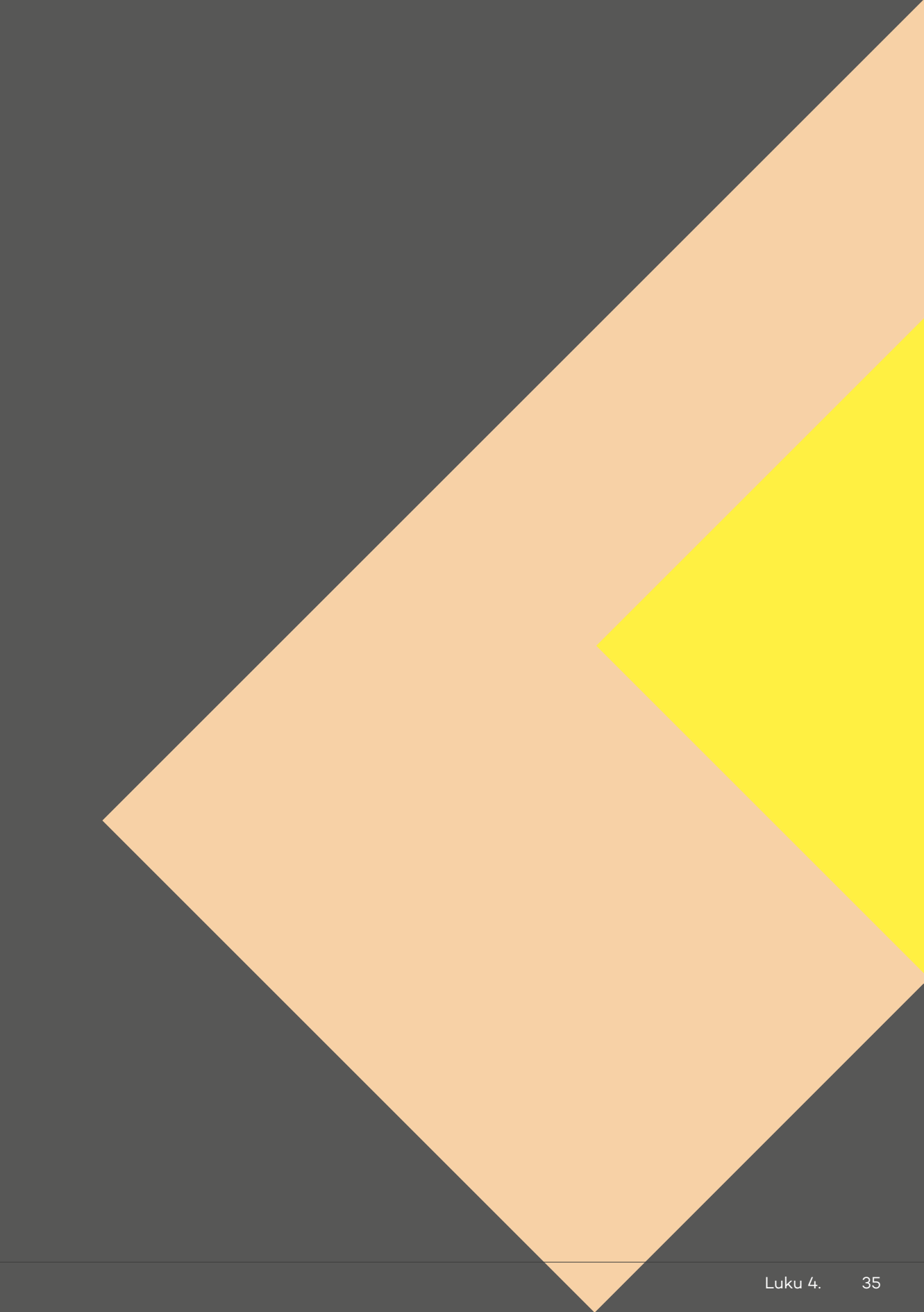
Toimeksiannon lopputuote toimitettiin tilaajalle yhteisessä kokouksessa, jossa tutkijoiden tuottamia koosteita käytiin keskustellen läpi.

Toimeksiantajan palaute tuotteesta oli hyvä. Tutkijat olivat vastanneet tehtävänantoon täsmällisesti. Kansilehdet tiivistivät tietoa tehokkaasti yhdelle sivulle ja tiivistelmät kokosivat tärkeimmän tiedon helposti omaksettavaan muotoon, mikä on olennaista kiireiselle päätöksentekijälle.

Tietotuote toimitettiin tueksi hallitusneuvotteluissa käytyihin keskusteluihin.

4

Päätöksenteon
toimintakenttä
Suomessa:
kuinka tunnistaa
vaikuttamisen
paikat?

Päätöksenteon käytäntöjen, vaiheiden ja toimijoiden sekä tieteellisen tiedon aseman ymmärtäminen voi auttaa tutkijaa jäsentämään vaikuttamisen mahdollisuuksia sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan vaikuttavia tekoja tutkitun tiedon välittäjänä.

Tieteellinen tieto on osa poliittisen prosessin kokonaisharkintaa. Päätöksentekijöiden toimenkuva ja tavoitteet vaikuttavat siihen, millä tavoin he hyödyntävät, käsittelevät ja tarvitsevat tutkijoiden neuvoja tai tieteellistä tietoa.

Päätöksentekijöiden erityispiirteiden tunnistaminen onkin avainasemassa, kun pohditaan päätöksentekoprosessiin vaikuttamisen keinoja ja ajankohtaa.

Tässä kappaleessa kuvaamme erityisesti kansallisen päätöksenteon prosesseja. Samojen prosessien kautta voidaan jäsentää myös pienemmän skaalan päätöksentekoa kunta- ja aluehallinnossa.

4.1 Poliittisen päätöksentekoprosessin vaiheet

Politiikkatoimen käynnistämisestä voi vastata eduskunta tai hallitus, tai yksi tai useampi ministeriö.¹³ Poliitiikkatoimen käynnistämisen syinä voivat olla esimerkiksi hallituksen suunnitelmat ja tavoitteet, kansalaisaloite, yhteiskunnan etujärjestöjen näkemykset tai tutkimustieto. Näistä tekijöistä yksi tai useampi määrittää siis politiikkatoimen agendan eli laajemman teeman ja tavoitteen,

jonka mukaisia toimia päätöksenteossa lähdetään selvittämään ja toteuttamaan.

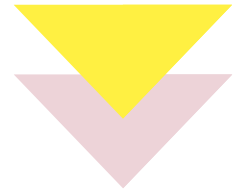
Politiikkaprosessi on monivaiheinen kokonaisuus, johon yleensä osallistuu eri asemassa olevia päätöksentekijöitä poliitikoista virkahenkilöihin sekä joukko päätöksenteon sidosryhmiä, kuten yritysten ja järjestöjen sekä tutkimuskentän edustajia.

Tutkijoiden välittämä tieteellinen tieto on siis vain yksi monista tiedon lajeista ja päätöksentekoon vaikuttavista tekijöistä muiden joukossa. Se on kuitenkin tärkeää poliittiselle päätöksenteolle, sillä tieteelliset käytännöt auttavat varmistamaan, että tietoon voi luottaa.

Politiikkaprosessien taustalla vaikuttavat kulloisenkin hallituksen arvoista juontuvat päämäärät sekä puolueiden erilaiset näkemykset yhteiskunnan kehittämisen keinoista ja tavoitteista. Prosessin aikana sidosryhmillä on erilaisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Esimerkiksi lainvalmistelun esi- ja perusvalmistelun vaiheessa yrityksiä ja tutkijoita voidaan kuulla lakihankkeen tarpeellisuudesta ja toteuttamisen tavasta.¹⁴ Sidoryhmien ja päätöksentekijöiden toiminnan kautta erilaiset tiedon lajit, kuten tutkimustieto, tilasto- ja rekisteritieto, ennakoiva tieto, kokemustieto ja perinnetieto tulevat osaksi politiikkaprosessia.

13 Valtioneuvoston kanslia, 2009

14 Finlex-julkaisut, ei pvm.a.

SYVENNY

Poliittisen päätöksenteon vaiheet valtionhallinnossa

Päätöksenteon vaiheiden hahmotamisesta voi olla apua tutkijan vaikuttavuustyön suunnittelussa. Päätöksenteon vaiheet voidaan karkeasti jakaa agendan määrittämiseen, suunnitteluun ja valmisteluun, toimenpanoon sekä seurantaan ja arviointiin (Kuva 3).

Agendan määrittäminen tarkoittaa vaihetta, jossa jonkin uuden teeman (esimerkiksi tarve määritellä kriteerit vapaaehtoisen ekologisen kompensatation menettelylle ja hyvittämiselle) tai vanhan ongelmakohdan (luonnonsuojelulain vanhanaikaisuus) käsittelyn tarve tunnistetaan esimerkiksi eduskunnassa tai ministeriössä. Uudet teemat tai vanhat ongelmakohdat voivat nousta politiikkaan myös julkisen keskustelun tai eri sidosryhmien toiminnan seurauksena.

Suunnittelu ja valmistelu tapahtuvat pääosin ministeriöissä virkavalmisteluna eli ministeriön virkahenkilöiden toimesta. Ministeriöiden työryhmissä työskentelevät valmistelijat tuottavat ehdotuksia ja vaihtoehtoja esimerkiksi uuteen luonnonsuojelulakiin tai fossiilittomaan liikenteeseen liittyviin strategisiin suuntaviivoihin. Valmistelun tuloksena syntyy hallituksen esityksen luonnos, joka etenee eduskuntakäsittelyyn. Eduskunnassa esityksestä käydään lähetekeskustelu, joka antaa evästyksiä valiokuntien työlle. Valiokunnan käsittelevät aihetta ja tekevät asiasta mietinnön.¹⁵

Sitten asia etenee eduskunnan täysistunnon käsittelyyn, jossa laista päätetään. Esimerkiksi luonnonsuojelulain uudistuksen tapauksessa asiaa käsiteltiin perustuslaki-, ympäristö-, hallinto-, laki-, maa- ja metsätalous-, sekä talousvaliokunnassa.¹⁶

Päätösten jälkeen politiikkatoimien **toteutuksesta** vastaavat ne tahot, joita toimet koskevat, kuten ministeriöt tai julkissektorin toimijat. **Seurannasta ja arvioinnista** voivat myös vastata politiikkatoimien kohteet tai politiikkatoimeen linkittyvät ministeriöt. Esimerkiksi luonnonsuojelulain seurannasta vastaa ympäristöministeriö yhteistyössä muiden toimivaltaisten viranomaisten, kuten metsähallituksen ja ELY-keskusten kanssa.¹⁷

Oman vaikuttavuutyönsä näkökulmasta tutkijan on kuitenkin hyvä muistaa, ettei poliittinen päätöksenteko aina etene lineaarisesti.¹⁸ Suunnittelusta voidaan palata agendan määrittelyyn ja jatkamisen, kun taas määrittämisen vaiheesta saatetaan hypätä suoraan valmisteluun tai palata tuottamaan lisää arviointitietoa.

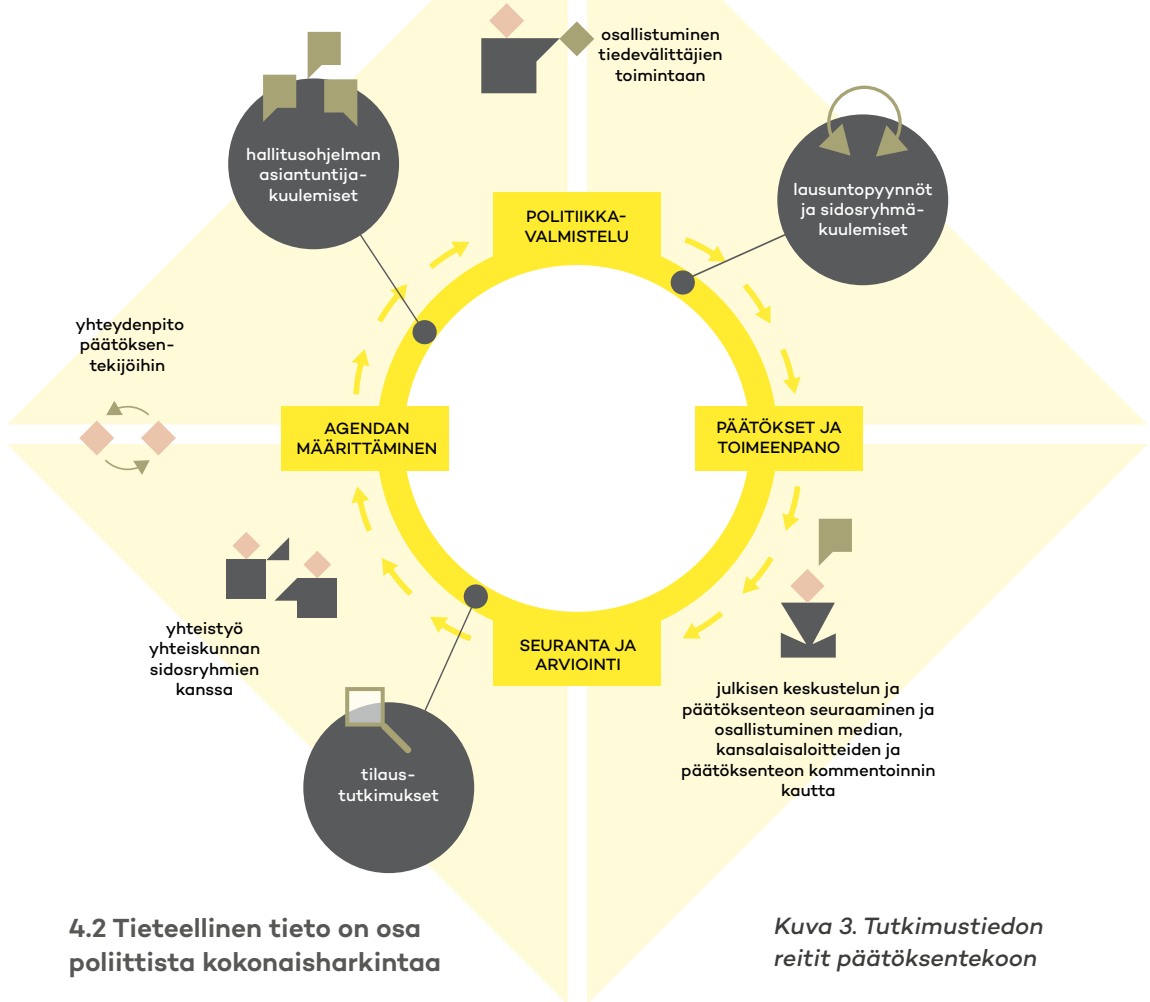
15 Backman, 2023

16 Eduskunta, HE 76/2022 vp

17 Luonnonsuojelulaki 9/2023 § 9

18 Lindblom, 1959; Parsons, 2002; Cairney, 2016: 13–19

Tutkimustiedon reitit päätöksentekoon

4.2 Tieteellinen tieto on osa poliittista kokonaisharkintaa

Kuva 3. Tutkimustiedon reitit päätöksentekoon

Tutkimustiedon avulla voidaan kuvailla päätöksenteon kohteena olevaa ilmiötä sekä siihen mahdollisesti liittyviä syy-seuraussuhteita ja epävarmuuksia. Parhaimmillaan tutkimus tarjoaa laajan tietopohjan, johon päättäjien on mahdollisuus tukeutua. Tutkimus ei voi kuitenkaan määritellä poliittista päätöksentekoa ohjaavia arvoja. Tieteellinen tieto ei myöskään suoraan kerro, millaisia päätöksiä päättäjien tulisi tehdä.¹⁹

Käytännössä tietopohjainen päätöksenteko onkin usein tieteellisen tiedon, muun tiedon ja poliittisten tavoitteiden yhdistelmä (Kuva 4).

¹⁹ Pfisterer & Paschke 2019

tieteellinen
tietomuu
tieto

 TIETOPOHJAISEN
PÄÄTÖKSENTEON
ELEMENTIT

politiikka

arvot, päämäärät

Kuva 4. Tietopohjaisen päätöksenteon elementit

Vaikka tutkimustieto ja muut tiedon lajit huomioitaisiin päätöksenteossa järjestelmällisesti, ei tutkimustieto suoraan ohjaa päättäjiä tiettyyn lopputulokseen, vaan se on osa poliittista kokonaisharkintaa.²⁰

Päätöksentekoprosessissa tasapainoillaan siis tiedon eri lajien, sidosryhmien ja yhteisöjen kilpailevien intressien sekä hallituksen sisäisten poliittisten näkemysten välillä. Tulevia päätöksiä mahdollistavat ja rajoittavat myös kansainväliseen politiikkaan liittyvät kytkökset sekä päätöksentekoprosessien valtiolliset käytännöt.

ETH Zürichin²¹ tietopohjaista päätöksentekoa käsittelevässä työkirjassa on tunnistettu, että päätöksentekoprosessiin vaikuttavat esimerkiksi seuraavanlaiset seikat:²²

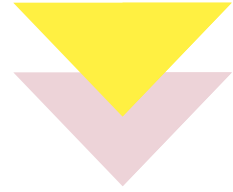
- Resurssien ollessa rajallisia, **kustannus-hyötyanalyysit** ovat osa politiikan täytäntöönpanoa.
- Yhteiskunnallisten toimijoiden hiljainen tieto ja henkinen pääoma, **kokemukset ja asiantuntemus**, vaikuttavat päätöksentekoon prosessin eri vaiheissa.
- Sidosryhmien **arvot ja intressit** vaikuttavat siihen, millaisten asioiden ajaminen on sidosryhmille tärkeää. Eri intressiryhmien **lobbaus ja edunvalvonta** vaikuttavat puolestaan päätöksentekoon.
- **Kulttuuriset ja sosiaaliset normit** vaikuttavat päätöksentekoprosessien tapoihin ja perinteisiin.
- Parlamentaariset **käytännöt** vaikuttavat siihen, milloin ja miten tutkimustietoa on mahdollista hyödyntää osana politiikkaprosessia.

²⁰ Sofi, 2021

²¹ ETH Zürich eli Eidgenössische Technische Hochschule Zürich on Sveitsin valtiollinen teknillinen korkeakoulu Zürichissä.

²² Pfisterer & Paschke, 2019: 36

Miksi tieteellinen tieto ei vaikuta suoraan poliittisiin päätöksiin?

SYVENNY

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen voi ajoittain tuntua turhauttavalta, eikä syyttä: tietoa ja tutkimusta välitetään, mutta usein näyttää siltä, ettei toiminnalla ole juurikaan vaikutusta päätöksentekoon. Tutkija saattaa nostaa uuden ilmiön päättäjien tietoisuuteen, minkä seurauksena ilmiöstä voi tulla politiikkatoimien kohde. Poliitiikkaprosessissa asiaan ei kuitenkaan välttämättä tule toivottua muutosta.

Yksi syy tähän löytyy poliittisten päättäjien työn luonteesta. Päättäjillä on valta ja vastuu tehdä Suomen valtiota koskevia ohjelma-, strategia- ja asetusmuotoisia päätöksiä. Tähän työhön kuuluu yhteiskunnan eri toimijoiden ja sektoreiden laaja huomiointi. Lisäksi vaaleilla valitut kansanedustajat pyrkivät toiminnassaan huomioimaan äänestäjiensä intressit. Vaikka virkahenkilöt toimivat poliittisen ohjauksen alaisina, he puolestaan tavoittelevat toiminnassaan tasapuolisuutta ja riippumattomuutta.²³

Turhautumista voi helpottaa myös ymmärrys siitä, että tieteellinen tieto ei yksin ole riittävä peruste päätöksenteolle. Tähän puolestaan vaikuttaa se, että tutkittu tieto on luonteeltaan kuvailevaa. Kuten David Hume on todennut, maailmaa kuvailevasta tiedosta ei voida johtaa toimintaa ohjaavaa tietoa ilman loogisia epäjohdonmukaisuuksia (no ought from is -periaate).²⁴ Tutkimuksen avulla voidaan esimerkiksi osoittaa, että mielenterveyden häiriöt vaikuttavat työkykyyn. Päättäjät voivat hyödyntää tämänkaltaista kuvailevaa tietoa päätöksenteossa tavoitellessaan arvosidonnaisia päämääriä, vaikkapa työllisyyden edistämistä. Tällöin tiedon pohjalta tehdään käytännön johtopäätöksiä, esimerkiksi tähän tapaan: työllisyyden edistämisen näkökulmasta mielenterveyshäiriöiden ennaltaehkäisyyn kannattaa panostaa.

Tutkijat siis soveltavat kuvailevaa tietoa välittäessään suosituksia ja päätöksentekijät puolestaan pyrkiessään saavuttamaan tavoitteita politiikkaprosesseissa. Kuvaileva tieto tukee päättäjien tekemiä johtopäätöksiä, mutta se ei ole sellaisenaan johtopäätös.

²³ Suomi.fi (ei pvm.)

²⁴ Hume, 1896: 469–470.

4.3 Poliitikot ja virkahenkilöt ovat päätöksentekijöinä erilaisia

Päätöksentekijöitä on moneksi, ja päätöksiä tehdään erilaisista lähtökohdista käsin. Poliitikot ja virkahenkilöt ovat erilaisia toimijaryhmiä ja poikkeavat toisistaan myös yksilötoimijoina esimerkiksi toimenkuviansa ja työn tavoitteiden näkökulmista.²⁵ Tiedon hyödyntämisen tavat sekä tieteellisen tiedon kytkös virkahenkilön tai poliitikon toimenkuvaan voivat vaihdella. Tieteellisen tiedon asema ja sen soveltaminen päätöksenteossa riippuvat siis paljon päätöksentekijästä ja tämän asemasta päätöksenteon järjestelmässä.

Tutkijan on hyvä pyrkiä tunnistamaan päättäjien erilaisia toimintatapoja sekä niitä ohjaavia periaatteita. Tämän luvun sisältö tarjoaa tutkijalle eväitä tähän.

Poliitikot huomioivat äänestäjiensä etuja

Poliitikkojen toimikausi on rajattu. Toisin kuin virkahenkilöt, he joutuvat työssään ajattelemaan tulevia vaaleja sekä uudelleenvalintaansa. Poikkeavaa virkahenkilöihin nähden on myös se, että poliitikkojen toimintaa ohjaa tietyn kansanosan (äänestäjien) etujen ajaminen. Tämä tarkoittaa sitä, että poliitikko tyypillisesti ajattelee tämän ryhmän ja puolueensa etuja myös silloin, kun hyödyntää tutkimustietoa päätöstensä tukena.

Toisaalta poliitikoilla voi olla hyvä yleistason ymmärrys yhteiskunnallisista asioista. He voivat hyödyntää tutkimustietoa työnsä tukena esimerkiksi kansallisella tasolla valiokuntatyöskentelyssä tai kuntatasolla lautakuntatyöskentelyn tukena.

Politiikoista erityisesti kansanedustajat ja europarlamentaarikot hyödyntävät työssään paljon erityisavustajia. Avustajien tehtävänä on tarjota edustajien työn tueksi tarvittavaa tietoa.

Virkahenkilöiden suhde tutkimustietoon vaihtelee

Virkahenkilöiden toimenkuvat vaihtelevat suuresti, mikä tutkijan kannattaa muistaa välittäessään tutkimustietoa esimerkiksi ministeriöön päätöksentekoprosessia varten.

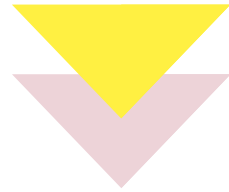
Ministeriöiden osastokohtaisilla tai johtavilla asiantuntijoilla voi olla strategisia asiantuntijatehtäviä tai keskeinen rooli esimerkiksi lainvalmistelun työryhmässä. Tällaisissa rooleissa tutkimustiedon hyödyntäminen voi olla luontevampaa kuin silloin, kun virkahenkilön tehtäviin liittyy hyvin käytännönläheisiä ja tarkkarajaisia tietotarpeita, joihin voidaan vastata esimerkiksi tilastojen avulla.

Osa ministeriöiden erityisasiantuntijoista saattaa työskennellä hyvinkin tiiviisti tutkimustiedon äärellä. Joidenkin erityisasiantuntijoiden päivittäisiin tehtäviin voi kuulua tietyn alan tutkimustiedon käsittelyä ja analysointia sekä tutkimustietoa hyödyntävien selvitysten ja valmistelun tekemistä. Nämä virkahenkilöt ovat alansa asiantuntijoita.

25 Jacobson, 2007; Newman & Head, 2015; Newman, Cherney & Head, 2015

Lainvalmistelun työnjako valtionhallinnossa

Demokraattisilla vaaleilla valitut poliittiset päätöksentekijät ohjaavat lainsäädännön kehittymistä. Tämä poliittinen ohjaus määrittää siis lainsäädännön tavoitteet.

SYVENNY

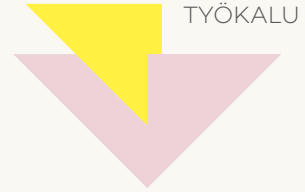
Virkavastuulla tapahtuva valmistelu puolestaan on pysyvämpää ja tapahtuu virkahenkilöiden toimesta. Sen tarkoituksena on etsiä keinot poliittisen ohjauksen tavoitteisiin pääsemiseksi.

Lainvalmisteluun liittyvä työ jakaantuu pääpiirteittäin seuraavasti:

- Ministerit tekevät poliittiset päätökset omalla toimialallaan hallitusohjelman linjausten mukaisesti.
- Kansliapäälliköt eli ministeriön korkeimmat virkahenkilöt vastaavat lainsäädännön valmistelusta ja sen laadusta. He myös koordinoivat valmistelun yhteensovittamista muiden ministeriöiden kesken.
- Ministerin erityisavustajat koordinoivat oman ministerinsä edustajina yksittäisten hankkeiden poliittista ohjausta virkahenkilöiden ja muiden poliittisten ryhmien, kuten toisten hallituspuolueiden edustajien kanssa.
- Lainvalmistelussa työskentelevät virkahenkilöt vastaavat esityksen sisältöjen valmistelusta poliittisten tavoitteiden ohjaamina.²⁶

²⁶ Backman, 2023:20

Sidosryhmäkartoituksesta²⁷ apua keskeisten toimijoiden tunnistamiseen

Sidosryhmäkartoitus voi olla hyödyllinen työkalu, jos haluat tunnistaa ja kartoittaa oman tutkimusalueesi ja vaikuttavuustyösi kannalta relevantteja toimijoita. Keskeiset toimijat voivat olla päätöksentekijöitä, mutta myös muita potentiaalisia yhteistyökumppaneita, kuten tutkimusryhmiä, järjestöjä tai yrityksiä, joiden kanssa vaikuttavuustyötä kannattaa tehdä yhdessä.

Voit pohtia tutkimuksesi kannalta merkityksellisiä sidosryhmiä ja kirjata niitä oheiseen nelikenttään seuraavan ohjeen avulla:

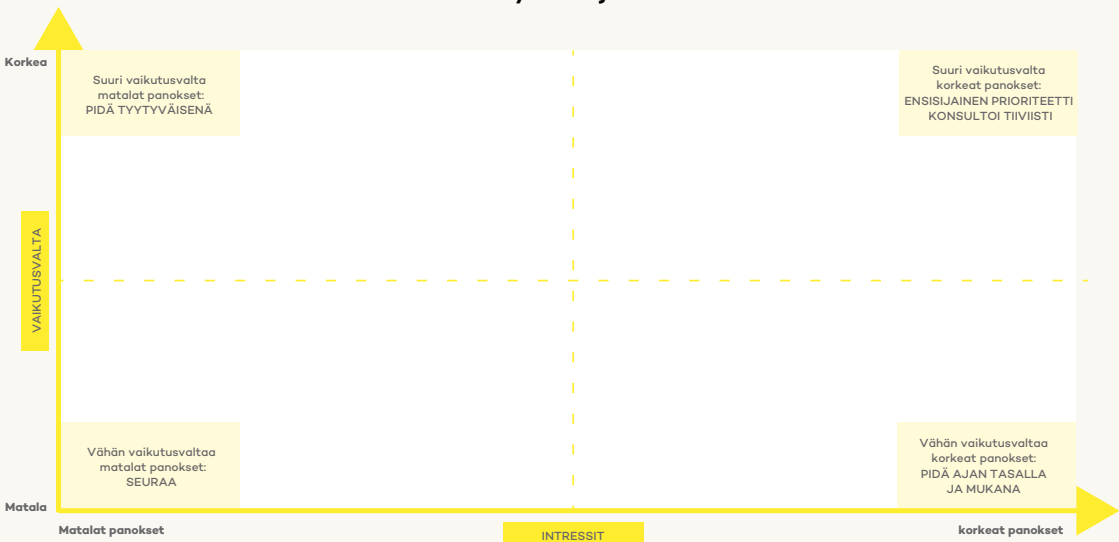
Nelikentän **oikeaan yläkulmaan**, ensisijaisen prioriteetin alueelle, sijoittuvat tahot, joihin vaikuttaminen on yleensä kaikista tehokkainta. Näillä tahoilla on tiettyyn asiaan liittyvää vaikutusvaltaa

ja lisäksi korkeat panokset asiaan liittyvien tavoitteiden edistämisessä.

Jos tutkija haluaa esimerkiksi vaikuttaa siihen, miten kaupoissa tuupataan kuluttajia kestävämpiin valintoihin, on elintarvikealan toimijoihin vaikuttaminen todennäköisesti tehokkainta. Heillä on paljon vaikutusvaltaa ja suuret panokset asiassa.

Toisaalta tutkija voi haluta vaikuttaa esimerkiksi vanhuspalveluiden kehitykseen. **Oikeaan alakulmaan** voisivat tällöin sijoittua vanhusalan kansalaisjärjestöt, joilla on suuret panokset, muttei välttämättä suuresti vaikutusvaltaa. Yhteistyö ja verkostoituminen heidän kanssaan voi kuitenkin vahvistaa vaikuttavuustyötä ja lisätä onnistumisen mahdollisuuksia.

Vaikuttamisen yleisöjen kartoittaminen

²⁷ Hemmati, 2020: 36

4.4 Missä vaiheessa politiikkaprosessiin kannattaa vaikuttaa?

Politiikkatoimen eri vaiheissa korostuvat erilaiset tietotarpeet. Näiden erojen tunnistaminen auttaa tutkijaa hahmottamaan paremmin vaikuttamisen paikkoja sekä tutkimustiedon välittämisen mahdollisuuksia politiikkaprosessin eri vaiheissa.

Politiikkatoimet eroavat toisistaan kokoluokaltaan, vaikutuksiltaan ja teemoiltaan. Osassa politiikkatoimia sekä joissain päätöksenteon vaiheissa tieteellisellä tiedolla voi olla selvemmin päätöksentekoa ohjaava rooli.

Tutkimustiedon huomioimista päätöksenteossa kannattaa pyrkiä edistämään erityisesti agendan määrittämisen, suunnittelun ja valmistelun sekä seurannan ja arvioinnin vaiheissa (Taulukko 2).²⁸ Myös samojen viestien ja saman tiedon välittäminen useaan otteeseen ja usealle eri taholle päätöksentekoprosessin aikana on todettu vaikuttavaksi keinoksi välittää tutkittua tietoa. Tieteellisen tiedon roolista agendan määrittämisen vaiheessa löytyy historiallinen esimerkki: tutkijat havaitsivat ihmisten tuottamien freoniyhdisteiden aiheuttavan otsonikatoa, jolla puolestaan oli negatiivisia vaikutuksia ihmisten terveyteen. Tutkijat nostivat freoniyhdisteiden vaarallisuuden kansainvälisen päätöksenteon agendalle, mikä johti lopulta vuonna 1989 Montrealin pöytäkirjan hyväksymiseen ja yhdisteiden kieltämiseen.²⁹

Vaikka tutkija osallistuisi aktiivisesti päätöksenteon alkuvaiheeseen tai pyrkisi vaikuttamaan toistuvasti ja monitahoisesti politiikkaprosessin eri vaiheissa, on lakien, ohjelmien ja strategioiden lopputulos kuitenkin tutkijan vaikuttavuustyötä moninaisempien asioiden summa.

Tutkimustiedon vaikuttavuutta ei siksi aina voida ennustaa tai jälkikäteen osoittaa.³⁰

Seuraavaksi tarkastelemme yksityiskohtaisemmin vaikuttavuustyötä päätöksenteon eri vaiheissa. Vaikka keskitymme tässä luvussa päätöksenteon vaiheiden huomioimiseen vaikuttavuustyössä, on hyvä muistaa, että tutkija voi olla yhteydessä virkahenkilöihin ja poliitikkoihin huolimatta politiikkatoimen tai päätöksenteon vaiheesta. Vaikuttavuustyön pitkäjänteisyydellä on myös oma arvonsa. Säännöllinen yhteydenpito auttaa muodostamaan pidempiaikaisia suhteita ja madaltaa vuorovaikutuksen kynnyistä.

4.4.1 Tutkijoiden välittämän tiedon merkitys korostuu päätöksenteon alkuvaiheissa

Yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen liittyvässä tutkimuksessa ja tiedevälittäjäorganisaatioissa on huomattu, että tutkijoiden välittämän tiedon potentiaalinen vaikuttavuus on suurimmillaan päätöksenteon alkuvaiheissa.³¹ Tieteellisellä tiedolla on tällöin mahdollisuus muodostua varhain osaksi poliittista puhetta ja meneillään olevaa päätöksenteon prosessia, sekä vaikuttaa myös alkuvaihetta seuraavaan keskusteluun ja valmisteluun.

Kun tutkija pyrkii vaikuttamaan tutkimustiedolla agendan määrittämisen vaiheeseen, kyse on usein hyvin yleisen tason vaikuttamisesta ja tiedeviestinnästä.³² Tiedon välittämisen kohderyhmänä voivat tällöin olla esimerkiksi kansalaiset, kansanedustajat, järjestöt tai yritykset.

Keinoina tutkija voi käyttää esimerkiksi näkökulmakirjoituksia, politiikkasuosituksia

28 Lomas & Brown, 2009; Broström & McKelvey, 2018
29 UNEP, 2021.

30 Nutley, Walter & Davies, 2009; Sarkki ym., 2015; SAM, 2019
31 Hyytiäinen & Toivanen 2010; Jussila 2012; Keinänen & Halonen, 2017; Holli & Turkkia, 2020; Finlex-julkaisut, ei pvm.b.
32 Hickman, 2014

tai sosiaalisessa mediassa välitettyä tietoa näkemyksistään tai tutkimustuloksistaan. Myös päätöksentekoon suuremmin kytkeytyvät kirjalliset lausunnot, kuulemiset ja verkostojen luominen ovat osa agendan määrittämisen vaiheen keinovalikoimaa.³³

4.4.2 Tutkijan kuuleminen päätöksenteon valmisteluvaiheessa

Politiikkatoimen suunnittelun ja valmistelun vaiheessa tutkijalle voi tarjoutua mahdollisuus osallistua suoraan meneillään olevaan päätöksenteon prosessiin. Tällöin tutkimustiedon välittäminen tapahtuu politiikkatoimea valmistelevassa työryhmässä tai eduskunnan valiokunnassa, joihin tutkijat pääsevät kutsusta.³⁴

Päätöksenteon suunnittelun ja valmistelun eri vaiheissa perustetaan työryhmiä, järjestetään asiantuntijakuulemisia ja keskustelutilaisuuksia sekä pyydetään lausuntoja ja tietosyntesejä (Taulukko 2). Nämä kaikki sisältävät tutkijoille tiedolla vaikuttamisen mahdollisuuksia. Lisäksi suunnittelun ja valmistelun vaiheeseen voi pyrkiä vaikuttamaan epäsuorasti esimerkiksi median kautta tai verkostojen avulla.

 TYÖKALU

Asiantuntijakuulemisen toimintatavat³⁵

Eduskunnan valiokunnat voivat kuulla asiantuntijoita suullisesti valmistellessaan mietintöjä hallituksen esityksiin. Kuulemiset eivät ole julkisia, mutta valiokuntaistuntojen lausunnot julkaistaan valiokunnan nettisivuilla.

Ennen suullista kuulemistä asiantuntijalausunnon voi laatia kirjallisena ja toimittaa etukäteen sähköisenä asiantuntijakutsussa mainittuun osoitteeseen, jotta se voidaan jakaa ennalta valiokunnan jäsenille.

Valiokunnan kokoukseen kutsuttu asiantuntija pitää puheenvuoron, jossa esittää tiivistii lausunnon pääkohdat. Puheenvuorojen jälkeen valiokunnan jäsenet voivat esittää asiantuntijoille kysymyksiä ja asiantuntijat voivat kommentoida toistensa esityksiä.

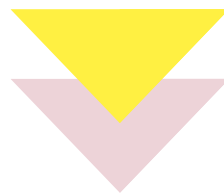
Valiokunnan kuulemiseen valmistautuessa on hyvä huomioida, että kokouksessa käsitellään useita asioita ja aikataulut saattavat joustaa asioiden käsittelyajan niin vaatiessa.

33 Pielke, 2007; Finlex-julkaisut, ei pvm.b.

34 Hyytinen & Toivanen 2010; Jussila 2012; Keinänen & Halonen, 2017; Holli & Turkka, 2020; Finlex-julkaisut, ei pvm.b.

35 Eduskunta, 2015

Hyödyllisiä lähteitä päätöksenteon valmisteluvaiheessa vaikuttamiseen

SYVENNY

Lainvalmistelun prosessiopas:

Oppaan avulla voi perehtyä siihen, kuinka lainvalmistelu etenee ja missä vaiheissa ja millä menetelmin sidosryhmät, kuten tutkijat, pääsevät osallistumaan virallisesti valmisteluun.

Säädösvalmistelu ja kehittämishankkeet valtioneuvostossa:

Sisältää tietoa siitä, kuinka eri ministeriöt toteuttavat hallitusohjelman, valmistelevat lakeja ja muita säädöksiä sekä vievät eteenpäin uudistuksia erilaisissa hankkeissa, työryhmissä ja toimielimissä. Näyttää käynnissä olevat ja tulevat hankkeet kyseisellä hallituskaudella.

Lausuntopalvelu:

Palvelusta voi seurata käynnissä olevaa poliittista päätöksentekoa ja antaa lausuntoja eri valmisteluhankkeista.

Ota kantaa –palvelu:

Palvelusta voi seurata kansalaisaloitteita ja alueellista päätöksentekoa sekä kertoa mielipiteen hankkeista.

Kerro mielipiteesi –palvelu:

Kansalaiset ja yritykset voivat esittää palvelussa näkemyksiään eri alojen tulevasta EU-politiikasta sekä nykyisestä EU-lainsäädännöstä.

4.4.3 Tutkijan rooli politiikkatoimien jälkiarvioinnissa

Seurannan ja arvioinnin vaiheessa tutkijat voivat osallistua politiikkatoimen jälkiarvointiin. Esimerkiksi ministeriö voi tilata tutkijoilta selvityksen siitä, miten tarkasteltu politiikkatoimi on vaikuttanut yhteiskuntaan. Tutkijat voivat myös pyrkiä vaikuttamaan epäsuorasti tuottamalla omia

tutkimuksia politiikkatoimen seurauksista.³⁶ Tutkittu tieto politiikkatoimen seurauksista voi kiinnostaa esimerkiksi politiikkatoimen vastuuministeriötä tai mahdollisia politiikkatoimen kohteita, kuten jonkin alan yrityksiä. On myös hyvä tiedostaa, että osana lainsäädäntöprosessia Suomessa tehdään päätösten vaikutusten ennakkoarviointia.

Taulukko 2. Päätöksenteon vaiheet vaikuttamisen paikkoina³⁷

Vaihe	Millaista tietoa tarvitaan?	Millaiset kysymykset ovat relevantteja päätöksentekijöille?	Kuvaus tutkijan tavoista vaikuttaa	Esimerkit tavoista, joilla tutkija voi vaikuttaa päätöksenteon vaiheeseen
Agendan määrittäminen	Systeemitason tietoa yhteiskunnallisesta ilmiöstä, ilmiön syistä sekä siitä seuraavista haasteista	Millainen ilmiö on kyseessä? Mikä on ongelma? Mitä tiedämme ongelmasta?	Tutkija tuo ilmiötä, näkökulmia, syy-seuraus-suhteita ja toimijaryhmiä päätöksentekijöiden tietoisuuteen ja osaksi poliittista puhetta.	Näkökulmakirjoitusten tarjoaminen mediaan, haastatteluiden antaminen asiantuntemukseen liittyvistä aiheista, julkiseen keskusteluun osallistuminen sosiaalisessa mediassa. Hallitusohjelman muodostamiseen vaikuttaminen lausuntokierroksilla.
Suunnittelu ja valmistelu	Kohdennettua tietoa toimintavaihtoehtoista, skenaarioita ja mallinnusta.	Minkä pitäisi muuttua?	Tutkija tuo esiin, mitä valmistelun kohteena olevasta asiasta tiedetään ja mitä puolestaan ei tiedetä. Tutkija auttaa suunnitteilla olevan toimen vaihtoehtojen kartoittamisessa ja vaikuttavuuden arvioinnissa. Tutkimustieto mahdollistaa informoidun arvion valmistellun toimen tarpeellisuudesta.	Ministeriöiden strategioihin, ohjelmiin ja tiekarttoihin vaikuttaminen kuulemisissa, työryhmissä ja lausunnoissa. Lakiluonnoksiin vaikuttaminen: - esivalmistelussa (tiedon kartoittaminen) - perusvalmistelussa (vaikuttavuuden arviointi ja luonnosten kommentointi) - lausuntomenettelyssä (kirjalliset lausunnot valmiista esityksistä) - eduskuntakäsittelyssä (valiokuntien kuulemiset)
Seuranta ja arviointi	Arvioivaa tietoa, ymmärrystä arvioinnista toimien onnistumisen seuraukseksi esimerkiksi järjestelmällisen tiedonkeruun avulla	Toimivatko toteutetut politiikkatoimet? Miten toimia voitaisiin parantaa?	Tutkija edistää monipuolista ymmärrystä politiikkatoimien seurauksista.	Ministeriöiden ymmärrykseen vaikuttaminen esimerkiksi osallistumalla ministeriön tilaamiin selvityshankkeisiin, jossa tarkastellaan politiikkatoimien vaikutusta.

³⁶ Valtioneuvoston kanslia, 2009; Nieminen ym., 2019

³⁷ Pfisterer & Paschke 2019: 32 (soveltuvin osin)

Vaikuttamisen paikkojen tunnistaminen

Valmistaudu vaikuttamiseen pohtimalla oman tutkimuksesi sekä vaikuttavuuteen liittyvien tavoitteidesi sijoittumista päätöksenteon kentällä. Seuraavat kysymykset voivat auttaa itsellesi sopivien vaikuttamisen paikkojen tunnistamisessa:

- Missä päätöksenteon vaiheessa haluat toimia?
Mikä on tälle päätöksenteon vaiheelle ominaista?
- Millaista tietoa sinun kannattaisi välittää tai millaista tietoa sinulta odotetaan tällaisessa päätöksenteon vaiheessa?
- Mitkä ovat tutkijan toiminnan näkökulmasta tämän päätöksenteon vaiheen haasteet ja toisaalta mahdollisuudet?
- Mitä tämän päätöksenteon vaiheen jälkeen seuraa?
- Millaista vaikuttavuutta tavoittelet toiminnallasi?
- Mitkä ovat omat arvosi ja miten ne näkyvät vaikuttavuustyössäsi?

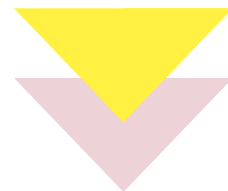
Omantunnon kysymykset ja vaikuttamisen ei-toivotut seuraukset

Kun suunnittelet omaa vaikuttavuustyötäsi, sinun on hyvä pohtia myös vaikuttamisen ei-toivottuja seurauksia. Ei-toivotut seuraukset voivat olla esimerkiksi seuraavanlaisia:

- Välittämäsi tieto ei näytä lainkaan vaikuttaneen tehtyihin päätöksiin.
- Tutkimustuloksiasi hyödynnetään päätöksentekoprosessissa osaoptimoiden tai taktisesti joidenkin poliittisten päämäärien edistämiseen.
- Välittämäsi asiantuntija-arviota käytetään vääristellen, esimerkiksi kontekstistaan irrotettuna.

Ei-toivottuihin seurauksiin voi varautua suunnittelemalla etukäteen, miten toimia, jos jokin seurauksista toteutuu.

Tiedon väärinkäyttö voi tuntua lamaannuttavalta ja epämotivoivalta. Virheellisiä väittämiä on tärkeää pyrkiä korjaamaan. Tutkija voi saada tähän apua esimerkiksi oman yliopiston tai tutkimuslaitoksen viestintäasiantuntijoilta.

SYVENNY

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumisen arviointi

Kestävän kehityksen indikaattorit ovat mielestäni kiinnostavia, koska niiden avulla voidaan ujuttaa päätöksentekoon tutkimuspohjaista tietoa. Indikaattoreiden tarkoitus on nostaa esiin oleelliset kehityskulut suuresta tietomassasta ja tiivistää tietoa helposti ymmärrettävään ja kiinnostavaan muotoon. Tyypilliset indikaattorit yhdistävät määrällistä tilastotietoa laadullisiin tulkintoihin. Esimerkiksi kasvihuonekaasujen päästöjen kehitys kielii siitä, onko ilmastopolitiikka ollut riittävän tehoavaa.

Erilaiset indikaattorit tarjoavat erilaisia tutkimustiedon ujuttamisen mahdollisuuksia. Esimerkiksi YK:n vuoteen 2030 tähtäävien kestävän kehityksen tavoitteiden (Sustainable Development Goals) toteutumista pyritään seuraamaan noin 240 indikaattorin avulla. Mikään maa ei vielä ole onnistunut keräämään luotettavaa dataa kaikista näistä indikaattoreista, mutta ne auttavat piirtämään yleiskuvan globaalista kehityksestä. Tärkeää on myös se, että tietä tiedon puuttumisesta motivoi kehittämään parempia seurannan menetelmiä.

Pelkkä tiedon tuottaminen ei kuitenkaan riitä. Tutkimusta tarvitaan varmistamaan, ettei indikaattoreita ymmärretä vahingossa väärin tai tarkoituksella harhaanjohtavasti. Maailman muuttuessa tarvitaan myös uusia indikaattoreita kuvaamaan muutoksia. Ekologinen jalanjälki on hyvä esimerkki tutkijoiden

tuottamasta indikaattorista, jonka kautta maailmaan avautuu erilainen näkymä kuin esimerkiksi silloin, jos käytetään bruttokansantuotteen kasvuvauhtia kehityksen mittarina.

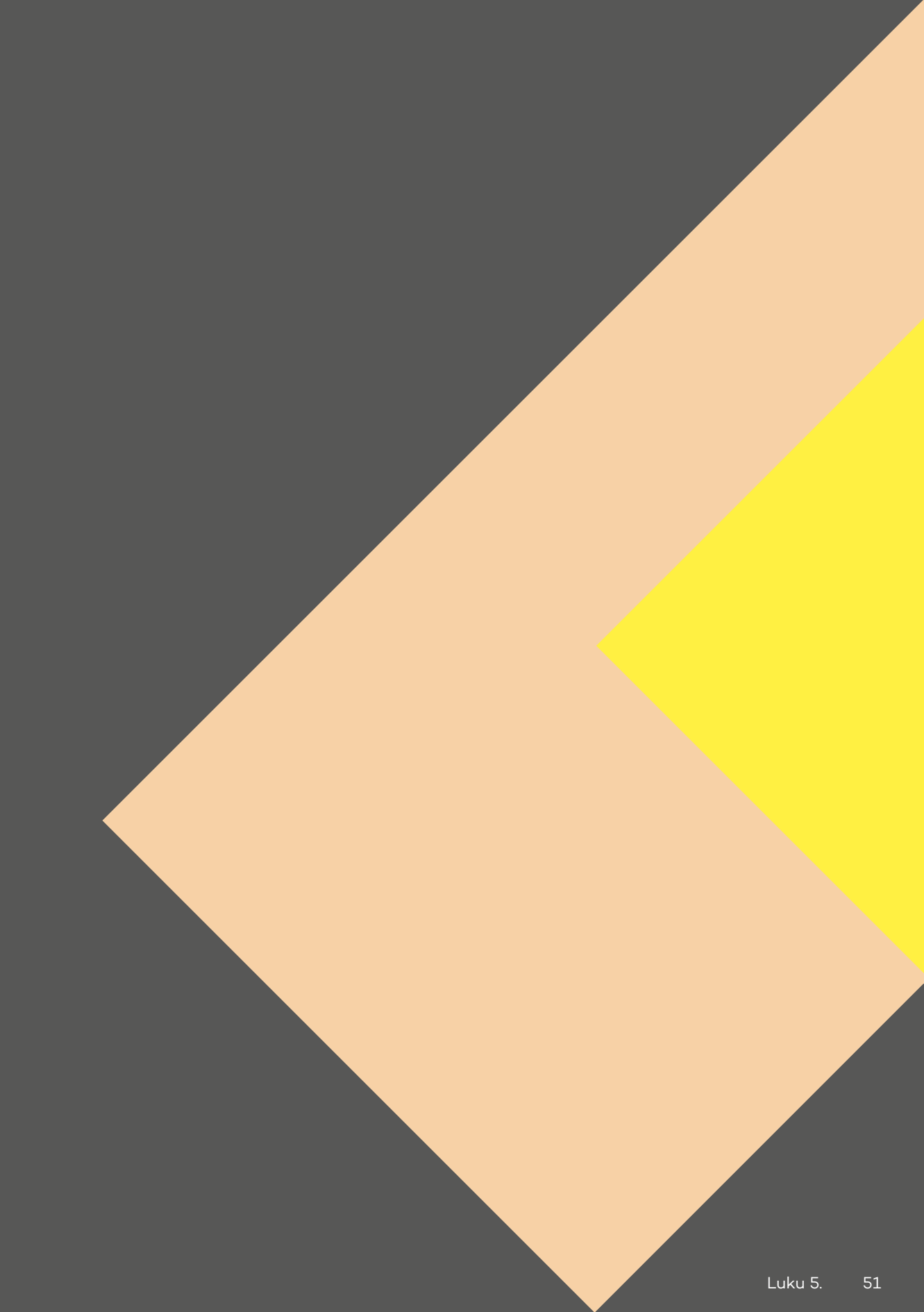
Kokemukseni mukaan tutkimustiedon syöttäminen osaksi päätöksentekoa sujuu parhaiten silloin, kun tiedon käyttäjät otetaan mukaan jo indikaattoreiden valintaan ja muotoiluun. Tällöin ehdotetut indikaattorit toimivat kiintopisteinä, joiden avulla voidaan päästä rakentavasti keskustelemaan vaikeistakin kysymyksistä.

Jari Lyytimäki

Kirjoittaja on johtava tutkija Suomen ympäristökeskuksessa. Hän on osallistunut kestävän kehityksen indikaattoreiden kehittämiseen 2000-luvun alkupuolelta lähtien.

5

Vaikuttamisen
keinoja on monia –
tunnista itsellesi
sopivat

Tässä luvussa pureudumme erilaisiin keinoihin, joiden avulla tutkija voi pyrkiä vahvistamaan tutkimuksensa vaikuttavuutta päätöksenteossa. Esittelemme myös konkreettisia työkaluja vaikuttamisen keinojen hyödyntämiseen.

Vaikuttamisen keinoja ovat esimerkiksi:

- **Tutkimuksen yleistajuistaminen ja yhteistyö** muiden toimijoiden kanssa esimerkiksi tiedeviestintää hyödyntämällä.
- Poliitiikan kannalta merkityksellisen tiedon tuottaminen ja päätöksentekijöiden **tiedollisen ymmärryksen lisääminen esimerkiksi tietosynteesien avulla**. Tietosynteesiksi kutsutaan erilaisia tiedon koosteita pikakatsauksista ja politiikkapapereista meta-analyysseihin ja muihin systemaattisiin katsauksiin.
- Luottamukselliseen vuoropuheluun pohjautuvien **dialogien järjestäminen ja niihin osallistuminen**. Dialogi on vuorovaikutuksen muoto, jossa tutkijat keskusteleval yhdessä päätöksentekijöiden tai muiden sidosryhmien kanssa ja ovat valmiita oppimaan toisiltaan uutta.

5.1 Tutkimuksen yleistajuistaminen ja yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

Tiedeviestinnällä tarkoitetaan yleistajuista viestimistä tieteestä tai uusista tutkimustuloksista erilaisia kanavia hyödyntäen. Viestinnän kohteena voi olla suurempi yleisö tai tarkemmin määritelty kohderyhmä, esimerkiksi elinkeinoelämän edustajat, kansanedustajat tai kuntapäätäjät.

Tiedeviestinnän keinoja on erilaisia:

- **Blogit ja sosiaalinen media** mahdollistavat keskustelun. Niihin tutkija voi pienellä vaivalla ja vapaasti popularisoida tutkimustietoa. Tosin osallistuminen keskusteluun voi olla raskasta, eikä julkaistu tieto välttämättä saa tavoiteltua huomiota.
- **Haastattelu uutisartikkelissa, näkökulmakirjoitukset tai tutkijan mediaesiintymiset** takaavat tiedolle laajan näkyvyyden. Toisaalta esimerkiksi näkökulmakirjoituksen julkaiseminen sanomalehdessä vie aikaa ja vaatii panostamista, eikä median asiantuntijahaastatteluun pääseminen ole kaikille tutkijoille itsestäänselvyys.

Tiedeviestintä on matalan kynnyksen vaikuttavuustyötä

Tiedeviestinnän etuna on, että tutkija voi hyödyntää omaa asiantuntemustaan tiedon popularisoinnissa itse määrittämällä tavalla. Tiedeviestintään osallistuminen voi olla tutkijalle matalan kynnyksen keino lisätä tutkimuksen vaikuttavuutta. Tutkija voi pyrkiä korostamaan ja herättämään keskustelua tärkeäksi kokemistaan asioista. Tiedeviestintä voi tarjota syötteitä ja uusia ajatuksia erityisesti päätöksenteon agendan määrittämisen vaiheeseen.

Tiedeviestinnän haasteena on sen pistemäisyys

Tiedeviestintään pohjautuva vaikuttaminen jää helposti yksilökeskeiseksi ja pistemäiseksi. Tiedeviestintä ei myöskään välttämättä vastaa riittävästi päätöksenteon

Samun tiedekanava

www.youtube.com/@Samuntiedekanava

Aloitin Samun tiedekanavan YouTubeissa vuonna 2017. Pontimina siihen toimi intohimoni kertoa yleistajuisesti suomeksi matematiikan ja luonnontieteiden kiehtovuudesta. Olin kuullut tutuilta, että nykylapset ja -nuoret eivät niinkään lue kirjoja vaan enemmänkin katsovat videoita, joten valitsin kanavakseni YouTubea.

Nyt kuuden vuoden jälkeen katsomisista on kertynyt yli 341 000, ja tilaajia kanavalla on runsaat 8000. Videoita käytetään laajasti kouluopetuksen tukena. Ilmeisesti niitä seurataan aika laajasti, koska välillä ohikulkijat pysäyttävät minut kadulla kiittääkseen videoita.

Videomuoto sopii minulle hyvin, koska olen matemaattiselta ajattelu- ja kerrontatyyliltäni varsin visuaalinen. Tukena minulla on myös pitkäaikainen

valokuvausharrastus. Olen myös järjestänyt tiedevideokurssitusta Helsingin yliopistossa ja itsekin oppinut samalla.

Samun tiedekanavan myötä olen oppinut tieteellisten asioiden yksinkertaistamista ja lennokkaaksi muotoilua. Ihan tekniseltä kannalta osaamiseni on karttunut matematiikan visualisoinnissa, käsikirjoittamisessa, videoeditoinnissa ja kameratyöskentelyssä. Hauskaa on ollut myös huomata, että sekä kotimainen että kansainvälinen tiedeyhteisö suhtautuu valtavan myönteisesti tähän toimintaan.

professori
Samuli Siltanen

Matematiikka,
Helsingin yliopisto

tarpeisiin. Tiedeviestinnän keinoin käsitelty näkökulma tai aihe saattavat olla esimerkiksi käynnissä olevan politiikkaprosessin valmistelussa epärelevantteja tai siihen yhteensopimattomia.

Pedagoginen tiedeviestintä antaa välineitä tutkimuksen ymmärtämiseen

Pedagogisen tiedeviestinnän keinoin voidaan viestiä suurelle yleisölle populaaristi tutkimuksesta ja tutkimuksen tekemisestä esimerkiksi YouTubeissa

(ks. oheinen esimerkki). Pedagoginen tiedeviestintä voi tukea lähestyttävästi esimerkiksi koulujen tiedekasvatusta.

5.2 Kirjallisiin tietosynteeseihin koostetaan tietoa päätöksenteon tueksi

Kirjalliset tietosynteesit eivät ole uusi ilmiö, mutta päätöksenteossa niiden kysyntä ja hyödyntäminen on lisääntynyt 2000-luvulla kasvavien tietomäärien myötä³⁸.

³⁸ Chalmers, Hedges & Cooper, 2002; White, 2019

Kompleksiset ilmiöt, joita päätöksenteossa käsitellään, ovat lisänneet tarvetta erityisesti monitieteisille tietosynteeseille. Tietosynteesit ovat yksi keino työstää kasvavasta informaatiomäärästä päätöksenteon vaihtuviin konteksteihin tarvittavaa ja soveltuvaa tietoa. Esimerkiksi hallitustenvälisen ilmastopaneelin IPCC:n synteesiraportit kokoavat säännöllisesti ilmastomuutosta käsittelevää tutkimustietoa päätöksenteon tueksi.

Tietosynteesillä tarkoitetaan esimerkiksi koostetta, jota varten tutkijat valitsevat ja analysoivat useita yksittäisiä tutkimuksia. Tutkimusten avulla synteesissä pyritään luomaan laaja tai syvällinen käsitys tarkastelussa olevasta aiheesta. Tietosynteesissä voidaan hyödyntää myös muuta kuin tutkimustietoa tai valmiita tieteellisiä julkaisuja, esimerkiksi selvityksiä, haastatteluita ja tilastoista saatavaa tietoa sekä tutkijoiden asiantuntijuuteen perustuvia arvioita.

Tietosynteesit ovat melko joustava keino edistää tutkimuksen vaikuttavuutta, sillä niiden avulla voidaan tukea tietopohjaa päätöksenteon eri vaiheissa, aina agendan määrittämisestä politiikkatoimien arviointiin saakka.³⁹ Synteesiä voidaan hyödyntää osana parlamentaarista keskustelua, niiden avulla voidaan muodostaa ministeriöissä tilannekuvaa päätöksentekoa vaativasta ilmiöstä tai vastata tarkkarajaisiin kysymyksiin päätösten arvioituista vaikutuksista.

5.2.1 Kenen aloitteesta ja millä ehdoilla? Tietosynteesien kokoamiseen on monia polkuja

Kun tutkijat tuottavat tietosynteesiä omien näkemysten tueksi, puhutaan tuottajalähtöisestä tietosynteesistä. Kysyntälähtöisillä tietosynteseillä, esimerkiksi

tilaustutkimuksilla, pyritään puolestaan vastaamaan päätöksentekijöiden tarpeisiin.

Tutkija valitsee itse tuottajalähtöisen tietosynteesin aiheen ja toteutustavan

Tuottajalähtöinen tietosynteesi syntyy tutkijoiden omista lähtökohdista käsin. Tutkija voi itse valita tietosynteesin aiheen ja toteutustavan ja olla aktiivinen tiedon välittymisessä päätöksentekijöille.

Tuottajalähtöisen tietosynteesin onnistuminen ja välittyminen päätöksentekijöille on riippuvainen tutkijan tai tutkijoiden omasta motivaatiosta sekä tietosynteesien tuottamisen taidoista. Tietosynteesin onnistumiseen vaikuttaa myös tutkijan tai tutkijoiden ymmärrys liittyen päätöksenteon kontekstiin ja prosesseihin, esimerkiksi tieto siitä, kenelle tai mihin päätöksenteon vaiheeseen ja prosessiin tietosynteesi olisi hyödyllistä välittää.

Tutkijoiden omista lähtökohdista tuotettujen tietosynteesien etuna on, että tutkijat voivat niiden avulla välittää keskeiseksi käsittämäänsä tietoa aiheesta tai näkökulmasta, jota ei ole (riittävästi) tunnistettu päätöksenteossa tai julkisessa keskustelussa.

Kysyntälähtöisen tietosynteesin rajaus ja vastaanottaja on määritelty ennalta

Kysyntälähtöisessä tietosynteesissä vastataan tarkasti päätöksentekijöiden määrittämiin tarpeisiin. Kysyntälähtöisen tietosynteesin vastaanottajat ovat siis alusta saakka tiedossa. Ministeriö voi esimerkiksi valmistelun yhteydessä tilata

39 Lomas & Brown, 2009; Gough, Oliver & Thomas, 2013

Tutkimushankkeissa tehdään tuottajalähtöisiä suosituksia

Monet tutkimushankkeet julkaisevat koosteita hankkeiden tuloksista sekä niiden perusteella tehdyistä politiikkasuosituksista. Tällaisten tietokoosteiden voidaan katsoa olevan tuottajalähtöisiä.

Esimerkkejä:

STN-hankkeiden
politiikkasuositukset

Kaupunkitutkimusinstituutin
tutkimustiivistelmät kaupunkitutkimuksesta

Ministeriöiden tilaustutkimukset ovat kysyntälähtöisiä tietosynteesejä

Ministeriöt hyödyntävät valmistelutyössään tutkimustietoa esimerkiksi tilaustutkimusten kautta. Tilaustutkimukset ovat kysyntälähtöisiä, sillä niillä on määritellyt vastaanottajat ja ministeriön määrittelemä tarkka aihearjaus.

Esimerkkejä:

Museoviraston tuottamat arkeologiset tilaustutkimukset

tutkijoilta synteessin tarkkarajaisesta aiheesta ja siihen liittyvistä tietoaukoista.

Jos kysyntälähtöinen tietosynteesi onnistuu vastaamaan päätöksentekijöiden tarpeisiin, on sen tarjoaman tiedon hyödynnettävyys usein suurta. Tällaisen tietosynteesin haasteeksi voi kuitenkin muodostua se, että tutkijoilta puuttuu vaikutusvaltaa synteessin käsittelemiin kysymyksiin ja näkökulmarajaukseen. Tutkijoiden työ voi osoittautua hankalaksi esimerkiksi tilanteessa, jossa tilaajan asettamiin kysymyksiin ei voida tutkimuskirjallisuuden avulla vastata.

Tietosynteesien tuottaminen yhteiskehittämällä lisää tutkijoiden ja päättäjien vuoropuhelua

Kun tietosynteesi tuotetaan yhteiskehittämisen menetelmin, voidaan käyttää hyödyksi olemassaolevaa tutkimuskirjallisuutta ja samalla taata synteessin vastaavuus tietotarpeeseen.⁴⁰ Yhteiskehittäminen tarkoittaa, että tutkijat tekevät yhteistyötä päätöksentekijöiden tai muiden tiedon käyttäjien kanssa jo synteessin tuottamisen alkuvaiheessa, ideaalitalanteessa poikkihallinnollisesti.

Yhteiskehittämisen menetelmät lisäävät vuoropuhelua tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välille. Onnistuessaan yhteiskehittämisen prosessit voivat lisätä tutkijoiden ja päätöksentekijöiden keskinäistä luottamusta.⁴¹

Yhteiskehittämisen keinoja on monenlaista. Tyypillisesti tutkijat ja päätöksentekijät määrittävät yhdessä tietosynteesin aiheen, näkökulman ja kysymyksenasettelun. Työstämisprosessissa neuvotellaan tietosynteesin mielekkäästä toteutuksesta. Kaikkien osallistujien asiantuntemus huomioidaan synteessin kokonaisuudessa.

Päätöksentekijöiden tarpeita ja näkemyksiä on myös mahdollista kartoittaa tietosynteesien suunnitteluvaiheessa, ja jättää synteisiin sisältyvien näkökulmien ja kysymysten valintaan liittyvä päätösvalta tutkijoille.

5.2.2 Tietosynteesien menetelmät: perinteisestä kirjallisuuskatsauksesta politiikkasuosituksiin

Tietosynteesille ei ole yhdenmukaista vakiintunutta käsitteistöä tai tuottamisen metodologiaa. Eri organisaatioissa ja tieteenaloilla on tuotettu ja määritetty kunkin omiin tarkoituksiin ja näkökulmiin sopivia synteesejä.⁴²

Yleisesti kuitenkin erotellaan toisistaan systemaattiset ja ei-systemaattiset tietosynteesit.⁴³ Molemmissa voidaan hyödyntää sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusta.⁴⁴ Molemmilla tavoilla voidaan tuottaa päätöksenteon tueksi parempaa ymmärrystä ilmiöistä ja niiden luonteesta, tai esimerkiksi suunniteltujen politiikkatoimien mahdollisista vaikutuksista.

Systemaattinen tietosynteesi on tuotettu tarkan protokollan mukaisesti
Systemaattisuudella tarkoitetaan, että tietosynteesin tuottamisessa on noudatettu tarkkaa ja avointa protokollaa. Tutkijat esimerkiksi etsivät ja valitsevat analysoitavaksi kaikki valittua aiheutta koskevat ja tietosynteesin kokonaisuuden kannalta keskeiset tutkimukset. Systemaattisten tietosynteesien etuna on tiedon tarkkuus ja luotettavuus sekä protokollan toistettavuus.⁴⁵

40 Gurevitch ym., 2018

41 SAM 2019; Sucha & Sienkiewicz, 2020

42 Grant & Booth, 2009; Campbell ym., 2011; Gough, Thomas & Oliver, 2012

43 Gough, Oliver & Thomas, 2013

44 Tricco ym., 2011; Sutton ym., 2019

45 Gough, Oliver & Thomas 2013; Sutton ym., 2019

Taulukko 3. Erilaisia tietosynteesejä

Tietosynteesi	Kuvaus
Perinteinen kirjallisuuskatsaus (ei-systemaattinen)	Yleinen tutkimustiedon tietosynteesi⁴⁶ - Nostaa esiin valikoiden (ei-systemaattisesti) tutkimuksissa tehtyjä havaintoja - Useita eri tarkoituksia palvelevia muotoja. Synteesi voi esimerkiksi olla osa muuta tutkimusta tai itsenäinen tutkimus. - Käytetään pääosin argumentin tai hypoteesin rakentamisen tukena.
Pikakatsaus (ei-systemaattinen)	Nopeasti tuotettava tietosynteesi⁴⁷ - Nostaa esiin valikoiden tutkimuksissa, selvityksissä ja/ tai arvioinneissa tehtyjä havaintoja. Tällaisessa synteesissä voidaan siis hyödyntää muitakin kuin tieteellistä tietoa. - Liittyy usein johonkin käytännön teemaan tai tarkoitukseen. - Nopeampi tuottaa kuin perinteiset kirjallisuuskatsaukset.
Kartoittava katsaus (systemaattinen tai ei-systemaattinen)	Laajamittaisesti kartoittava tietosynteesi⁴⁸ - Keskittyy tutkimusten keskeisimpiin havaintoihin, aukko-kohtiin, käsitteisiin ja menetelmiin, eli tarjoaa yleiskuvan valitun aihepiirin tutkimuskirjallisuudesta. - Tuottamisen nopeus vaihtelee järjestelmällisyyden asteen mukaan – tällaiset synteesit voivat olla systemaattisia tai ei-systemaattisia katsauksia.
Meta-analyysi (systemaattinen)	Systemaattinen yleistävä tietosynteesi⁴⁹ - Kartoittaa kvantitatiivisissa tutkimuksissa tehtyjä havaintoja ja pyrkii yleistettävään esitykseen ilmiöiden välisistä yhteyksistä, kuten korrelaatioista tai syy-seuraus-suhteista. - Perustuu tarkkaan otanta- ja analyysimenetelmään sekä täsmälliseen raportointiin protokolla. - Tuottamisen kriteerien vuoksi hitaampi toteuttaa kuin muut synteesit.
Politiikkasuositukset (ei-systemaattinen)	Hyödynnettävyyttä painottava tietosynteesi⁵⁰ - Esittää tutkimuksissa tai muissa tietosynteeiseissä tehtyjä havaintoja ja pyrkii esittämään ne tiedon hyödyntäjille sopivimmassa muodossa. Pyrkii siis sisällöltään olemaan mahdollisimman hyödynnettävä. - Kuvaavissa (descriptive) politiikkapapereissa esitellään tiiviissä muodossa tutkimustuloksia ja niistä tehtäviä johtopäätöksiä; ohjaavissa (prescriptive) politiikkapapereissa esitetään tutkimustiedon ohella suosituksia tai arvioita vaihtoehtoisista politiikkatoimista.

46 Grant & Booth, 2009

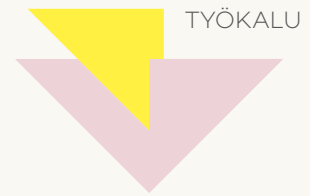
47 Khangura ym., 2012; Tricco ym., 2015

48 Munn ym., 2018; Peters ym., 2017

49 Gurevitch ym., 2018

50 Balian ym., 2016; Dagenais & Ridde, 2018

Näkökulmia tietosynteesin suunnitteluun ja laatimiseen

Oletko pohtinut tietosynteesin tekemistä? Seuraavat kysymykset voivat auttaa hahmottamaan tietosynteesin valmistelussa ja työstämisessä tarkasteltavia näkökulmia.

Mikä on tietosynteesin lähtökohta?

Synteesin tuottamisen perustana voivat olla joko tutkijoiden tai päätöksen-tekijöiden näkemykset tietyistä ilmiöistä. Toisaalta lähtökoh- tana voi olla myös tutkijoiden ja päätöksentekijöiden yhteistyö.

Mikä on tietosynteesin tarkoitus?

Tietosynteesiä voidaan tehdä joko kevyemmin tietyn ilmiön alusta- vaksi kartoittamiseksi (esimerkiksi pikakatsaukset tai kartoittavat katsaukset) tai perusteellisemmin tukemaan politiikkatoimien suunnit- telua (esimerkiksi meta-analyysi).

Miten nopeasti tietosynteesi tarvitaan?

Tietosynteesiä tuotetaan sekä kriiseissä että pidemmän aikavälin politiikkasuunnittelussa. Tietotarpeeseen liittyvä aikajänne voi vaihdella tunneista ja päivistä (esimerkiksi Fukushima onnettomuuden yhteydessä) vuosiin (esimerkiksi IPCC tuottaa mittavia synteesiraportteja joka viides vuosi).

Mihin kysymykseen tietosyn- teesi pyrkii vastaamaan?

Laajoja kompleksisia teemoja käsittelevät kysymykset vaativat tietoa useilta eri tieteenaloilta, ja niihin sovelletaan erilaisia menetelmiä kuin kapeisiin ja tarkkarajaisiin kysymyksiin.

Kuinka paljon resursseja on käytössä?

Käytettävissä oleva rahoitus ja henkilöstö vaikuttavat väistämättä siihen, millaisia synteesiä on mahdollista tuottaa.

Miten tieto on hankittu ja syntetisoitu?

Kirjallisuushaun laajuus, aineiston valinnassa käytettävät kriteerit, menetelmät ja koko prosessin järjestelmällisyys määrittävät sitä, minkälaista tietoa tietosynteesi tarjoaa ja kuinka luotettavaa tieto on.

Yllä olevien näkökulmien lisäksi on vielä hyvä pohtia seuraavia kysymyksiä tietosynteesin suunnittelussa:

- Miten päätöksentekijät otetaan huomioon tietosynteesin valinnassa, näkökulmassa ja tutkimuskysymyksissä?
- Mitkä ovat sellaisia avainseikkoja tietosynteesin suunnittelussa ja tuottamisessa, joista olisi tarpeellista keskustella päätöksentekijöiden kanssa (esimerkiksi sopivin tieto- synteesimalli, toimivin menetelmä tiedon koostamiseksi tai tyypilliset haasteet tiedon kannalta)?
- Mihin päätöksenteon vaiheeseen tietosynteesi välitetään? Mitä tehtävää synteesi toteuttaa päätöksentekoprosessissa?

Ei-systemaattinen tietosynteesi syntyy ketterästi

Ei-systemaattisten synteesien etuna on nopeus ja joustavuus. Ei-systemaattinen tietosynteesi voidaan tuottaa ketterämmin, sillä kirjallisuushaulta ei välttämättä vaadita täyttä otantaa eikä analyysiltä yksittäisten tutkimusten menetelmien ja aineistojen vertailua ja yhteensovittamista.

Taulukossa 3 on esitettyä muutama tyyppilinen tietosynteesi (kts. sivu 59). Taulukko ei ole tyhjentävä esitys erilaisista tietosynteesistä. Esimerkiksi perinteiset selvitykset tai kirjalliset lausunnot lainvalmisteluille voidaan myös luokitella tietosynteesiksi – olettaen, että niiden lähtökohtana on jonkinasteinen katsaus tutkimustietoon.

5.2.3 Sopivan tietosynteesin valitseminen

Tietosynteesin käyttötarkoitus ja sille asetetut tavoitteet tarkoittavat usein kompromisseja liittyen synteesin toteutusaikatauluun ja sisältöön.⁵¹

Tietosynteesin tyypin valitsemisen lisäksi tarvitaan näkemys siitä, missä aikataulussa tietosynteesi halutaan tuottaa. Osallistaanko nopeasti tuotettavalla tietosynteesillä ajankohtaisesta aiheesta käytävään keskusteluun tai käynnissä olevaan valmisteluun, vai koostetaanko tietoa tulevaa päätöksenteon aihetta tai muuten tärkeää teemaa varten?⁵² Tässä yhteydessä tehdään myös valinta tietosynteesin systemaattisuuden ja ei-systemaattisuuden välillä, sillä systemaattisen tietosynteesin tuottamisen prosessi on tunnetusti hitaampi.

Myös tietosynteesin kieleen ja mittaan liittyvät valinnat ovat keskeisiä. Tietosynteesissä voidaan käyttää tieteellistä ilmaisua,

jolloin tekstiin kuuluvat tyypillisesti tekniset ja tarkat tieteelliset käsitteet, aineistojen ja menetelmien esittely sekä ilmiöiden monimutkaisuuden ja tiedon epävarmuuksien ilmaiseminen. Tällainen tietosynteesi on luultavasti sivumäärältään hieman pidempi.

Toisaalta asiat voidaan esittää kansantajuisesti ja tiiviisti. Tällöin tavoitteellaan lyhyempää ja helpommin lähestyttävää synteesiä, jossa korostetaan tutkimustuloksia ja ydinviestejä. Tieteellinen tarkkuus on tällaisessa tietosynteesissä toissijaista, eikä tiedon taustoja ja näkökulmia välttämättä tuoda kattavasti esiin.

5.3 Dialogeilla luodaan jaettava tilannekuvaa ja parempaa vuorovaikutusta

Luottamukselliseen vuoropuheluun pohjautuva dialogi tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välillä on yksi keino edistää tutkimustiedon vaikuttavuutta. Dialogilla viitataan erilaisissa tilaisuuksissa käytyyn keskusteluun, jossa osallistujat näkemystensä välittämisen lisäksi kuuntelevat toisiaan, pyrkivät lisäämään ymmärrystään ja ovat valmiita muuttamaan mielipiteitään.⁵³ Dialogissa osallistujat eivät pyri voittamaan toisiaan kuten väittelyssä, vaan keskustelu eri tavoin ajattelevien keskustelukumppaneiden kanssa nähdään arvokkaana ja hyödyllisenä itsessään.

Dialogien hyödyllisyys tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välisen vuoropuhelun vahvistamisessa on pitkälti riippuvaista keskusteluihin osallistuvien tahojen tavoitteista ja motivaatioista.⁵⁴ Dialogin kulkuun ja onnistumiseen voidaan vaikuttaa hyvällä suunnittelulla ja fasilitoinnilla.

51 Sarkki ym., 2014

52 Sarkki ym., 2014

53 Foucault, 1984

54 Davies, ym., 2009; Scholten ym., 2015: 3–5

Lisäksi osallistujat vaikuttavat dialogiin ja sen lopputuloksiin tuomalla intressinsä, ymmärryksensä, näkemyksensä ja osaamisensa osaksi vuorovaikutusta.

Dialogeihin voi osallistua tutkijoiden ja päättäjien lisäksi muitakin toimijaryhmiä, kuten tiedevälittäjäorganisaatioita, kansalaisjärjestöjä ja elinkeinoelämän edustajia. Erilaisten intressien ja näkökulmien yhdistelmä vaatii dialogiin osallistuvalla tutkijalla ymmärrystä muita päätöksentekoon vaikuttavista tiedon lajeista kohtaan sekä kykyä kertoa tutkimuksesta kaikille sopivassa muodossa.

Dialogi voi johtaa yhteiskehittämiseen

Tutkijoiden ja päättäjien välinen dialogi voi avata mahdollisuuksia yhteiskehittämiseen, jonka on puolestaan havaittu vahvistavan yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen vaikuttavuutta ja tehokkuutta.⁵⁵ Tutkijoiden ja päätöksentekijöiden yhteiskehittämisessä korostuu erilaisten tiedon lajien ja lähteiden huomioiminen. Tällä tarkoitetaan sitä, että yksipuolisen neuvojen antamisen sijaan yhteiskehittämisen osapuolet tuovat molemmat omaa asiantuntemustaan esille.

Yhteiskehittämisellä voidaan tarkoittaa esimerkiksi tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välistä vuorovaikutusta, jossa pyritään kohti yhteistä päämäärää, kuten päätöksenteon parempaa tietopohjaa.⁵⁶ Käytännössä yhteiskehittämistä voi olla esimerkiksi tutkijoiden ja päättäjien yhdessä järjestämä paneeli, jolle on asetettu selkeä tavoite. Tavoite voi olla esimerkiksi tiettyjen politiikkatoimien arviointi ja mahdollisten lisätoimenpiteiden tunnistaminen. Parhaimmillaan yhteiskehittäminen voi johtaa tiivistyneeseen yhteistyöhön ja vuoropuheluun sekä uusien dialogisten toimintatapojen vakiintumiseen.

Dialogi lisää ymmärrystä

Fasilitoitu keskustelu päättäjien ja tutkijoiden välillä lisää tutkijoiden ymmärrystä päätöksenteosta ja päätöksentekijöiden ymmärrystä tieteestä. Dialogit voivat näin edistää luottamuksen syntymistä tieteeseen ja päätöksenteon toimijoiden ja instituutioiden välille.⁵⁷

Toisaalta dialogi ei ole ihmelääke parempaan vuorovaikutukseen tai vahvempaan luottamukseen. Se vaatii tutkijoilta ja päätöksentekijöiltä resursseja ja aikaa, avoimuutta uuden oppimiseen, keskustelutaitoja sekä kykyä ymmärtää tiedevälittämisen keinoja ja hyötyjä.⁵⁸

Verkostot ja kentän tuntemus avaavat mahdollisuuksia dialogeihin

Tutkijat voivat itse olla mukana järjestämissä tilaisuuksissa, esimerkiksi seminaareissa ja paneeleissa, joissa tutkimustuloksista on mahdollista keskustella päättäjien kanssa.

Tutkija voi myös osallistua muiden järjestämiin tilaisuuksiin, kuten hallitusohjelman muodostamisen tai lainvalmistelun yhteydessä järjestettäviin kuulemisiin ja työpajoihin. Kummassakin tapauksessa tutkijat hyötyvät verkostoista ja päätöksenteon kentän tuntemuksesta. Verkostot ja kentän tunteminen auttavat tutkimusaiheen kannalta keskeisten päätöksentekijöiden tunnistamisessa ja osallistamisessa, ja toisaalta lisäävät mahdollisuutta saada päätöksentekijöiltä osallistumiskutsuja keskeisiin tilaisuuksiin.

Fasilitoidut dialogit auttavat keskinäisyytkösten tunnistamisessa

Fasilitoidut keskustelut ovat erityisen hyödyllisiä tilanteissa, joissa tarvitaan

55 Sucha & Sienkiewicz, 2020

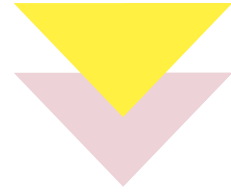
56 van der Molen, 2018; Sucha & Sienkiewicz, 2020

57 Mitton ym., 2007; Oliver & Cairney, 2019; Sucha & Sienkiewicz, 2020: 106–116

58 Wenger, 2010; Oliver, Kothari & Mays, 2019; Adelle ym., 2020

Missä tilanteissa suunniteltu dialogi tutkijoiden ja päättäjien välillä on erityisen hyödyllinen?

Fasilitoituja dialogeja päättäjien ja tutkijoiden välillä voidaan tietosynteesien tavoin käyttää useassa eri päätöksenteon vaiheessa ja prosessissa. Dialogia voidaan hyödyntää esimerkiksi seuraavissa tilanteissa⁵⁹:

SYVENNY

- **Toimenpideaukkojen tunnistaminen:** Liittyykö tarkasteltavaan ilmiöön sellaisia sivuutettuja asioita tai toimenpideaukkoja, joita voitaisiin tunnistaa tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välisellä vuoropuhelulla?
- **Tiedon epävarmuuksien tunnistaminen:** Mitä epävarmuuksia tieteelliseen tietoon tietyn politiikkaprosessin osalta liittyy, millä kriteereillä tiedon luotettavuutta on arvioitu ja miten tiedon riippumattomuus on taattu?
- **Tiedollisten ristiriitojen tulkinta:** Miten ensi näkemältä ristiriitaista tietoa tulisi tulkita politiikkatoimien kehittämisessä?
- **Politiikkavaihtoehtojen arviointi:** Mitä tieteellinen tieto sanoo vaihtoehtoisista politiikkatoimista, joilla pyritään samaan päämäärään?
- **Suosituksen perusteleminen:** Millaiseen tieteelliseen tietoon politiikkasuositukset perustuvat?

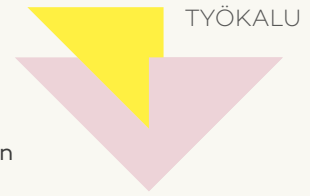
tieteellisen tiedon lisäksi tutkijoiden laajempaa asiantuntemusta esimerkiksi vahvistamaan toimenpide-ehdotusten vaikutusten arvioinnin tietopohjaa tai tunnistamaan valmistelun tietoaaukkoja. Tällaisissa tilanteissa tutkijoilta kaivataan kykyä tutkimustiedosta johdettujen tulkintojen tekemiseen sekä yleisemmän ymmärryksen välittämiseen tutkimuskirjallisuudesta ja tiedon tuottamisen menetelmistä.

hyödyntämistä halutaan syventää tai laajentaa. Esimerkiksi suurten, systeemisten valmisteluteemojen käsittelyssä dialogit voivat auttaa tunnistamaan käsiteltävien teemojen keskinäisyyksiä. Tietosynteesiä käytetään usein dialogien tukena luomassa yhteistä tietopohjaa tai yhteisiä lähtökohtia keskustelulle, esimerkiksi politiikkatoimien agendan määrittämisen vaiheessa.

Fasilitoituja dialogeja hyödynnetään myös silloin, kun jo välitetyn tutkimustiedon

59 SAM, 2019: 26–27

Näkökulmia dialogin suunnitteluun ja järjestämiseen

Kiinnostaisiko sinua osallistua tutkijoiden ja päätöksentekijöiden väliseen dialogiin? Oletko pohtinut, miten dialogi järjestetään? Seuraavat näkökulmat voivat auttaa hahmottamaan dialogin valmistelussa ja työstämissä tarpeellisia seikkoja.

Tarpeiden määrittely

Dialogin valmistelu käynnistyy yleensä tarpeiden ja tavoitteiden määrittelystä. Kannattaa pohtia etukäteen, mihin asioihin dialogissa olisi hyvä keskittyä ja mitä aineistoja voidaan käyttää keskustelun pohjana. Entä missä laajuudessa ja aikataulussa dialogin järjestäminen kannattaa toteuttaa?

Osallistujien valinta

On suositeltavaa, että dialogiin pyritään saamaan mukaan moninainen joukko taustaltaan erilaisia tutkijoita. Tutkijoita voidaan kutsua mukaan esimerkiksi hyödyntäen lumipalloeefktiä, jossa ensin lähetetään kutsu muutamille tutkijoilla, jotka sitten edelleen suosittelvat dialogiin sopivia osallistujia.

Sopivien päätöksentekijöiden tunnistaminen kannattaa aloittaa muutamien avainhenkilöiden kartoittamisella. Avainhenkilö voi olla esimerkiksi relevantin ministeriön vastuuvirkahenkilö, joka työssään käsittelee dialogin aihetta tai siihen liittyvää kokonaisuutta. Tällainen henkilö on luultavasti kiinnostunut edistämään tutkijoiden kanssa käytävää vuoropuhelua tai osallistumaan siihen itse.

Valmisteludokumentit ohjaamassa keskustelua

Dialogien rakentaminen valmisteltavien dokumenttien tai muun kirjallisen dokumentin ympärille voi auttaa ankkuroimaan keskustelua. Kirjallinen aineisto auttaa pitämään huomion ja keskustelun asiassa. Lisäksi kirjallisten materiaalien kommentointi on tutkijoille entuudestaan tuttu käytäntö.

HUOM! Jos pääset osallistumaan dialogitilaisuuteen, on hyvä muistaa, että keskustelutaidot, ymmärrys päätöksenteosta ja tietosynteeseihin liittyvä osaaminen kehittyvät vähitellen. Kokemuksen karttuessa kehität myös omaa asiantuntijuuttasi tutkijana.

Tiedesparraus ministeriön lainvalmistelun tukena – valmistelijoiden kokemukset

Tiedesparraus⁵⁹ on räätälöitävä dialogiin perustuva vuorovaikutuksen malli, joka perustuu tiedon yhteistulkintaan. Toimintamallia on hyödynnetty etenkin laajojen, systeemisten teemojen valmistelutyössä ministeriöissä. Näissä pistemäinen tiedetuki on riittämätöntä eikä tarjolla ylipäättään usein ole helposti ja suoraan sovellettavaa tutkimustietoa. Tiedesparrauksessa korostetaan luottamuksellista ilmapiiriä ja avointa dialogia.

Tähän kootut näkemykset on kerätty haastattelemalla ministeriöiden valmistelijoita.

Mahdollisuudet ja hyödyt

- Hyödyllinen toimintamalli erityisesti tavoitteiden asettamisessa tai vaikutusten arvioinnissa.
- Hyödyllinen hankkeiden rajaamisvaiheessa, oli kyseessä sitten lain vaikutuksien tai kansallisen strategian tavoitteiden tunnistamisesta.
- Lainvalmistelua leimaa tyypillisesti kiire ja nopea tarve saada tietoa valmistelun tueksi. Tiedesparrauksen hyötynä on tuottaa nopeasti laaja-alaista tietoa, jota päätöksentekijöillä ei välttämättä olisi muussa tapauksessa mahdollista saada.
- Tiedesparrauksen keskustelu- vuus on etu, sillä se mahdollistaa lainvalmistelijoiden ja tutkijoiden keskustelun ja lisäkysymykset reaaliaikaisesti. Tämä tarjoaa mahdollisuuksia yhteiskehittämislle.
- Tiedesparrauksella haetaan laajaa tietopohjaa ja tiedeyhteisön tukea ratkaisuille. Lainvalmistelu tarvitsee monitieteistä tukea.
- Vuorovaikutuksellinen tilanne lisää osapuolten ymmärrystä toistensa toimintaympäristöistä. Tutkijoiden ymmärrys siitä, miksi tutkimustulokset eivät suoraan välity päätöksentekoon voi lisääntyä, kun taas päätöksentekijöiden ymmärrys tutkimustiedon realiteeteista vahvistuu.
- Vuorovaikutus vahvistaa luottamusta toisen osaamiseen osallistujien välillä.

Haasteet

- Ei välttämättä sovi parhaiten tarkkaan vaikutusten arviointiin, jos esimerkiksi päätöksenteossa on tarve tietää joidenkin politiikkatoimien tarkka euromääräinen vaikutus.

Asema lainvalmistelussa

- Toimii tiettyjen ratkaisujen lujittajana.
- Tukee valmistelijoiden työtä tilanteessa, jossa heillä on valtava määrä sidosryhmäkuulemisissa, dialogeissa ja asiantuntijaesitysten aikana kartoitettua tietoa.
- Sparrauskeskustelut voivat onnistuessaan vahvistaa valmistelijan tunnistamia kysymyksiä.
- Voisi tukea tutkimus- ja toimivuusarvioinneissa tehtyä työtä.

Huomioita lopputuotteesta

- Lopputuote riippuu tilanteesta ja valmistelijoiden tietotarpeesta. Lopputuote voi olla esimerkiksi yksityiskohtaisempi raportti, kevyempi kokonaisuus tai esimerkiksi keskustelumistio.
- Jotta sparrauksen tarvelähtöisyys on keskiössä, olisi lopputuotteesta hyvä sopia etukäteen valmistelien virkahenkilöiden kanssa.

5.4 Keinoja vaikuttavuuden edistämiseen löytyy myös tämän käsikirjan ulkopuolelta

Tässä luvussa olemme esitelleet erilaisia keinoja, joita tutkija voi käyttää oman tutkimuksensa vaikuttavuuden edistämiseksi. Edellä kuvatut keinot ovat kuitenkin vain osa todellisuutta: erilaisia tutkimuksen vaikuttavuutta vahvistavia keinoja on paljon, ja niitä myös syntyy koko ajan lisää. Moni huomionarvoinen keino on rajautunut tämän käsikirjan ulkopuolelle. Emme ole käsitelleet esimerkiksi:

- tieteen ja taiteen vuoropuhelua, jonka avulla voidaan viestiä tutkimuksista luovin keinoin uusille yleisöille,
- kehityskulkuihin painottuvaa päätöksenteon tukemista ennakoinnin ja tulevaisuustiedon⁶¹ keinoin tai
- tekoälyn hyödyntämistä nopeasti muuttuvien tilannekuvien luomiseksi.⁶²

Tutkijan mahdollisuudet ja reitit päätöksentekoon vaikuttamiseksi ovat siis moninaisia, ja niitä voi myös pyrkiä ajattelemaan uusin tavoin. Vaikuttavuustyön suunnittelussa keskeistä on tunnistaa omat vahvuutensa ja löytää itselleen mielekkäät tavat vaikuttaa.

REFLEKTIO

Itselle sopivien keinojen tunnistaminen

Tässä luvussa on keskitytty erilaisiin vaikuttamisen keinoihin. Pohdi seuraavaksi, mitkä vaikuttamisen keinoista tuntuvat sinusta mielenkiintoisilta. Voit hyödyntää seuraavia kysymyksiä:

- Millä tavalla haluaisit vaikuttaa päätöksentekoon?
- Millaisia vahvuuksia sinulla on ja miten ne soveltuvat vaikuttamisen eri keinoihin?
- Millaisia taitoja sinun pitäisi kenties kehittää, jotta voisit nykyistä paremmin hyödyntää erilaisia vaikuttamisen keinoja?

⁶¹ Esim. Sarvaranta ym., 2023

⁶² Esim. Tyler, ym., 2023

Menneisyyden Jäljillä -podcast

Ajatus historia-aiheiseen Menneisyyden Jäljillä -podcastiin syntyi syksyllä 2018 Kööpenhaminassa yliopistossa, jossa työharjoittelun yhteydessä avustin erästä tutkijaa perustamaan omaa podcastiaan. Olin jo aiemmin ihastunut podcastiin mediana, sillä podcastissa ihmiset pääsevät puhtaasti omalla äänellään kertomaan eri aiheista omin sanoin. Podcastit tavoittavat monenlaisia ihmisiä hyvin erilaisissa tilanteissa, kuten kävelyillä, juoksulenkeillä, siivotessa tai illalla nukkumaan mennessä. Samalla on toki muistettava, että podcastien saavutettavuus ei ole täydellinen kaikkien ihmisten kesken, minkä voi ottaa huomioon tarjoamalla jaksoista esimerkiksi litteroituja versioita tai blogipostauksia, joista jälkimmäiseen minulla riittävät tällä hetkellä resurssit.

Olen toiminut pitkään freelancer-toimittajana, ja siten tutkijan identiteetin rinnalla olen pitänyt aina tärkeänä pohtia tapoja, joilla vaikeistakin asioista voi viestiä mahdollisimman laajalle joukolle ymmärrettävästi. Olen aina pitänyt kirjoittamisesta, mutta halusin haastaa itseäni ja kokeilla, miten podcastissa mikrofoniin puhuminen luonnistuu. Podcastin ensimmäinen jakso julkaistiin tammikuussa 2020. Parhaat hetket podcastissa ovat, kun keskustelu asiantuntijavieraan kanssa vie mennessään ja opin keskustelussa uutta. Uskon sen tunteen välittyvän myös kuulijoille ja toivon, että jaksot

avaavat uusia näkökulmia menneisyyteen ja samalla nykyisyyteen.

Kahden vuoden säännöllisen podcast-tuotannon jälkeen huomaisin, että puhe- ja esiintymistilanteet eivät enää juuri jännitä, vaan tuntuvat luontevalta. Pidän arvossa myös teknisiä podcastin tuottamiseen ja sisällöntuotantoon liittyviä taitoja sekä mahdollisuutta luovuuteen ja ideointiin jaksoja suunnitellessa. Olen oppinut, että Suomessa on aivan valtava määrä historiaan liittyvää asiantuntemusta, ja olen iloinen, että voin podcastin avulla tarjota yhden matalan kynnyksen alustan tälle asiantuntemukselle. Tutkijat ja asiantuntijat pääsevät puhumaan ajan kanssa omista aiheistaan ja osaamisestaan, ja kuulijat pääsevät mukaan kuuntelemaan keskustelua ja oppimaan.

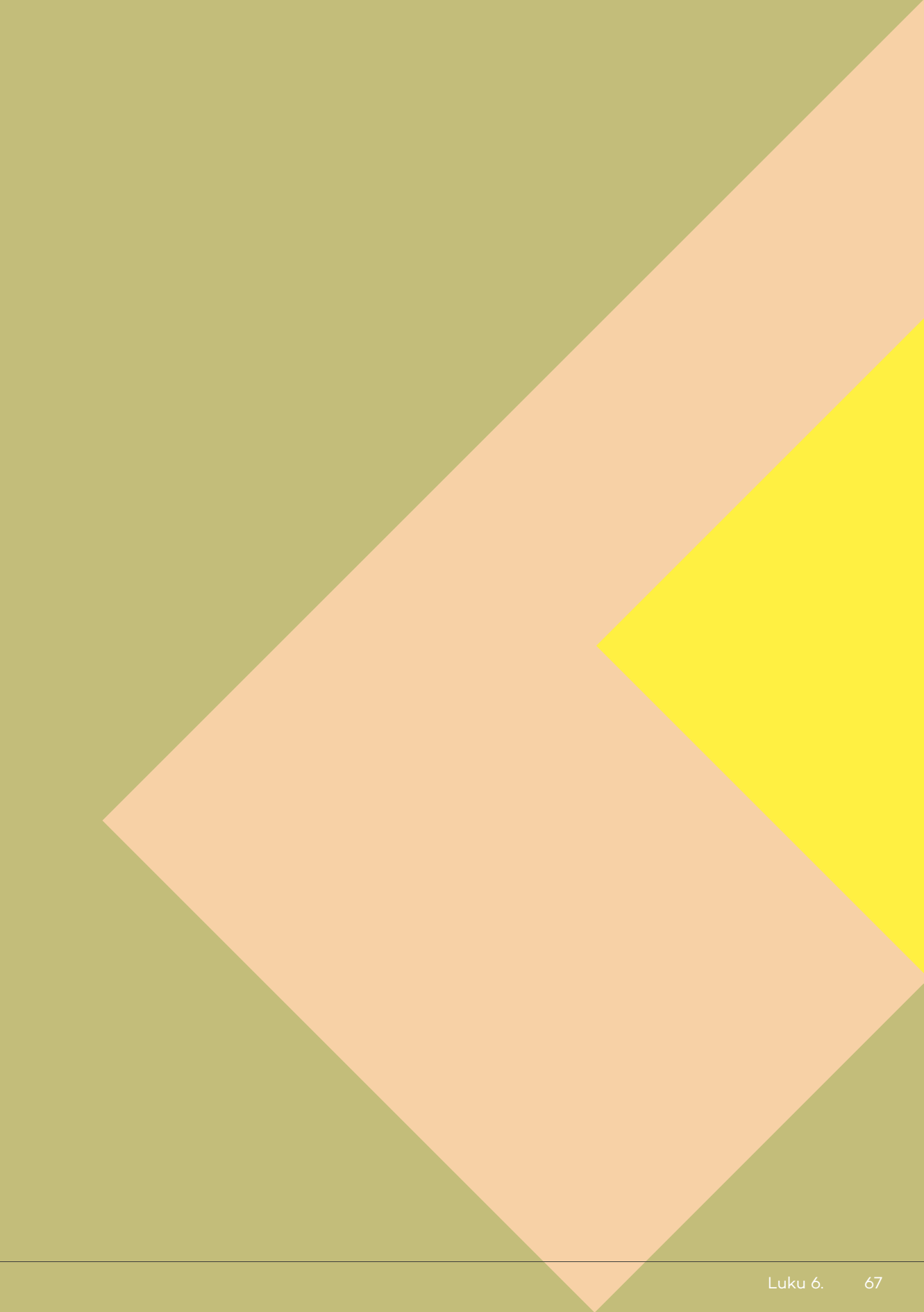
Ensin podcastia kiiteltiin erityisesti kollegoiden parissa yliopistolla, sitten sain kuulla jaksojen olleen opetusmateriaalina yliopistoissa ja lukioissa. Viime aikoina kuulijapalautetta kantautuu yhä enemmän yhteydenottoina, kiitoksina ja uusina jaksotoiveina. Paras palaute on, että kuulija ei lähtökohtaisesti ole ajatellut pitävänsä historiasta, mutta onkin innostunut siitä Menneisyyden Jäljillä -jaksojen myötä.

väitöskirjatutkija Lotta Vuorio

(Helsingin yliopisto), podcastin tuottaja

6

Vaikuttamisen hyvät käytännöt

Millaisia tutkimustiedon välittämisen hyvät käytännöt ovat, ja mitä tutkijan pitäisi tietää omista vastuistaan vaikuttavuustyössä?

Tässä luvussa syvennymme vaikuttamisen hyviin käytäntöihin, eli toiminnan ohjenuoriin, jotka tutkijan olisi hyvä tiedostaa yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen liittyvässä työssä. Sitoutuminen hyviin käytäntöihin vahvistaa vaikuttavuustyön luotettavuutta.

Tutkijan vaikuttavuustyön näkökulmasta hyviä käytäntöjä yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa ovat:

- omien sidonnaisuuksien ja riippumattomuuden tunnistaminen ja niistä viestiminen,
- tiedon epävarmuuksien ja laadun selkeä ilmaisu,
- läpinäkyvyys yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen prosesseista, sekä
- läpinäkyvyys liittyen asiantuntijänäkömyksen perustaan eli siihen, onko välitetystä tiedosta kyse esimerkiksi tutkijoiden välisestä konsensuksesta, tutkimustuloksesta vai tutkijan omasta mielipiteestä.

6.1 Luotettava vaikuttavuustyö on riippumatonta ja avointa

Tutkijan vaikuttavuustyön riippumattomuudella viitataan yhteisöjen ja organisaatioiden sekä yksilöiden välisiin suhteisiin, joiden puitteissa tiedon välittäminen voi tapahtua ilman esteellisyttä aiheuttavia sidonnaisuuksia tai ulkoista poliittista ohjailua.⁶³

Kun tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välinen vuorovaikutus on riippumatonta, siihen osallistuvat tutkijat voidaan valita vapaasti, ja tutkimukseen perustuvien neuvojen sisällöt muotoilla ja välittää luotettavasti tutkijoiden ja tiedevälittäjäorganisaatioiden parhaaksi katsomalla tavalla. Riippumaton tiedetuki toteutetaan siis ilman poliittista ohjailua, eikä siihen osallistuta sidonnaisuuksiensa puolesta estyneitä tutkijoita.

Viime kädessä riippumattomuus on määrittely- ja tulkintakysymys, sillä riippuvaisuuksien täydellinen välttäminen on hankalaa. Tutkimustiedon välittämisen yhteydessä käydäänkin aina keskustelua siitä, millaiset sidonnaisuudet ovat sallittuja ja mitkä tekijät osoittavat riittävää riippumattomuutta tai irrallisuutta poliittisesta ohjauksesta.

Riippumattomuutta arvioidaan ja tulkitaan tapauskohtaisesti

Tutkijan sidonnaisuudet voivat tuottaa eturistiriitoja tiedon välittämislanteissa. Sidonnaisuuksin sisältyy riski siitä, että tutkijan oman tai lähipiirin etujen edistäminen vaikuttaa tutkijan esittämiin tutkimustuloksiin, näkemyksiin ja suosituksiin.

Sidonnaisuuksien avoin ilmaiseminen on ensiarvoisen tärkeää. Avoimuus auttaa tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välisen vuoropuhelun järjestäjiä, siihen osallistuvia tahoja ja tiedon hyödyntäjiä tekemään päätelmiä välitetyn tiedon luotettavuudesta ja arvioimaan sen riippumattomuutta.

⁶³ Government Office for Science, 2010; SAM, 2019

REFLEKTIO

Riippumattomuus tutkijan vaikuttavuustyössä: missä raja kulkee?

Yllä kuvataan tutkijan vaikuttavuustyön riippumattomuutta tulkinnanvaraisena, mikä jättää tilaa kysymyksille.

Listasimme oheen kysymyksiä, joita pohtimalla on mahdollista pureutua tarkemmin riippumattomuuden teemaan. Kysymyksiin ei ole olemassa yksiselitteisiä vastauksia. Voit käyttää kysymyksiä aiheen reflektointiin itsenäisesti tai yhdessä muiden tutkijoiden kanssa.

- Mihin oikeastaan perustuu tutkijoiden ja tiedevälittäjä-organisaatioiden ymmärrys vaikuttamisen hyvistä käytännöistä?
- Mitä ulkoinen poliittinen ohjaus tarkkaan ottaen merkitsee?
- Yhteiskehittämisessä tasapainoillaan eri tahojen intressien ja näkemysten välillä. Voiko tämän nähdä poliittisena ohjailuna? Entä miten tutkijoiden ja päättäjien väliseen vuorovaikutukseen mahdollisesti sisältyvä poliittinen ohjailu voidaan havaita?
- Millä tavoin tutkijoiden arvot, vakaumukset ja näkemykset (liittyen esimerkiksi tiedeperustaiseen maailmankuvaan, biodiversiteetin säilyttämiseen tai yhteiskunnan vähäosaisten etujen ajamiseen) mahdollisesti vaikuttavat valintoihin, joita he tekevät tuottaessaan ja välittäessään tietoa päätöksentekoon?
- Tekevätkö tutkijan ajattelun taustalla olevat arvot ja vakaumukset tutkitun tiedon välittämisestä epäuskottavaa ja hyödytöntä?
- Millä tavoin aiempi ura (esimerkiksi politiikassa), nykyinen työnantaja tai taloudelliset sidonnaisuudet, kuten tutkimuksen rahoittaja, vaikuttavat tutkijan riippumattomuuteen?

Riippumattomuuden tilannekohtaisuus voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jonkin sisällöllisen teeman tai päätöksentekoprosessin osalta tutkijan sidonnaisuudet voidaan arvioida liian vahvoiksi. Tutkija voi esimerkiksi olla estynyt, jos hänen omansa tai lähipiirinsä taloudellinen etu liittyy päätöksenteon

kohteena olevaan aiheeseen. Sama tutkija voi toisessa tilanteessa olla kuitenkin sopiva – riittävän riippumaton – toimimaan tieteen ja päätöksenteon rajapinnassa.

Jotkut päätöksenteon taustaorganisaatioista voivat tarkastella riippumattomuutta

Millaisia ovat minun sidonnaisuuteni?

Tutkijan on hyvä pohtia sidonnaisuuksiaan ja viestiä niistä mahdollisimman selkeästi ja avoimesti. Sidonnaisuudet eivät ole syy jättäytyä vuoropuhelun ulkopuolelle. Keskeistä on sidonnaisuuksien huomaaminen ja niistä kertominen.

Voit valmistautua vuorovaikutukseen päätöksentekijöiden kanssa esimerkiksi refleктоimalla, mitä merkitystä omalla toimenkuvallasi ja taloudellisella asemallasi voisi sinun kohdallasi olla yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen riippumattomuudelle. Voit pohtia tätä seuraavien kysymysten avulla:

- Missä organisaatiossa ja millaisessa positiossa toimit?
- Kuka rahoittaa tutkimustyötäsi?
- Liittykö toimenkuvaasi tai rahoitukseesi sopimuksia tai vaatimuksia, jotka rajoittavat toimintaasi jollain tavoin?
- Vaikuttavatko nämä taustatekijät siihen, millaista tietoa tai millaisia viestejä välität pyydetessä päätöksentekijöille?
- Vaikuttavatko taustatekijät uskottavuuteesi päätöksentekijöiden näkökulmasta?

selvästi kriittisemmin kuin toiset. Tutkijalta voidaan esimerkiksi vaatia erilaisia virallisia selvityksiä tai riippumattomuuteen liittyvien sopimusten allekirjoittamista. Osa toimijoista taas luottaa esimerkiksi tutkijoiden valikoitumisessa tiedevälittäjien tai tutkijoiden omaan harkintaan.⁶⁴

Läpinäkyvyys on tiedevälittämisen peruslähtökohta

Kun tutkittua tietoa välitetään, pyritään päätökset vuorovaikutusprosessiin osallistuvien toimijoiden (tutkijoiden ja/tai päättäjien) tehtävistä ja rooleista tekemään mahdollisimman varhaisessa

vaiheessa.⁶⁵ Näin kaikille vuorovaikutuksen osapuolille voi muodostua mahdollisimman selkeä kuva vuoropuhelun sisällöstä, välitetyn tiedon luonteesta sekä tiedon hyödyntämiseen osallistuvista tahoista ja toimijoista. Kun toiminta suunnitellaan avoimesti ja läpinäkyvästi, raamitetaan samalla yhteistyön riippumattomuutta ja pelisääntöjä, joita vasten tutkijoiden ja päättäjien välisiä suhteita voidaan peilata ja mahdollista poliittista ohjailua arvioida.

Riippumattomuuteen liittyvää punnintaa tehdään myös, kun valitaan tutkijoita osallistumaan tiedon välittämiseen.⁶⁴ Tiedevälittämisen järjestäjä, esimerkiksi viranomaistaho tai tiedevälittäjäorganisaatio, ottaa yhteyttä vuoropuhelun aiheen

⁶⁴ Mitton ym., 2007; Government Office for Science, 2010; OECD, 2015; SAM, 2019; Pedersen & Hvidtfeldt, 2021

⁶⁵ SAM, 2019: 8–9

ja toteutustavan kannalta soveltuviin tutkijoihin. Järjestäjä arvioi tässä vaiheessa tutkijoiden tiedossa olevia sidonnaisuuksia.

Tieteen ja päätöksenteon rajapinnassa toimivilla tutkijoilla on puolestaan oikeus tietää, millä perustein heidän sidonnaisuutensa mahdollisesti rajoittavat osallistumista vuoropuheluun. Tyypilliset tutkijan sidonnaisuudet liittyvät tämän toimenkuvaan kytkeytyvään rahoitukseen tai toimintaan asiantuntijapositioissa.⁶⁶ Joissain tapauksissa relevantti sidonnaisuus voi olla tutkijan työnantaja, jonka periaatteisiin ja tavoitteisiin tutkijan on sitouduttava.

Sidonnaisuuksista kertominen kuuluu tutkijan velvollisuuksiin

Tutkijalla on velvollisuus kertoa avoimesti mahdollisista sidonnaisuuksistaan, mikä on huomioitu myös Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) hyvän tieteellisen käytännön ohjeissa.⁶⁷ Kun tutkijaa pyydetään vuorovaikutustilanteisiin, tutkijan on hyvä myös itse – järjestäjien ohella – arvioida mahdollista esteellisyttään ja keskustella järjestäjien kanssa sidonnaisuuksiensa vaikutuksesta vuorovaikutuksen luotettavuuteen.

Toteuttaakseen hyvää tieteellistä käytäntöä tutkijan kannattaa ilmaista esimerkiksi ansioluettelossaan tai tarvittaessa epävirallisemmin muussa yhteydessä selkeästi tutkimuksensa rahoittaja, mahdolliset vastaanotetut lahjoitukset sekä ajankohtaiset asiantuntijapositiot. Läpinäkyvyyden nimissä on lisäksi hyvä kertoa mahdollisista sidonnaisuuksista erilaisissa ryhmissä, organisaatioissa ja verkostoissa.

6.2 Tiedon laadusta viestiminen kuuluu läpinäkyvään vaikuttavuustyöhön

Tutkimuksen toivotaan usein tarjoavan varmoja vastauksia, jotta päättäjät voisivat tiedon pohjalta arvioida ja valita oikeita toimenpiteitä haluttujen päämäärien saavuttamiseksi. Tieteellinen näyttö on kuitenkin usein epävarmaa ja kontekstisidonnaista. Erityisesti konkreettisten politiikkatoimien vaikutuksista voi olla saatavilla niukasti tai ei lainkaan vertaisarvioitua tutkimusta. Moniin ratkaisuihin vaativiin yhteiskunnallisiin ongelmiin liittyy myös muita epävarmuuksia sekä arvoerimielisyyksiä.

Päätöksentekijöiden joukossa on esimerkiksi alansa asioihin syvästi perehtyneitä ministeriöiden asiantuntijoita sekä poliitikkoja ja heidän avustajiaan, jotka tuntevat yleisesti ja laajasti yhteiskunnalliset ilmiöt. Päättäjillä ei kuitenkaan välttämättä ole erityistä asiantuntemusta tieteellisen tiedon luonteesta, muodostumisesta ja tuottamisesta.

Tiedon laatuun ja epävarmuuksiin liittyvä läpinäkyvyys onkin olennainen osa tutkitun tiedon välittämistä. Tiedon laadusta ja epävarmuuksista viestimiseen on hyvä kiinnittää huomiota yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen eri vaiheissa.

Läpinäkyvä ja ytimekäs viestintä edistää tiedon hyödyntämistä

Kun tutkija välittää tietoa päättäjille, on selkeä ja ymmärrettävä tiedon epävarmuuksista ja laadusta kommunikointi tärkeää – huolimatta siitä, millaisia odotuksia tutkittuun tietoon kohdistuu.⁶⁸

⁶⁶ Louhiala, 2018
⁶⁷ TENK, 2012

⁶⁸ Esim. Kuikka, 2019

Tiedon laadusta viestiminen tarkoittaa esimerkiksi sen kertomista, onko välitetty tieto luonteeltaan tutkimustulos, sovelletaanko siinä tutkimustuloksia vai onko kyse tutkimustuloksiin löyhemmin pohjaavista asiantuntijänäkemyksistä.

Tiedon epävarmuuksilla viitataan puolestaan siihen, että erimielisyys ja toisistaan poikkeavat näkökulmat kuuluvat tieteellisen tiedon luonteeseen. Kun tavoitteena on tiedon epävarmuuksiin liittyvä läpinäkyvyys, on tutkijan hyvä viestiä keskusteluissa päättäjien kanssa avoimesti esimerkiksi mahdollisista tieteenalan sisäisistä erimielisyyksistä.

Tiedevälittämisen asiantuntijatahot OECD ja SAM korostavat, että eriävien näkökulmien ilmaisu voi tapahtua selkeästi ja rakentavasti.⁶⁹ Tutkimuskirjallisuuden konsensuksen vastaiset tutkimustulokset tai konsensuksen puuttuessa erilaiset näkökulmat ja niiden heikkoudet ja vahvuudet voidaan tuoda avoimesti ilmi. Samalla voidaan selittää tiiviisti syyt kirjallisuudessa ja tutkijoiden keskuudessa esiintyviin erimielisyyksiin.

Päätöksentekijöiden näkökulmasta erimielisyyden ja toisistaan poikkeavien tutkimustulosten esittäminen on höydyllistä erityisesti, jos tieto esitetään ytimekkäästi. Läpinäkyvän, selkeän ja tiiviin tiedonvälityksen on havaittu edistävän tiedon hyödyntämistä.⁷⁰

6.3 Tiedevälittämisen luotettavuutta rakennetaan yhdessä

Tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välisen vuorovaikutuksen läpinäkyvyydellä tarkoitetaan avointa viestintää vuorovaikutuksen prosesseista siitä kiinnostuneille yhteiskunnallisille toimijoille. Tutkijat, päätöksentekijät ja tiedevälittäjäorganisaatiot ovat kaikki yhdessä vastuussa siitä, että päätöksentekoon välitetty tutkittu tieto on riittävän riippumaton ja että osapuolten mahdolliset sidonnaisuudet on ilmaistu avoimesti. Viime kädessä läpinäkyvyys ja avoimuus mahdollistaa sen, että myös yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ulkopuoliset tahot voivat tehdä omat päätelmänsä tiedevälityksen riippumattomuudesta, luotettavuudesta sekä mahdollisten sidonnaisuuksien vaikutuksesta tuotettuun tietoon.

Läpinäkyvyys edistää laajemman tutkimusjohdon mahdollisuuksia arvioida päätöksenteossa hyödynnettyä tietoa. Lisäksi se vahvistaa laajan yleisön luottamusta tietoon. Kansalaiset ja eri alojen etujärjestöt voivat esimerkiksi olla osallisina päätöksentekoon liittyvässä vuorovaikutuksessa, tai viime kädessä vuorovaikutuksen vaikutukset voivat kohdistua heihin. Laajasti yhteiskunnan huomioon ottava avoimuus ei tarkoita pelkästään avointa raportointia tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välisen vuorovaikutuksen prosessista, vaan myös välitettävän tiedon ymmärrettävää ilmaisuja, tutkimustiedon yleistajuistamista ja popularisointia.⁷¹

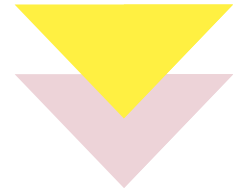
69 OECD, 2015; SAM, 2019

70 Oliver & Cairney, 2019

71 Resnik, 1996; TJNK, 2018; Resnik, 2020

Vaikuttamiseen liittyvät eettiset näkökulmat

Läpinäkyvä ilmaisu ja avoimuuden edistäminen vaativat tutkijalta vuorovaikutuksen tavoitteiden ja oman toiminnan aktiivista reflektointia sekä monipuolista ymmärrystä vaikuttamisen kentästä.

SYVENNY

Tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välisen vuorovaikutuksen toteutustapojen tuntemus, päätöksenteon vaiheisiin ja tahoihin liittyvä tieto sekä tutkijan erilaisten roolien tunnistaminen auttavat tutkijaa kertomaan vaikuttavuustyön prosesseista ja pohtimaan työn eettisyyttä.

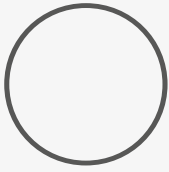
Vaikuttavuustyön eettinen reflektointi voi liittyä esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin, joita voit hyödyntää pohdinnan välineinä:

- Miten toimit, jos koet tutkijana ylittäneesi oman osaamisesi rajat tiedevälittämiseen liittyneessä tilanteessa?
- Oletko oikea henkilö vastaamaan ministeriön tietopyyntöön? Voisiko jollain toisella tutkijalla olla tietopyynnön kysymyksiin enemmän annettavaa?
- Ohjaisitko tutun toimittajan soittamaan toiselle tutkijalle, jolla voisi olla tarkempaa tietoa toimittajan juttuaiheesta?

Joissain tapauksissa päätöksentekijät voivat tarvita tutkittua tietoa tai asiantuntija-arvioita prosessiin, josta ei lähtökohtaisesti viestitä ulospäin. Raja on yleensä tietoa pyytävän tahon tekemä, jolloin tutkijan tehtäväksi jää ohjeiden mukaan toimiminen tai pelisääntöjen puntarointi yhdessä tietoa pyytävän tahon kanssa. Tällaiset ennalta määrätyt vuorovaikutuksen raamit voivat liittyä vuorovaikutuksen toteutustapoihin (esim. kuuleminen) tai vuorovaikutuksen sijoittumiseen tiettyyn päätöksenteon vaiheeseen (lainvalmistelun vaikuttavuuden arviointi työryhmässä).

7

Vaikuttamisen
ymmärrys ja taidot
kasvavat vähitellen:
työkaluja osaamisen
kartoittamiseen

lemme tässä käsikirjassa käyneet läpi yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen kenttää ja esitelleet erilaisia yhteiskunnallisen

vuorovaikutuksen ja tutkimuksen vaikuttavuuden keinoja, reittejä ja välineitä.

Lopuksi todettakoon, että vaikuttavuustyöhön osallistuminen on pitkäjänteistä toimintaa, jossa utelias asenne sekä halu kehittää omaa osaamistaan ovat hyödyksi.

Käsikirjan viimeiseen lukuun olemme koonneet muutamia työkaluja, joista voi olla hyötyä, jos pyrit kehittämään vaikuttavuustyössä.

7.1 Euroopan unionin osaamiskehys

Euroopan unionin yhteinen tutkimuskeskus on kehittänyt osaamiskehymisen tieteen ja päätöksenteon rajapinnassa toimiville tutkijoille. Osaamiskehys on hyödyllinen työkalu osaamisen sanoittamiseen sekä mahdollisten kehityskohteiden tunnistamiseen. Tutustu Smart4Policy -osaamiskehykseen täältä:

7.2. Suomalaisen Tiedeakatemian vuorovaikutussuunnitelma

Vuorovaikutussuunnitelma on työkalu, joka auttaa tutkijaa omien vaikuttavuustavoitteiden hahmottelussa tutkimuksen suunnittelu- ja alkuvaiheessa sekä kannustaa yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen läpi tutkimusprojektin. Vuorovaikutussuunnitelmaa voi hyödyntää myös konkreettisten ja itselleen sopivien vuorovaikutuskeinojen valinnassa. Suunnitelman voi tehdä oman tutkimusprojektin tai laajemman tutkimusryhmän näkökulmasta. Tee oma vuorovaikutussuunnitelma täältä:

7.3 ETH Zürichin työkirjat tieteen ja politiikan väliseen vuoropuheluun osallistumisesta

ETH Zürich työkirjoissa tarkastellaan tutkijoiden roolia tieteen ja päätöksenteon välisessä vuoropuhelussa. Työkirjat on suunnattu tohtoriopiskelijoille sekä muille kiinnostuneille lukijoille. Tutustu ETH Zürichin työkirjoihin täältä:

Lähdeluettelo

- Adelle, C., Pereira, L., Görgens, T. & Losch, B. (2020). Making sense together: The role of scientists in the coproduction of knowledge for policy making. *Science and Public Policy*, 47(1), 56–66. <https://doi.org/10.1093/scipol/scz046>
- Backman, J. (2023). *Miten lainsäädännön valmistelua ohjataan poliittisesti?* Sitra. Työpaperi 12.4.2023. <https://www.sitra.fi/julkaisut/miten-lainsaadannon-valmistelua-ohjataan-poliittisesti/>
- Balian, E., Drius, L., Eggermont, H., Livoreil, B., Vandewalle, M., Vandewoestjine, S., Wittmer, H. & Young, J. (2016). Supporting evidence-based policy on biodiversity and ecosystem services: recommendations for effective policy briefs. *Evidence & Policy*, 12(3), 431–451. DOI:10.1332/174426416X14700777371551
- Boswell, C. & Smith, K. (2017). Rethinking policy ‘impact’: four models of research policy relations. *Palgrave Communications* 3(44). <https://doi.org/10.1057/s41599-017-0042-z>
- Broström, A. & McKelvey, M. (2018). Engaging experts: Science-policy interactions and the introduction of congestion charging in Stockholm. *Minerva*, 56, 183–207. <https://doi.org/10.1007/s11024-017-9331-3>
- Cairney, P. (2016). *The politics of evidence-based policy making*. s. 137. Plagrove, Stirling.
- Campbell, R., Pound, P., Morgan, M., Daker-White, G., Britten, N., Pill, R., Yardley, L., Pope, C. & Donovan, J. (2011). Evaluating meta-ethnography: systematic analysis and synthesis of qualitative research. *Health Technology Assessment*, 15(43). 10.3310/hta15430
- Chalmers, I., Hedges, L., & Cooper, H. (2002). A brief history of research synthesis. *Evaluation & The Health Professions*, 25(1), 12–37. <https://doi.org/10.1177/016327870205001003>
- Dagenais, C. & V. Ridde (2018). Policy brief as a knowledge transfer tool. *Gaceta Sanitaria* 32(3), 203–205. 10.1016/j.gaceta.2018.02.003
- Davies, S., McCallie, E., Simonsson, E., Lehr, J. L. & Duensing, S. (2009). Discussing dialogue: perspectives on the value of science dialogue events that do not inform policy. *Public Understanding of Science*, 18(3), 338–353. <https://doi.org/10.1177/0963662507079760>
- Eduskunta (2015). Valiokuntien asiantuntijakuulemiset. Vierailtu 20.8.2023. <https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/eduskunta/valtiopaivaasiakirjat-tietopaketti/Sivut/Valiokuntien-asiantuntijakuulemiset.aspx>
- Eduskunta (HE 76/2022 vp). Asian käsittelytiedot HE 76/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. 8.3.2023. Vierailtu 18.10.2023. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_76+2022.aspx
- Finlex-julkaisu (ei pvm.b.). Säädosvalmistelun kuulemisopas. Vierailtu 20.8.2023. <http://kuulemisopas.finlex.fi/>
- Foucault (1984). Politics, polemics and problematization. Teoksessa Rabinow, R. (toim.), *Essential works of Foucault vol 1*. (s. 381–390).
- Gough, D., Thomas, J. & Oliver, K. (2012). Clarifying differences between review designs and methods. *Systematic Reviews*, 1(28). <https://doi.org/10.1186/2046-4053-1-28>
- Gough, D., Oliver, K. & Thomas, J. (2013). *Learning from research: systematic reviews for informing policy decisions: a quick guide*. A paper for the Alliance for Useful Evidence. London. <https://www.alliance4usefulevidence.org/assets/Alliance-FUE-reviews-booklet-3.pdf>
- Government Office for Science (2010). Principles of scientific advice to government. Vierailtu 20.8.2023. <https://www.gov.uk/government/publications/scientific-advice-to-government-principles/principles-of-scientific-advice-to-government>
- Grant, M. J. & Booth, A. (2009). A typology of reviews: an analysis of 14 review types and associated methodologies. *Health Information and Libraries Journal*, 36, 91–108. 10.1111/j.1471-1842.2009.00848.x
- Gurevitch, J., Koricheva, J., Nakagawa, S. & Stewart, G. (2018). Meta-analysis and the science of research synthesis. *Nature*, 555, 175–182. <https://doi.org/10.1038/nature25753>
- Hemmati, M. (2020). Stakeholder engagement. With contribution of: Maier, B. In: Paschke, M. and Dahinden, M. (eds.): *Engaging in the science-policy dialogue, Workbook 2*. Zurich: Zurich-Basel Plant Science Center. <https://doi.org/10.3929/ethz-b-000308464>
- Hickmann, T. (2014). Science–policy interaction in international environmental politics: an analysis of the ozone regime and the climate regime. *Environmental Economics and Policy Studies*, 16, 21–44. <https://doi.org/10.1007/s10018-013-0068-4>
- Holli, A. M. & Turkka, S. (2021). Tieteen muuttuva rooli korporatistisessa neuvonannossa. *Politiikka*, 63(1), 54–81. <https://journal.fi/politiikka/article/view/98500>
- Hume, D. (1896). Treatise of human nature. 709 s. Teoksessa Selby-Biggie L. A. (toim.), *Hume's treatise of human nature*. Clarendon Press. http://files.libertyfund.org/files/342/0213_Bk.pdf
- Hyytinen, A. & Toivanen, O. (2010). Tutkimuksen hyödyntäminen poliittisessa päätöksenteossa. *Kansantaloudellinen aikakirja*, 106(4), 426–436. <https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/images/stories/kak/KAK42010/KAK42010Hyytinen.pdf>
- Jacobson, N. (2007). Social epistemology: theory for the “fourth wave” of knowledge transfer and exchange research. *Science Communication*, 29(1), 116–127. <https://doi.org/10.1177/1075547007305166>
- Jussila, H. (2012). *Päätöksenteon tukena vai hyllyssä pölytyttyä*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 121. Kelan tutkimusosasto. <http://hdl.handle.net/10138/35919>
- Karhunmaa, K. (2020). Performing a linear model: The professor group on energy policy. *Environmental Science and Policy*, 114, 587–594. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2020.09.005>
- Keinänen, A. & Halonen, M. (2017). Mikä vaivaa vaikutusten arviointia? – Vaikutusten arvioinnin puutteet lainsäädännön arviointineuvoston havaitsemana ja lausuntojen huomioiminen hallituksen esityksissä. *Edilex*, 4. <https://www.edilex.fi/artikkelit/17378>

- Khangura, S., Konnyu, K., Cushman, R., Grimshaw, J., Moher, D. (2012). Evidence summaries: the evolution of a rapid review approach. *Systematic Reviews*, 1(10). <https://doi.org/10.1186/2046-4053-1-10>
- Kuikka, S. (2019). Onko tutkijan raportoitava tiedon epävarmuus? Blogi. <https://wiseproject.fi/onko-tutkijan-raportoitava-tiedon-epavarmuus/>
- Lindblom, C. E. (1959). The Science of “muddling through”. *Public Administration Review*, 19(2), 79–88. <https://doi.org/10.2307/973677>
- Lomas, J. & Brown, A. (2009). Research and advice giving: A functional view of evidence-informed policy advice in a Canadian Ministry of Health. *The Milbank Quarterly*, 87(4), 903–926. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0009.2009.00583.x>
- Louhiala, P. (2018). Tutkijan sidonnaisuudet. Vierailtu 20.8.2023. <https://vastuullinentiede.fi/fi/tutkimuksen-suunnittelu/tutkijan-sidonnaisuudet>
- Luonnonsuojelulaki (9/2023). Annettu Helsingissä 5.1.2023. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230009>
- Mitton, C., Adair, C., McKenzie, E., Patten, S. & Perry, B. (2007). Knowledge transfer and exchange: Review and synthesis of the literature. *The Milbank Quarterly*, 85(4), 729–768. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0009.2007.00506.x>
- Munn, Z., Peters, M., Stern, C., Tufanaru, C., McArthur, A. & Aromataris, E. (2018). Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach. *BMC Medical Research Methodology*, 18(143). <https://doi.org/10.1186/s12874-018-0611-x>
- Newman, J., Cherney, A. & Head, B. W. (2015). Do policy makers use academic research? Re-examining the “two communities” theory of research utilization. *Public Administration Review*, 76(1), 24–32. <https://doi.org/10.1111/puar.12464>
- Newman, J. & Head, B. (2015). Beyond the two communities: a reply to Mead’s “why government often ignores research”. *Policy Sciences*, 48, 383–393. <https://doi.org/10.1007/s11077-015-9226-9>
- Nieminen, K., Alasuutari, N., Kautto, P., Saarela, S-R., Järvikangas, I., Hiltunen, E. & Rantala, K. (2019). Tutkimustiedon hyödyntämisen hyvät käytännöt lainvalmistelussa: kohti parempaa sääntelyä? *Valtio-uusoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja*, 38. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-741-3>
- Nutley, S., Walter, I. & Davies H. (2009). Past, present, and possible futures for evidence-based policy. Teoksessa Argyrous, G. (toim.), *Evidence for policy and decision-making: a practical guide*. (s. 1-24). University of New South Wales Press.
- OECD (2015). Scientific advice for policy making: the role and responsibility of expert bodies and individual scientists. OECD Science, Technology and Industry Policy Papers, 21, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5js311jcpwb-en>
- Ojanen, M., Brockhaus, M., Korhonen-Kurki, K., Petrokofsky G. (2021). Navigating the science-policy interface: Forest researcher perspectives. *Environmental Science and Policy*, 118, 10–17. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2021.01.002>
- Oliver, K. & Cairney, P. (2019). The dos and don’ts of influencing policy: a systematic review of advice to academics. *Palgrave Communication*, 5(21). <https://doi.org/10.1057/s41599-019-0232-y>
- Oliver, K., Kothari, A. & Mays, N. (2019). The dark side of coproduction: do the costs outweigh the benefits for health research? *Health Research Policy and Systems*, 17(33). <https://doi.org/10.1186/s12961-019-0432-3>
- Parsons, W. (2002). From muddling through to muddling up - evidence based policy making and the modernisation of British government. *Public Policy and Administration*, 17(3), 43–60. <https://doi.org/10.1177/095207670201700304>
- Pfisterer, A. and M. Paschke (2019). Evidence-based policy-making. With contributions of: McNally, K., Herrendörfer, R., Hirschi, C., Last, L., Pauli, D., Studer, B. and J. Schubert. Teoksessa Paschke, M. and Dahinden, M. (eds.). *Engaging in the science-policy dialogue, Workbook 1*. Zurich: Zurich-Basel Plant Science Center. <https://doi.org/10.3929/ethz-b-000308533>
- Pedersen, D. & Hvidtfeldt, R. (2021). *The Danish eco-system of science for policy*. 33 s. The Danish Council for Research and Innovation Policy, Copenhagen.
- Peters M., Godfrey C., McInerney, Khalil H., Parker D., & Baldini Soares C. (2015). Guidance for conducting systematic scoping reviews. *International Journal of Evidence-Based Healthcare*. 13(3), 141–146. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/26134548>
- Pielke, R. (2007). *The honest broker*. 188 s. Cambridge University Press, New York.
- Resnik, D. (1996). Ethical problems and dilemmas in the interaction between science and media. *Ethics in Science and Engineering National Clearinghouse*, 393. <https://core.ac.uk/download/pdf/13603908.pdf>
- Resnik, D. (2020). What is ethics in research & why is it important? [verkkojulkaisu] Vierailtu 20.8.2023. <https://www.niehs.nih.gov/research/resources/bioethics/whatis/index.cfm>
- SAM (2019). Scientific advice to European policy in a complex world. *Group of chief scientific advisors, scientific opinion*, 7. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5cb9ca21-0500-11ea-8c1f-01aa75ed71a1>
- Sarkki, S., Niemelä, J., Tinch, R., Hove, S., Watt, A., & Young, J. (2014). Balancing credibility, relevance and legitimacy. *Science and Public Policy* 41, 194–206. <https://doi.org/10.1093/scipol/sct046>
- Sarkki, S., Tinch, R., Niemelä, J., Heink, U., Waylen, K., Timaeus, J., Young, J., Watt, A., Neßhöver, C., van den Hove, S. (2015). Adding ‘iterativity’ to the credibility, relevance, legitimacy: A novel scheme to highlight dynamic aspects of science–policy interfaces. *Environmental Science & Policy*, 54, 502–512. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2015.02.016>
- Sarvaranta, L., Bravo-Biosca, A., De Marchi, B., Könnölä, T., Von Schomberg, R., & Weber, M., (2023). *Futures of Science for Policy in Europe: Scenarios and Policy Implications*. European Commission, Directorate-General for Research, and Innovation. Luxembourg: Publications Office of the European Union. DOI: 10.2777/121857

Scholten, P., Entzinger H. & Penninx, R. (2015). Research-Policy Dialogues on Migrant Integration in Europe. Teoksessa Scholten, P., H. Entzinger, R. Penninx & S. Verbeek (toim.): *Integrating Immigrants in Europe*. (s. 1–16). https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-16256-0_17

Sofi (2020). Mitä opimme luonnonsuojelulain tiedesparrauksesta? Vierailtu 20.8.2023 <https://acadsci.fi/sofi/mita-opimme-luonnonsuojelulain-tiedesparrauksesta/>

Sucha, V. & Sienkiewicz, M. (2020). *Science for policy handbook*. 266 s. Joint Research Centre, Brussels. <https://doi.org/10.1016/C2018-0-03963-8>

Suldovsky, B., McGreavy, B. & Lindenfeld, L. (2018). Evaluating epistemic commitments and science communication practice in transdisciplinary research. *Science Communication*, 40(4), 499–523. <https://doi.org/10.1177/1075547018786566>

Suomi.fi (ei pvm.). Virkamiehen oikeudet ja velvollisuudet. Vierailtu 23.8.2023. <https://www.suomi.fi/kansalaiselle/oikeudet-ja-velvollisuudet/digituki-ja-halintopalvelut/opas/nain-julkisen-hallinto-toimii/virkamiehen-oikeudet-ja-velvollisuudet>

Sutton, A., Clowes, M., Preston, L. & Booth, A. (2019). Meeting the review family: exploring review types and associated information retrieval requirements. *Health Information & Libraries Journal*, 36, 202–222. <https://doi.org/10.1111/hir.12276>

TENK (2012). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittelyminen Suomessa. 40 s. Tutkimuseettinen neuvottelukunta, Helsinki. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Sofi (toim.) (2021). Tieteen ja päätöksenteon vuorovaikutus eilen, tänään ja huomenna – Tiedeneuvonnan kehittämishanke Sofin näkökulma. Helsinki: Tiedeneuvonnan kehittämishanke Sofi, Suomalainen Tiedeakatemia. https://acadsci.fi/sofi/wp-content/uploads/Tieteen_ja_paatoksenteon_vuorovaikutus_eilen_tanaan_ja_huomenna_2021_Sofi.pdf

TJNK (2018). Viesti rohkeasti, vaikuta vastuullisesti. Tiedeviestinnän suositukset. 10 s. Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta, Helsinki. https://www.tjnk.fi/sites/tjnk.fi/files/tiedeviestinnan_suosituks_2018.pdf

Tricco, A., Antony, J., Zarin, W., Striffler, L., Ghassemi, M., Ivory, J., Perrier, L., Hutton, B., Moher, D. & Straus, S. (2015). A scoping review of rapid review methods. *BMC Medicine*, 13(224). <https://doi.org/10.1186/s12916-015-0465-6>

Turnhout, E., Stuijver, M., Klostermann, J., Harms, B. & Leeuwis, C. (2013). New roles of science in society. *Science and Public Policy*, 40(3), 354–365. <https://doi.org/10.1093/scipol/scs114>

Tyler, C., Akerlof, K. L., Allegra, A., Arnold, Z., Canino, H., Doornenbal, M. A., Goldstein, J. A., Budzt Pedersen, D., Sutherland, W. J. (2023). AI tools as science policy advisers? The potential and the pitfalls. *Nature* 622, 27–30. <https://doi.org/10.1038/d41586-023-02999-3>

UNEP, (2021). Rebuilding the ozone layer: how the world came together for the ultimate repair job. [verkkójulkaisu] Vierailtu 20.8.2023. <https://www.unep.org/news-and-stories/story/rebuilding-ozone-layer-how-world-came-together-ultimate-repair-job>

Valtioneuvoston kanslia (2009). Poliittikkatoimien vaikuttavuusarvioinnin kehittäminen - Kuinka parantaa tiedonkäyttöä poliittisessa päätöksenteossa. *Valtioneuvoston kanslian raporttisarja*, 6/2009. https://vnk.fi/documents/10616/622958/R0609_Poliittikkatoimien+vaikuttavuusarvioinnin+kehitt%C3%A4minen.pdf

van der Molen, F. (2018). How knowledge enables governance: The coproduction of environmental governance capacity. *Environmental Science and Policy*, 87, 18–25. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2018.05.016>

Weiss, C. (1979). The Many Meanings of Research Utilization. *Public Administration Review*, 39(5), 426–431. <https://doi.org/10.2307/3109916>

Wiss, C. H. (1980). An EEPA Interview with Carol H. Weiss. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 2(5), 75–79. <https://journals.sagepub.com/doi/10.3102/01623737002005075>

Wenger, E. (2010). Conceptual tools for CoPs as social learning systems. Teoksessa Blackmore, C. (toim.), *Social Learning Systems and Communities of Practice*. (s. 125–144). Springer.

Yliopistolaki (2009/1367). Annettu Helsingissä 28.12.2018. Saatavilla sähköisesti osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>.

White, H. (2019). The twenty-first century experimenting society. *Palgrave Communications*, 5(47). <https://doi.org/10.1057/s41599-019-0253-6>

VUOROVAIKUTUSSUUNNITELMANI

(nimi:)

1. OMA TUTKIMUKSENI

Mitkä yhteiskunnalliset teemat ovat tutkimukseni kannalta relevantteja? Mitkä sidosryhmät ovat oleellisia tutkimukseni ja asiantuntijuuteni näkökulmasta? Entä mihin päätöksenteon tasoihin (ministeriö, kunta jne.) ne linkittyvät?

2. TAVOITTEENI

Näihin asioihin haluan vaikuttaa:

ja tällaiset vaikutukset haluan saada aikaan:

3. VERKOSTONI

Olen mukana seuraavissa verkostoissa ja yhteisöissä (esimerkiksi tutkimusryhmät, tieteelliset seurat):

Onko joitain muita verkostoja, joihin minun olisi järkevää liittyä?

4. TAVOITTEIDENI SAAVUTTAMISEKSI...

... kenen kanssa voisin tehdä yhteistyötä (esim. läheiset kollegat, tieteelliset seurat, monialaiset tutkimusryhmät)?

...keihin minun tulisi pyrkiä vaikuttamaan?

... mitkä seuraavista vuorovaikutuskäytännöistä ovat tärkeitä tavoitteideni saavuttamisen kannalta?

5. YHTEISKUNNALLISEN VUOROVAIKUTUKSEN TAVAT JA KANAVAT

Mitä yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen tapoja ja kanavia olen jo käyttänyt?

Vuorovaikutukselliset keinot	Kirjallisia tai mediavälitteisiä keinoja
seminaarit tai paneelikeskustelut päätöksentekijöiden kanssa	politiikkapaperi
työpaja tai pyöreän pöydän keskustelut päätöksentekijöiden kanssa	populaari kirja
ammattilaisten kouluttaminen ja opiskelijoiden opettaminen	mielipidekirjoitus
asiantuntijakuulemiset	sosiaalisen median sisällöt ja blogikirjoitus
yhteydenpito päätöksentekijöihin	näyttely, esitys tai konsertti
yhteydenpito sidosryhmien kanssa	ammattilaisille suunniteltu ohjeistus
	tietotekninen tuote (koodi, algoritmi, laite, ohjelmisto)
	esiintyminen radio- tai tv-ohjelmassa

(Laita rasti ruutuun jo käyttämiisi keinoihin tai, jos keinoa ei ole mainittu, lisää se tyhjään kohtaan.)

Erityisen kiinnostavaa olisi kehittää taitojani seuraaviin vuorovaikutuskäytäntöihin liittyen:

6. ROOLINI TUTKIJANA

Minkälaisen tutkijan vaikuttamisroolin (syntetisoijan, kommentaattorin vai advokaatin) koen itselleni sopivana ja mielekkäänä? Miksi?

Mikä rooli tuntuu vähiten mielekkäältä ja miksi?

7. NÄIN EDISTÄN TUTKIMUKSENI VAIKUTTAUVUUTTA KÄYTÄNNÖSSÄ

Mitä teen seuraavaksi? (Esim. tutustun oman alani kannalta ajankohtaiseen päätöksentekoon, liityn uuteen verkostoon, järjestän sidosryhmätyöpajan.)

Tulevaisuudessa haluaisin myös:

SUOMALAINEN TIEDEAKATEMIA
FINNISH ACADEMY OF SCIENCE AND LETTERS
ACADEMIA SCIENTARIUM FENNICA

Suomalainen Tiedeakatemia

Mariankatu 5 A,
00170 Helsinki
tp@acadsci.fi
acadsci.fi/tiede-ja-paatöksenteko/

JANE JA AATOS
ERKON SÄÄTIÖ